

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Rebeka Maršnjak

**Pomembnost kozmopolitskih globalnih subjektov in »nove
diplomacije« pri reševanju globalnih problemov**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Rebeka Maršnjak

Mentor: red. prof. dr. Jernej Pikalo

**Pomembnost kozmopolitskih globalnih subjektov in »nove
diplomacije« pri reševanju globalnih problemov**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

ZAHVALA

Ob tej priložnosti se želim najprej zahvaliti staršema Majdi in Jožetu za vso finančno in osebno podporo v času študija ter za vse nasvete, navodila in priložnosti, ki sta mi jih nudila. Hvala, ker sta vedno verjela vame in me podpirala pri vseh še tako drznih idejah.

Posebna zahvala gre mentorju red. prof. dr. Jerneju Pikalu za vso strokovno pomoč in nasvete pri izdelavi magistrskega dela.

Pomembnost kozmopolitskih globalnih subjektov in »nove diplomacije« pri reševanju globalnih problemov

Mednarodna skupnost se sooča z vedno bolj perečimi globalnimi problemi, ki v veliko primerih že uhajajo iz nadzora držav in zadevajo vse državljane sveta. V magistrski nalogi se bomo osredotočili na globalno vladovanje, ki temelji na inkluzivni kozmopolitski demokraciji in novi diplomaciji kot instrumentu večje vključenosti različnih mednarodnih akterjev znotraj oblikovanja globalnih politik. Osnovni namen magistrske naloge je preučiti meje možnosti vzpostavitve kozmopolitskega globalnega vladovanja in kakšen model globalnega vladovanja bi bilo potrebno izpostaviti. Kot študijo primera bomo preučili model Organizacije združenih narodov, pri čemer bo analiza temeljila na procesni vlogi Združenih narodov pri globalnem vladovanju, kar bo v veliko pomoč pri oblikovanju modela globalnega demosa. Relevantnost nove vzpostavitve modela se kaže v potrebi po vedno večjih globalnih izzivih, zato se morajo tudi odnosi v mednarodni skupnosti »modernizirati«, da postanejo še bolj demokratični, inkluzivni, transparentni in nadzorovani za doseg skupnih globalnih politik. Tovrsten globalni model bo zasnovan po temeljnih modelov globalnega vladovanja in vloge struktur Združenih narodov, ki bo obsegal svetovno državljanstvo, politično participacijo ter odgovornost, da bo inkluzivna demokracija na mednarodni ravni primerno delovala in obsegala vse segmente tovrstnega modela.

Ključne besede: globalno vladovanje, kozmopolitska demokracija, globalni demos, nova diplomacija, Organizacija Združenih narodov

The importance of cosmopolitan global entities and »new diplomacy« in solving global problems

The international community is facing various global problems, which are running out of the national state's supervision and comprising all citizens of the world. The present master thesis will focus on global governance, which consists of inclusive cosmopolitan democracy and new diplomacy as an instrument of greater inclusiveness of various international actors within the forming of global policies. The purpose of this master thesis is to explore the boundaries of possibilities to establish cosmopolitan global governance and to define the new model of global governance that needs to be established. Regarding the establishment of these new global demos, the model of the United Nations will be examined as a case study, where the main focus will be on the process and the role of United Nation's world governance. The relevance on establishment of common global model lies in arising of global challenges, which increases the need of "modernization" of international relations, which can become more democratic, inclusive, and transparent and supervised regarding common global politics. This model will base on fundamentals of global governance models and the role of structures within the United Nations, which would comprise world citizenship, political participation and accountability.

Key Words: global governance, cosmopolitan democracy, global demos, new diplomacy, United Nation Organization

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	10
2	METODOLOŠKI OKVIR.....	13
2.1	Relevantnost, cilji in pomen magistrskega dela	13
2.2	Raziskovalna vprašanja	14
2.3	Uporabljena metodologija	14
3	KONCEPTI GLOBALIZACIJE KOT NADALJEVANJE MODERNE ALI KOT NOVA PARADIGMA.....	18
3.1	Globalizacija kot nova paradigma	19
3.2	Odnosi med supranacionalnim vladovanjem in demokracijo.....	22
4	PERSPEKTIVE IN DILEME GLOBALNE DEMOKRACIJE	25
4.1	Globalna demokracija.....	25
4.2	Možnosti vzpostavitve globalne demokracije	26
4.3	Prostorske razsežnosti globalne demokracije	26
4.4	Obvezni pogoji za vzpostavitev globalne demokracije	28
4.4.1	Odsotnost države (»brezdržavnost«).....	29
4.4.2	Kulturna homogenost	30
4.4.3	Ekonomska prosperiteta	30
4.4.4	Ekonomska neenakost	31
4.5	Oblike globalne demokracije.....	32
4.6	Poti do globalne demokracije	33
4.6.1	Družbena mobilizacija »od spodaj«	34
4.6.2	Reformiranje mednarodnih organizacij.....	35
4.6.3	Vzpon moči globalne sodne oblasti	36
4.6.4	Spremembe znotraj držav	36
5	MODELI GLOBALNE DEMOKRACIJE	37
5.1	Medvladnost.....	38
5.1.1	Normativni pristop medvladnosti: združenje (»association«).....	38
5.1.2	Institucionalno oblikovanje medvladnosti: univerzalen/regionalni multilateralizem	40
5.2	Globalno vladovanje (»global governance«)	40
5.2.1	Normativni pristop globalnega vladovanja: deležništvo (»stakeholdership«) ...	40
5.2.2	Institucionalno oblikovanje globalnega vladovanja: hibridna omrežja.....	41

5.3	Globalna politična skupnost.....	42
5.3.1	Normativno načelo globalnega »polity«: vsevključujočnost (»all-inclusiveness«) 42	
5.3.2	Institucionalno oblikovanje globalne politične skupnosti: federalna integracija	42
5.4	Modeli globalne demokracije pri soočanju z globalnimi tveganji.....	43
5.5	Formacija politične skupnosti in obvezni pogoji, ki so nujni za delovanje takšne skupnosti	45
6	OBLIKOVANJE INSTITUCIJ ZA GLOBALNO DEMOKRACIJO.....	48
6.1	Globalni demokratični primanjkljaj in institucionalne predpostavke	48
6.2	Zmanjšanje demokratičnega primanjkljaja s prvinami kozmopolitizma	49
7	RAZLIČNA POJMOVANJA GLOBALNE DEMOKRACIJE	51
7.1	GLOBALNA DEMOKRACIJA KOT TRANSNACIONALNA DEMOKRACIJA 51	
7.2	GLOKALNA DEMOKRACIJA.....	53
7.3	OZN-DEMOKRACIJA	54
8	IDEJA KOZMOPOLITSKE DEMOKRACIJE.....	56
8.1	Struktura kozmopolitske demokracije	61
8.1.1	Lokalna raven	61
8.1.2	Državna/nacionalna raven	61
8.1.3	Meddržavna raven	62
8.1.4	Regionalna raven.....	63
8.1.5	Globalna raven	64
8.1.6	Odnosi med različnimi ravnmi vladovanja	64
8.2	Kritike kozmopolitske demokracije.....	65
8.2.1	Kritika realistov.....	66
8.2.2	Ameriška hegemonija.....	66
8.2.3	Kritika marksistov	67
8.2.4	Komunitarna/ multikulturna kritika/ugovor	68
8.2.5	Iskanje globalnega demosa.....	68
9	GLOBALNO VLADOVANJE IN POMEN »NOVE DIPLOMACIJE«	69
9.1	Vlada v državi in vladanje v mednarodni skupnosti.....	70
9.2	O globalnemu vladovanju in (novi) diplomaciji	71
10	ANALIZA ZDRUŽENIH NARODOV KOT GLOBALNEGA SUBJEKTA PRI REŠEVANJU GLOBALNIH TEMATIK.....	73
10.1	Pet »lukenj« globalnega vladovanja in vloga modela Združenih narodov	75
10.1.1	Pomanjkljivosti znanja	75

10.1.2	Normativne pomanjkljivosti.....	76
10.1.3	Politične pomanjkljivosti.....	76
10.1.4	Institucionalne pomanjkljivosti	76
10.1.5	Pomanjkljivosti skladnosti	77
10.2	Idejna vloga Združenih narodov v globalnem vladovanju.....	77
10.3	Analiza kozmopolitskih dimenzij modela delovanja Združenih narodov	78
11	IDEJNA ZASNOVA KOZMOPOLITSKEGA MODELA GLOBALNEGA DEMOSA	80
11.1	Model globalnega <i>demosa</i>	80
11.1.1	Nacionalni demoi	81
11.1.2	Globalna skupščina ali meddržavni demoi.....	82
11.1.3	Globalna sodna oblast - nadzorni demoi	82
11.1.4	Transnacionalni demoi	83
11.2	Oris globalnega <i>demosa</i>	84
12	SKLEP	85
13	LITERATURA	87

KAZALO SLIK IN TABEL

Slika 11.1: Oris procesa globalne politične skupnosti ("demos")	84
Tabela 5.1: Povzetek lastnosti modelov globalne demokracije	37

KRATICE

CAMDUN-Kampanja za bolj demokratične Združene narode

EU-Evropska unija

ILO-Mednarodna organizacija dela

IMF-Mednarodni denarni sklad

INFUSA-Mednarodna mreža za drugi zbor Združenih narodov

NATO-Organizacija severnoatlantskega sporazuma

OZN- Organizacija združenih narodov

UNICEF- Organizacija združenih narodov za pravice otrok (United Nations Children's Fund)

VB- Velika Britanija

WEF-Svetovni gospodarski forum

WHO-Svetovna zdravstvena organizacija

WTO-Svetovna trgovinska organizacija

ZDA- Združene države Amerike

1 UVOD

Zmaga zahodnih liberalnih držav ob koncu hladne vojne je navdihnila upanje, da so mednarodni odnosi lahko vodeni na podlagi idealov demokracije in pravne države. V zgodnjih letih 1990 je skupina mislecev razvila politični projekt kozmopolitske demokracije v korist razvoja demokracije znotraj držav kot tudi na globalni ravni (Archibugi 2004, 437). Pojem kozmopolitske demokracije je sedaj zelo širok, saj zavzema različne institucionalne in normativne predispozicije, z namenom spodbujati bolj demokratične legitimne standarde na transnacionalni ravni. Povečana medsebojna odvisnost in sodelovanje globalnih akterjev, katero je spodbudil razvoj globalizacije, je naredilo kozmopolitsko demokracijo nujno, vendar še vedno oddaljeno možnost (Kuyper 2012, 28). Globalizacija je posegla tudi z negativnimi učinki, zato se mednarodna skupnost sooča s številnimi globalnimi problemi, ki pa vedno bolj uhajajo nadzoru držav ter zadevajo vse državljane našega planeta. Takšni nenadzorovani problemi potrebujejo podporo vseh globalnih subjektov, da se sprejmejo učinkoviti ukrepi zoper negativne učinke globalizacije. V ta namen se kaže potreba po novem globalnem modelu vladovanja, ki je transparenten, kozmopolitsko demokratičen ter učinkovit. V magistrski nalogi se bomo osredotočili na različne dimenzije oziroma razsežnosti kozmopolitizma pri vzpostavitvi globalnega modela vladovanja (vzpostavitev novih kozmopolitskih akterjev). Tukaj se vsebina termina demokracije toliko ne nanaša na formalno konstrukcijo novih demokratičnih institucij, temveč na možnost širše participacije državljanov pri procesu odločanja in redistribuciji moči na lokalni in globalni ravni (Beetz 2010, 147). Konkretni predlogi kozmopolitske demokracije namreč vključujejo razvoj globalnih kanalov za demokratično reprezentacijo in legitimnost ter posledično omejitve suverene moči države. Model kozmopolitske demokracije ni kot prejšnji federalistični modeli, saj ne vključuje odprave ali nadomestitve držav ali njihove moči s popolnoma drugim institucionalnim okvirjem (Pikalo 2009, 562).

Po Heldu so za delovanje demokracije na globalni ravni potrebni trije nujni pogoji (Pikalo 2009, 563). Prvič, pod demokratični nadzor je treba postaviti vse zadeve, ki uhajajo nadzoru nacionalnih držav, kot so okoljska vprašanja, vprašanja varnosti, denarni tokovi, menedžment financ, itd.); drugič, potrebno je premisliti o vlogi globalnih in regionalnih upravnih teles s stališča bolj koherentne in koristnejše vloge pri javnih zadevah; in tretjič, nove institucije, organizacije, združenja morajo omogočiti mednarodni civilni družbi, da postane del demokratičnega procesa (Pikalo 2009, 563).

Archibugi je izpostavil študije primera, kjer se kozmopolitska demokracija uporablja pri petih različnih tematikah: Združeni narodi, vojaška humanitarna intervencija, nacionalna suverenost, večplastna demokracija in izvoznost demokracije («the exportability of democracy»). Te študije primera raziskujejo različne načine, kjer demokratizacija globalnih politik morda ponudi možnost izražanja globalnega javnega mnenja, in morebitno uvedbo globalnega državljanstva in drugih mehanizmov v skladu s kozmopolitsko pravno državo, ki ščiti posamezne človekove pravice (Beetz 2010, 147).

Termin in pomen kozmopolitske demokracije je postal vedno bolj razširjen in zavzema veliko različnih institucionalnih in normativnih predpisov z namenom spodbujanja demokratično legitimnih standardov na transnacionalni ravni. Kakorkoli, pojavljajo se različne kritike teh predlogov kozmopolitske demokracije. Namreč, povečana medodvisnost in sodelovanje akterjev na transnacionalni ravni, kar je spodbudila globalizacija, sta naredila kozmopolitsko demokracijo kot nujno vizijo. Hkrati pa globalizacija širi neravnovesja moči in s tem v ospredje postavlja interese različnih akterjev (Kuyper 2012, 29). Kot sta trdila Archibugi in Held, trenutna kritika kozmopolitske demokracije izhaja iz dejstva, da takšna demokracija ni preučila vzorcev in akterjev, ki bi morda imeli interes nadaljevati in spodbujati tovrsten program. V tem smislu je pomembno uskladiti ustrezne predloge kozmopolitske demokracije z mednarodnimi odnosi, kajti mednarodni odnosi kot disciplina temeljito preučijo pogoje, pod katerimi mednarodne organizacije in sporazumi nastanejo in kako odnosi delujejo (Kuyper 2012, 29).

Pri tem bi izpostavili primer Komisije za globalno vladovanje («Commission on Global Governance»), ki je že leta nazaj menila, da so države preveč toge in šibke, da bi lahko nadzorovale vsa dogajanja v mednarodni skupnosti in se soočale z izzivi, ki jih prinaša globalizacija. Klasična meddržavna diplomacija je premalo, v procese odločanja morajo biti vključeni vsi subjekti mednarodnih odnosov, da so politične odločitve bolj transparentne. Prav tako so države danes »primorane« v odnose in dogovore z nedržavnimi akterji, če želijo doseči zastavljene cilje in doseči transparentnost sprejetih dogovorov. Države postajajo eden izmed subjektov, ki so del globalnega vladovanja. Zgoraj omenjena Komisija je globalno vladovanje definirala kot »širok, dinamičen, kompleksen, interaktiven proces odločanja, ki se stalno razvija in odziva na spreminjajoče se okoliščine« (Šabič 2011, 563).

Globalno vladovanje deluje najboljše na večnivojski način, pri čemer se uporabljajo različni pristopi na različnih ravneh za različne probleme; posebej pa je takšno vladovanje uspešno,

kadar je vidno sodelovanje akterjev na različnih ravneh. Vendar pa se globalno vladovanje srečuje z večjimi problemi kot zgolj z vprašanjem primernih ravni odgovornosti in institucionalnih rešitev. Srečuje se s temeljnim problemom moralnih vrednot, ki naj bi bile osnova za graditev globalnih političnih institucij (Pikalo 2009, 571). Tukaj želimo v magistrski nalogi opozoriti na pomembnost takšnega vrednotnega sistema oziroma o pomembnosti vzpostavitve globalne ustave, kjer bodo opredeljene pomembne vrednote v globalni skupnosti, ki so pomembne za doseg skupnih ciljev globalnih ukrepov in po katerih bi globalni demokratični subjekti delovali.

V 80. letih prejšnjega stoletja se je začel spreminjati pogled na mednarodne organizacije, ki so bile vse manj razumljene zgolj kot forum za odločevalske procese, ampak kot del globalnega vladovanja. Najpogosteje mednarodne organizacije služijo kot spodbujevalci mednarodnih dogovorov in kot forumi, kjer potekajo pogajanja o teh dogovorih. Pri svojem delovanju v globalnih odločevalskih procesih se mednarodne organizacije med drugim povezujejo z mednarodnimi nevladnimi organizacijami, s katerimi zgradijo različne formalne ali neformalne posvetovalne kanale (Šabič 2011, 565). Na podlagi tega se bomo osredotočili na model Organizacije združenih narodov (OZN) kot globalnega subjekta in raziskali, v kolikšni meri vključuje dimenzije kozmopolitske demokracije ter v kolikšni meri bi lahko takšen model bil temelj vzpostavitve novega modela globalnega *demosa*.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 Relevantnost, cilji in pomen magistrskega dela

Osnovni namen magistrske naloge je preučiti, kje so meje možnosti vzpostavitve kozmopolitskega globalnega vladovanja in kakšen model globalnega vladovanja bi lahko bil vzpostavljen. Cilj naloge je opredeliti proces delovanja globalne politične skupnosti ter poskusiti izpostaviti nekatere nastavke idealnega globalnega modela vladovanja. Prav tako je pomembno opredeliti, ali bi šlo za mednarodni režim, ki bi se osredotočal na specifičen globalni problem, ali pa bi ta model globalnega subjekta oblikoval globalne politike na vseh področjih, kamor je globalizacija s svojimi negativnimi učinki najbolj posegla. Pomemben cilj je tudi opredeliti proces, po katerem bi se države in različni akterji vključevali v procese odločanja. Pri tem bomo izpostavili morebiten pomen »nove diplomacije« kot inštrumenta globalnih subjektov za doseg skupnih ciljev. »Nova diplomacija« je namreč izrednega pomena, predvsem zaradi pestrosti subjektov v mednarodni skupnosti in njihove težnje po sodelovanju v globalnih odločevalskih procesih, saj model kozmopolitske demokracije daje možnost širše participacije znotraj odločevalskih procesov na globalni ravni. Pri tem bomo kot študijo primera izpostavili model Združenih narodov kot globalni subjekt in raziskali, v kolikšni meri vključuje/določa dimenzije kozmopolitizma.

Relevantnost tovrstne tematike se kaže v dejstvu, da globalizacija terja nove pristope k reševanju globalnih problemov in da države niso več sposobne reševati globalnih tematik znotraj okvirov svojih pristojnosti. Zato je potreben nov model, ki bo povezal države in oblikoval skupno strategijo za obvladovanje procesov globalizacije. Za model kozmopolitske demokracije smo se odločili, ker daje možnost vključitve akterjev na vseh ravneh (od lokalne do globalne ravni), ki se povezujejo v skupnega globalnega akterja, kar prispeva k večji transparentnosti in oblikovanju skupnih pristopov za reševanje globalnih razmer, ki se vedno bolj zastrujejo. Pri tem je izrednega pomena vključitev »nove diplomacije«, ki bo poskrbela, da bodo pogajanja pri sodelovanju različnih akterjev v globalnih odločevalskih procesih čim bolj transparentna. Tovrstna študija je potrebna, saj do sedaj še ni bilo podobne študije, ki bi vsebovala več različnih vidikov oblikovanja modela kozmopolitskih globalnih subjektov v povezavi z »novo diplomacijo« in vpletenosti vloge modela Združenih narodov kot študijo primera za oblikovanje globalnih subjektov.

2.2 Raziskovalna vprašanja

V magistrskem delu bodo za namen raziskovanja in končnega predloga idealno-tipskega globalnega kozmopolitskega modela pomembna naslednja raziskovalna vprašanja:

- Ali lahko vzpostavitev skupnih globalnih subjektov pripomore k reševanju globalnih problemov?
- Kje so meje za vzpostavitev delovanja kozmopolitske demokracije? Kakšen globalen model je lahko vzpostavljen?
- Ali je »nova diplomacija« ključna pri sodelovanju subjektov v globalnih odločevalskih procesih?
- Katere so ključne vrednote, pomembne za vzpostavitev globalnih kozmopolitskih subjektov, in kakšno je njihovo delovanje pri oblikovanju skupnih globalnih politik?
- Ali vloga Združenih narodov sovpada z definicijo globalnega kozmopolitskega vladovanja?
- Ali bi model Združenih narodov lahko predstavljal izhodišče za vzpostavitev modela globalnih subjektov znotraj kozmopolitske demokracije?

2.3 Uporabljena metodologija

Magistrsko delo bo obravnavalo kompleksno tematiko predloga vzpostavitve globalnega modela, ki bi bil vzdržen in »sposoben« reševanja problemov ter izzivov, ki uhajajo iz nadzora nacionalnih držav. Pri tem bodo teoretične predpostavke in empirične primerjalne študije ključnega pomena za oblikovanje takega globalnega modela. Osredotočili se bomo predvsem na zmožnosti globalne kozmopolitske demokracije, da takšen model ne zmanjša suverenosti nacionalnih držav pri odločanju ter iskanju temeljev, da je tovrsten predlog modela globalnega vladovanja sploh mogoč.

Vzpostavitev globalnega kozmopolitskega modela temelji na načelu večnivojskega vladovanja, katerega bomo raziskali epistemološko z realističnim pristopom. Realistični pristop ima jasne metodološke implikacije in kot tak preučuje realni svet, pri tem pa poudarja, da so rezultati delovanja realnega sveta oblikovani na način, na katerem je svet družbeno konstruiran. Realisti uporabljajo kvantitativno metodo za identifikacijo, v kolikšnem obsegu so npr. finančni trgi lahko globalizirani. Prav tako pa bodo realisti želeli kvalitativno raziskovati kako npr. vlade dojemajo vplive globalizacije, pri čemer bo argument realistov, da kot »realnost« kot tudi družbena konstrukcija vplivata na to, kako se vlada odziva na globalne pritiske (Marsh in Furlong 2002, 31). Za namene raziskovanja dimenzij kozmopolitskega

modela pri analizi možnih poskusov modela OZN bomo uporabili kvantitativno metodo znotraj realističnega pristopa, saj bomo ugotavljali, v kolikšni meri je globalni model vladovanja kozmopolitiziran.

Hunt (Marsh in Furlong 2002, 36) opredeli večnivojsko vladovanje kot političen proces, ki vključuje interakcije med javnimi in zasebnimi akterji na nadnacionalni, nacionalni ter lokalni ravni. Ta interakcija temelji na nehierarhičnosti ter odsotnosti centralne, prevladujoče oblasti. Večina teoretikov večnivojskega vladovanja kot so Marks, Armstrong in Bulmer so epistemološko gledano realisti, ki poudarjajo, kako kontinuiteta pravil, norm in operativnih pravil določa dolgoročne rezultate odločevalskega procesa. Potemtakem je njihova logika prej induktivna kot pa deduktivna. Večnivojsko vladovanje se ne ukvarja toliko z debato med neofederalisti in intergovernmentalisti, temveč pripisuje večji pomen posledicam različnih možnih oblik integracije za normativne »dejavnosti«, kot so demokratična participacija, učinkovito vladovanje in porazdeljena pravičnost (Marsh in Furlong 2002, 37).

Marks (Marsh in Furlong 2002, 38) meni, da je pri večnivojskem vladovanju zaznan močan normativen element, saj se podporniki tega modela vladovanja ukvarjajo z argumentiranjem o vrednosti takšnega vladovanja pri zagotovitvi demokratične legitimnosti in učinkovitem odločevalskem procesu pod pogoji globalizirane politične ekonomije. V primerjavi z modeli vladovanja, ki temeljijo na principu centralizacije oblasti, se večnivojsko vladovanje nahaja bližje ljudem in je zato bolj sprejemljivo, fleksibilno ter posledično bolj odporno na spremenljivo ekonomsko okolje.

Kot pomemben pristop pri raziskovanju predloga globalnega modela bomo uporabili novi institucionalizem. Tradicionalni institucionalizem je temeljil na opisu ustav, zakonskih sistemov in vladnih struktur ter na njihovi časovni in mednarodnih primerjavi. Goodin in Klingemann (Lowndes 2002, 91) pa sta opredelila novi institucionalizem kot »naslednjo revolucijo« v politični znanosti. Novi institucionalisti se ukvarjajo z neformalnimi konvencijami političnega življenja kot tudi z formalnimi konstitucijami in organizacijskimi strukturami. Glavni temelj novega institucionalizma temelji ne samo na vplivu institucij na posameznike, temveč na interakciji med institucijami in posameznimi akterji (Lowndes 2002, 91). Pristop, imenovan novi institucionalizem, je sestavljen iz sedem glavnih vej; normativnega institucionalizma, institucionalizma racionalne izbire, historičnega institucionalizma, empiričnega institucionalizma, mednarodnega institucionalizma ter institucionalizma omrežij. Potrebno je poudariti, da se te veje med seboj prepletajo, vendar

bomo v nadaljevanju na kratko predstavili samo tiste veje institucionalizma, ki še najbolj sovpadajo s cilji in nameni magistrskega dela. Za raziskovalne potrebe magistrskega dela bodo najbolj izraženi normativni, historični institucionalizem ter institucionalizem omrežij. Pri normativnem institucionalizmu politične institucije z oblikovanjem vrednot, interesov, identitet in prepričanj vplivajo na delovanje različnih akterjev (Lowndes 2002, 95). Ta pristop bo uporabljen pri raziskovanju predlogov vzpostavitve delitev pristojnosti, vrednotnem sistemu globalnega državljanstva in raziskovanju predlogov formalnih struktur znotraj globalnega kozmopolitskega modela vladovanja. Historični institucionalizem je pomemben z vidika pogledov, kako končne odločitve o obliki institucionalnega okvirja določenega vladovanja vplivajo na prihodnost odločevalskega procesa posameznikov. Torej ponudi tako normativne predpostavke kot tudi predpostavke racionalne izbire pri odnosu med institucijami in procesom (Lowndes 2002, 96). V našem primeru raziskovanja bo historični institucionalizem prišel do izraza pri raziskovanju delovanja struktur modela OZN in refleksiji realnosti ter raziskovanju mere uporabnosti novega vzpostavljenega modela. Institucionalizem omrežij pa je pomemben z vidika skupnih vrednot in ciljev, ki so kot »lepilo«, ki zagotavlja stabilnost omrežja, pri čemer je konsenzus produkt procesa pogajanj med akterji z različnimi resursi moči (Lowndes 2002, 97). Tovrsten pristop institucionalizma bo tudi največ uporabljen pri raziskovanju predlogov vrednot in pristojnosti, po katerih bodo delovale kozmopolitske strukture globalnega modela.

Pri nadaljnjem raziskovanju in odgovarjanju na raziskovalna vprašanja bomo uporabili več znanstvenih raziskovalnih metod, namenjenim raziskavam v politični znanosti. Uporaba različnih metod je povezana z epistemološko pozicijo produkcije znanja. Kvalitativne metode se združujejo z interpretativno epistemologijo, ki poudarja dinamično, konstruktivno in vključujočo naravo družbene realnosti. V tem pogledu ni objektivne znanosti, ki lahko vzpostavi univerzalne resnice ali da obstaja neodvisno na podlagi prepričanj, vrednot in konceptov, ustvarjenih za razumevanje sveta (Marsh in Stoker 2002, 203).

Pri razumevanju in pojasnjevanju zgodovinskega konteksta razvoja kozmopolitizma in globalne demokracije, predvsem na primeru delovanja Komisije za globalno vladovanje, pa je izrednega pomena uporaba metode zgodovinske analize, ki bo pripomogla k razumevanju zgodovinskega konteksta potrebe po vzpostavitvi novih globalnih demokratičnih struktur.

Osnovni namen primerjave v politični znanosti je, da z razvijanjem, testiranjem in oblikovanjem teorij, četudi so popolno deskriptivne narave, vedno najdemo vzročno

povezavo. Primerjalna oziroma komparativna metoda je ena izmed osnovnih sredstev pri vzpostavitvi družbeno znanstvenih posplošitev (Hopkin 2002, 285). Z namenom primerjave različnih političnih teorij bo ta metoda uporabljena za testiranje vzročnih povezav med različnimi teorijami globalne demokracije in kozmopolitske demokracije, ki bi bila temeljna teoretična podlaga poskusa za vzpostavitev idealne strukture globalnega modela odločanja.

Za potrebe nadaljnjega raziskovanja o vzpostavitvi modela globalnega vladovanja bomo uporabili tudi metodo študija primera, kjer bomo analizirali institucionalno strukturo in globalne odločevalske procese na primeru Organizacije združenih narodov.

3 KONCEPTI GLOBALIZACIJE KOT NADALJEVANJE MODERNE ALI KOT NOVA PARADIGMA

Obdobje »moderne« se nanaša na načine družbenega življenja ali organizacijo, ki se je pojavila v Evropi od 17. stoletja naprej ter je postala bolj ali manj svetovno znana po svojem vplivu. Giddens (1990, 2) meni, da ne vstopamo v obdobje postmoderne, temveč stopamo v obdobje, znotraj katerega so posledice moderne bolj radikalizirane in univerzalne kot prej. V nadaljevanju Giddens trdi, da onkraj moderne lahko zaznamo orise novih in raznolikih družbenih redov, ki so sicer postmoderni, vendar se kar razlikujejo od tega, kar je trenutno opredeljeno kot postmoderno (Giddens 1990, 3). Giddens (1990, 12) opredeli obdobje moderne kot večdimenzionalno na ravni institucij, kjer vsak element, ki je določen s strani različnih tradicij, igra svojo vlogo.

Če izhajamo iz predpostavke, da je temeljna značilnost sveta, v katerem živimo, sprememba ustaljenega načina življenja in njegovih norm, potem lahko globalizacijo opredelimo tudi kot »proces, ki se širi v različnih smereh preko nacionalnih meja in ima sposobnost doseči vse skupnosti ne glede na geografski prostor, nastaja pa v trenutku, ko poskušajo različni akterji (ljudje in organizacije) uresničiti svoje vsakdanje cilje, interese in običaje preko ustaljenih meja«. Globalizaciji Puljiz (1998, 11) očita »preseganje obstoječih meja med državami, upadanje suverenosti nacionalnih držav ter nastajanje nadnacionalnih skupnosti in organizacij, ki prevzemajo regulativne in druge funkcije v svetovnem gospodarstvu in družbi.

Giddens pa opredeljuje globalizacijo v obdobju moderne in jo definira kot proces stopnjevanja svetovnih družbenih razmerij, ki povezujejo oddaljene »lokacije« z združitvijo le teh v različne skupine in vice versa, pri čemer se vedno bolj povezujejo različne skupnosti, ne glede na oddaljenost (Giddens 1990, 64).

V političnem smislu globalizacija olajšuje širjenje oblasti, politike in interesov preko obstoječih družbeno ustvarjenih teritorialnih meja. V gospodarskem smislu globalizacija označuje ekspanzijo proizvodnje, trgovine in investicij izven njihovih začetnih izvorov, to je držav. V družbenem in kulturnem smislu globalizacija poskuša delovati kot razširjanje idej, norm in običajev izven okolja, v katerem so nastale. Na vse večjem delu različnih področij, gospodarskega, političnega in družbenega življenja človeštva, je mogoče doseči in zaščititi tradicionalne cilje in interese samo z mednarodnim delovanjem (Luard 1990, 6–12).

Razprave o globalizaciji se danes gibljejo v dveh smereh. Na eni strani imamo znanstvenike, ki zagovarjajo, da je globalizacija samo radikalizirano nadaljevanje evropske moderne, drugi, ki pa so še bolj radikalnejši, pa ugotavljajo, da je globalizacija nova zgodovinska paradigma, ki rešuje probleme, ki jih tradicionalna moderna na svojih predpostavkah ni mogla več rešiti. V središču analize prvih in drugih teoretikov pa je nacionalna, liberalno in demokratično organizirana država. Prvi smatrajo, da se bo nacionalna država razširila do univerzalnega kozmopolisa, drugi pa razvijajo teze o koncu nacionalne države kot modelu politične organizacije družbe. Brezovšek (2003, 14) meni, da se zaenkrat zdi pretirano govoriti tako o kozmopolisu (kot globalno razširjeni državi) kot o koncu nacionalne države, kot je to opredelil Martin Albrow¹. V skladu z Luhmannovim mnenjem (Brezovšek 2003, 14) je tako mogoče globalizacijo opredeliti kot »novi resurs« in ne kot novi model politične in družbene organizacije sveta.

3.1 Globalizacija kot nova paradigma

Anthony Giddens sodobno globalizacijo sveta med drugim povezuje tudi s prvinami »kozmpolitske demokracije«, drugi teoretiki, kot je to npr. Ulrich Beck, jo vidijo kot moderno, ki zahteva javno obravnavo »transnacionalnih vprašanj. Beck (1997, 11) jo opredeljuje tudi kot proces, preko katerega se nacionalne države križajo in so »oslabljene« s strani transnacionalnih akterjev, s spreminjanjem vidikov moči, smeri, identitet in omrežij. Dariusz Aleksandrowicz (Brezovšek 2003, 18) pa vidi globalizacijo kot »intenzificiranje mednarodne menjave« z vzpostavitvijo »nacionalnega skupnega trga« in s širjenjem »internacionalizirane kulture«. Globalizacija zaradi tehničnega napredka, mednarodnih sporazumov, politične liberalizacije, novih mrež informiranja in komuniciranja širom po svetu, pomeni tudi skrajševanje časa in razdalj po svetu, hkrati pa tudi konflikte glede okoljevarstvenih vprašanj, človekovih pravic ter nasprotij med bogastvom in revščino, za katera še ni ustreznih rešitev. Gospodarski in tehnični razvoj v obliki internacionalizacije, transnacionalizacije in globalizacije sveta pa prinaša s seboj tudi nove težave in probleme, od ekološke krize, preko uresničevanja človekovih pravic, do politične ravnodušnosti, kar teži k novim institucionalnim rešitvam, ki jih ni mogoče najti v obstoječi ureditvi, niti v tehničnem in gospodarskem napredku, kajti gre za vprašanje »modernega ustroja sodobne civilizacije«, kjer vprašanje prihodnosti ni samo tehnično ali ekonomsko, ampak tudi »moralno vprašanje« (Brezovšek 2003, 18).

¹ Globalizacija je še vedno dokaj nedorečen pojem in nihče točno ne ve, kaj se nahaja izza ali preko moderne na še neoznačenem mestu.

Giddensovo (1990, 37) pojmovanje globalizacije kot »kozmpolitske demokracije« je zanimivo zato, ker z radikalno popravo in spremembo socialne demokracije postopoma pripelje do preseganja politične levice in desnice v »inventivnejšem« političnem centru, ki bo ustrezno rešil novo nastale probleme v sodobnem svetu. Temelj tega pojmovanja predstavlja nova politična usmeritev, ki »državo blaginje« spreminja v »socialno investicijsko državo«. Pri tem Giddens ohranja socialno pravičnost in »emancipatorsko politiko« levice, tako da z globalizacijo ne razume samo »ekonomskega trga«, pač pa »spremembo globalno svetovne ureditve ter odpravo bipolarnega sveta« (Brezovšek 2003, 18). Čeprav dinamično gospodarstvo zahteva rizik in globalna tržišča, pa nova globalna družba pomeni tudi »večje investicije v človeški kapital«, da bi bili ljudje sposobni prevzeti na sebe »rizik« in da bi »obstali« na svetovnem trgu ter razvijali zadovoljno in srečno življenje (Giddens 1990, 37)².

Ulrich Beck (1997, 20) meni, da globalizacija povzroči tudi manjšo relevantnost meja pri vsakdanjem delovanju različnih ekonomskih, informacijskih, ekoloških, tehnoloških in civilnodružbenih dimenzij.

Globalizacija kot druga moderna vsekakor ne zajema samo tehnološke in ekonomske, ampak tudi družbene in politične odgovore na vprašanja krize in probleme sodobnega sveta (npr. kolektivne identitete, ekologije, Evropske Unije in nacionalnih držav, transnacionalnih strank itd). Razen materialne dejavnosti je pomembno tudi državljansko oziroma »politično delovanje«; to je usmerjeno k oblikovanju demokratičnega okolja onkraj varnosti, ki zagotavlja družbo dela (Brezovšek 2003, 19).

Termin svetovne družbe je prvič v družbene vede vpeljal Wallerstein (Beck 1997, 31), ki je trdil, da je bil kapitalizem »motor« globalizacije. Rosenau, Gilpin in Held pa so se osredotočili bolj na mednarodne politike, kjer so izzvali ortodoksnost nacionalnih držav, s poudarkom na pomembnost tehnološke globalizacije (torej znanosti in informacijsko družbo) in politično-vojaške faktorje (politike moči). Rosenau (Beck 1997, 34) trdi, da se je začelo obdobje post-mednarodnih politik, kjer nacionalni akterji skupaj delujejo v globalni areni in si delijo globalno moč s transnacionalnimi organizacijami, transnacionalnimi družbenimi in politični gibanji. Rosenau meni, da je prehod od nacionalnega do post-nacionalnega obdobja, odvisen od pogojev znotraj mednarodnega političnega sistema ter zamenjavo eno-centrične

² Globalizacijo opredeljuje Giddens kot »povprečje sedanjosti«, ki enostavno določa način našega življenja, zato jo moramo spreminiti v našo prednost v smislu »novega ravnotežja rizika in varnosti«

strukture moči v policentrično distribucijo moči, ki omogoča različnim transnacionalnim in nacionalnim akterjem medsebojno sodelovanje (Beck 1997, 35).

Gilpin pa proces globalizacije razume kot širitev transnacionalnih prostorov in akterjev, pri čemer so še vedno v veliki meri odvisni od nacionalnih oblasti ali hegemonске centralne moči. »Odpričnost«, ki je pomembna za razvoj svetovnega trga, svetovnih korporacij, svetovnih bank in globalnih nevladnih organizacij, lahko deluje le v senci koncentracije državne moči (Beck 1997, 36–37).

Globalizacija torej ni sinonim za stari evropski kozmopolis in njegovo novoveško udejanjanje v obliki kolonializma, imperializma in evrocentrizma. Ker nacionalna država ne nadzoruje globalnih procesov, ampak se mora vanje vklopiti, da bi ohranila minimalno kontrolo nad lastno reprodukcijo na svojem tradicionalnem in teritorialno opredeljenem obstoju, lahko preživi samo v obliki nove (paradigmatične) pluralistične in ne univerzalne politične organizacije sveta, to je razširitve do končnih meja kozmopolisa. Na tej predpostavki temelji dejstvo, da je globalizacija nova politična paradigma (Brezovšek 2003, 22). Globalizacija je tako nov izvor obstoja posebnih tradicij kot odprt proces reševanja problematik sodobnega človeštva in ne oblika ekonomskega, političnega ali celo znanstvenega poenotenja sveta (Brezovšek 2003, 22).

Dandanes pa je razširjen nov diskurz, ki priča o globalizaciji kot nujni, jasni in neizogibni, vendar v tem pogledu alternative pri globalizacijskem procesu niso na voljo. Obstaja samo dvoje, ali se bo država pridružila globalnim tokovom ali pa umrla v izolaciji. V teh neoliberalnih zgodbah se globalizacija torej prikazuje kot esencialistična, in sicer kot nujen okvir, ki ne omogoča alternativ: spremembe v načinu delovanja gospodarstev, naftne krize, razpad brettonwoodskega sistema in podobno so predstavljene kot zadnja opozorila številnim družbam, da je nujno potrebno narediti velik korak in se pridružiti globalizacijskim procesom, ker drugače ni nič drugega mogoče, saj ni alternative. Globalizacija je prikazana kot tisti okvir, ki vse bolj določa parametre političnega in gospodarskega delovanja znotraj okvirov modernega kapitalizma (Pikalo 2003, 28–29).

Na podlagi Faircloughove analize³ (v Pikalo 2003, 30) je izredno zanimiva točka pojmovanja razlike med diskurzom globalizacije in diskurzom lokalizacije z vidika jezika novega

³ Faircloughova analiza temelji na osnovi preučevanja diskurza poročila Svetovne banke o razvoju sveta. Njegove ugotovitve lahko strnemo v štiri pomembne točke. Več o tem v Pikalo, Jernej. 2003. *O diskurzu globalizacije in vlogi države v njem*. Fakulteta za družbene vede: Ljubljana.

kapitalizma. Gospodarske spremembe, ki naj bi bile posledica globalizacije, so predstavljene kot proces brez človeških oz. družbenih dejavnikov. Ne obstajajo družbeni dejavniki (kot multinacionalke, menedžerske elite ipd.), ki bi razvijale in promovirale nove ideje, le-te se pač pojavijo same od sebe. Prav tako ne obstajajo družbeni dejavniki, ki bi odpirali nove trge, le-ti se »odprejo« sami od sebe. Kadar pa je govora o lokalizaciji, pa je dejavnik sprememb podan kot pomembna vloga vključevanja lokalnih skupin in nevladnih organizacij pri aplikaciji globalnih rešitev kot izredno pomembno sredstvo. Torej »globalizacija in globalno gospodarstvo sta predstavljena kot neizogibni in nespremenljivi zunanji dejstvi, ki se jima morajo ljudje, vlade in drugi družbeni dejavniki prilagoditi brez upanja na spremembe, medtem ko je lokalizacija stvar lokalnih skupin in organizacij, ki lahko aktivno posegajo v politiko« (Pikalo 2003, 31).

3.2 Odnosi med supranacionalnim vladovanjem in demokracijo

Lipschutz (Beausang 2002) definira globalno družbeno skupnost kot transnacionalni sistem pravil, načel, norm in praks, ki je usmerjen na veliko število različnih akterjev, osredotočenih na trajnost in vladovanje. Globalna družba lahko spreminja osnovo pravil moderne civilizacije in vzpostavi nove načine lokalnega in transnacionalnega vladovanja. V tem pogledu države in civilna družba sodelujejo dialektično, pri čemer je država zavezana vodenju, civilna skupnost pa vladovanju. Z drugimi besedami, Lipschutz vidi vlogo globalne družbene skupnosti pri vzpostavitvi novih institucij vladovanja na civilno družbeni ravni, katere tudi obravnava kor režime z manj formalnimi normami, pravili in postopki, brez prisotnosti pisnih ustav, v obliki institucionaliziranih regulativnih ureditev. Pri tem je potrebno opozoriti, da vloga globalne skupnosti ne zamenja držav in institucij, katere tudi imajo vlogo pri implementaciji novih sprememb na globalni ravni. Vladovanje ostaja in je skupno, tako državam kot tudi globalni skupnosti (Beausang 2002).

Francesca Beausang (2002) opredeljuje pet ključnih temeljev prepletanja demokracije in vladovanja na globalni ravni. Prvič, države in civilna družba morajo delovati kot partnerji na nacionalnem »skupnem« vladovanju, ki temelji na formalni demokraciji, razporeditvi moči (med tistimi, ki vladajo in tistimi, ki so vladani), pogajalskem procesu med skupinami deležnikov ter decentralizaciji pretoka informacij do centra. Drugič, upoštevajoč globalne ravni, bo demokratični izid odvisen od narave prepletanja odnosov države, nevladnih organizacij in mednarodnih institucij. Tretjič, pomembno je oceniti obseg vpliva globalizacije na demokracijo, pri čemer prilagoditev demokracije na različne kulturne in etične oblike ni samoumevna. Četrtrič, posledica globalizacije za demokracijo je tudi sprememba v poziciji

odločevalskega procesa: povečanje mednarodnega poseganja s pogojevanjem izkaže demokracijo kot obveznost in odvrne spontano demokracijo od spodaj. Petič, med-odvisnost preko globalizacije ustvari zmagovalce in poražence, zato se pojavi potreba po reformi globalnega vladovanja institucij in mehanizmov, ki morajo temeljiti na odgovornosti, subsidiarnosti in pluralnosti ter na dosežku kohezije med lokalno, nacionalno in globalno ravno (Beausang 2002).

Zagovorništvo globalne demokracije temelji na predpostavki, da so oblike supranacionalnega vladanja združene z oblikami demokracije. Koenig-Archibugi in Zurn (2006) širše definirata demokracijo kot oblikovanje in implementacijo sistema pravil, ki spodbuja koordinacijo in sodelovanje družbenih akterjev ter določa porazdelitev stroškov in koristi kolektivnega delovanja.

Odnos med supranacionalnim vladovanjem in demokracijo je bil v teoriji kot tudi v praksi zelo napet. Med 17. in 18. stoletjem je med političnimi teoretiki močno porasla podpora demokraciji in supranacionalni uniji na globalni ravni, vendar je potrebno poudariti, da oba termina, torej demokracija in supranacionalno vladovanje, nista vedno soobstajala in delovala na isti ravni. Avtorja, kot sta to Emeric Cruce in Saint-Pierre (Archibugi in Koenig-Archibugi 2012, 4), trdita, da je za odpravo vojne potrebna supranacionalna oblast, h kateri bi se države lahko sklicevale in predvidele unijo s prisilnimi silami, zagotovljenimi s strani mednarodne vojske, sestavljene iz sil s strani držav članic. Po njunem mnenju takšna unija ne zagotavlja le miru med državami, temveč tudi okrepi moč, ki jo je imel vladajoči nad svojimi subjekti. Lahko bi rekli, da sta predlagala dosego miru na račun demokracije. Po drugi strani pa so drugi zagovorniki demokracije bili pozorni na oblike supranacionalnih političnih organizacij. Ta odnos je bil velikega obsega glede na prepričanje, da se demokracija lahko »razcveti« v le manjšem obsegu. Jean-Jacques Rousseau ni le ohranjal trditev, da »večja kot je država, manj je svobode«, ampak je tudi trdil, da z demokratične perspektive, »unija nekaterih mest v eno mesto je vedno slaba in če želimo narediti iz tega unijo, ne moremo pričakovati, da se ne bi izognili njihovim naravnim slabostim« (Archibugi in Koenig-Archibugi 2012, 4).

Pesimistični pogled na odnos med demokracijo in supranacionalnim vladovanjem je bil »reševan« po različnih poteh. Kot primer vzemimo dejstvo, da medtem ko so mednarodne organizacije občasno uporabljene kot izogib ali nasprotovanju demokraciji, po drugi strani bolj pogosto pomagajo državam vzpostaviti in ohraniti demokratične institucije. Bilo je

dokazano⁴, da članstvo države v regionalni organizaciji z večino demokratičnimi državami članicami, bistveno poveča verjetnost uspešnega prehoda v konsolidacijo demokracije v tej državi. Keohane, Macedo in Moravcsik trdijo, da tudi v dobro vzpostavljenih demokracijah, multilateralne institucije lahko povečajo kvaliteto demokratičnih politik, kot tudi lahko pomagajo omejiti moč posebnih interesov, zaščititi posameznikove pravice in izboljšati kvaliteto demokratične deliberacije (Archibugi in Koenig-Archibugi 2012, 5–6).

Glavna točka »optimistov« je, da multilateralizem ni edini izvedljiv model mednarodnih organizacij in so drugi modeli dosti bolj primerni za uskladitev vladovanja onkraj posameznih držav z učinkovito demokratično kontrolo. Dejansko gredo nekateri kozmopolitski teoretiki tako daleč, da trdijo, da je vzpostavitev demokratične forme supranacionalnega vladovanja lahko edini način za uresničitev demokracije (Marchetti v Archibugi in Koenig-Archibugi 2012, 6–7).

V 20. stoletju so različni intelektualci in politična gibanja zagovarjali demokratične oblike globalnega vladovanja s kozmopolitskega stališča, kot so na primer: svetovno federalistično gibanje, ki je bilo še posebej aktivno v Združenih državah v času med in po drugi svetovni vojni (The World Federalist Movement), Mednarodno omrežje druge skupščine združenih narodov (INFUSA), Konference za bolj demokratične združene narode (CAMDUN) in druga dela različnih avtorjev ter zagovornikov globalne kozmopolitske demokracije (Archibugi in Koenig-Archibugi 2012, 7).

⁴ Več o tej raziskavi: Pevehouse, Jon C. 2005. *Democracy from Above. Regional Organizations and Democratization*. Cambridge: Cambridge University Press

4 PERSPEKTIVE IN DILEME GLOBALNE DEMOKRACIJE

4.1 Globalna demokracija

Različne oblike politične organiziranosti so bile vzpostavljene v zgodovini človeštva, vendar do sedaj še ni obstajala politična skupnost, ki bi hkrati vsebovala dve značilnosti hkrati, kot sta: teritorialna razširitev, ki bi omogočala in obsegala zaznane ekonomske, družbene in vojaške meje med-odvisnosti na eni strani in vladna struktura, ki bi zadovoljila sodobne standarde demokracije na drugi strani. Hedley Bull (1997, 244) meni, da nikoli ni obstajalo vladovanje sveta, vendar pa se je večkrat pojavljala vrhovna oblast nad vsem, kar je privržencem bilo poznano kot svet. Nobene takšne »globalne« oblasti niso temeljile na modernih načelih demokratičnega državljanstva, reprezentativnosti in odgovornosti.

Ideja o demokratičnem svetovnem subjektu je privlačila teoretike in politične aktiviste že od 18. stoletja dalje. Prvi zametki so se začeli pojavljati v času razsvetljenstva s staro idejo »univerzalne monarhije«, kot so jo zagovarjali evropski srednjeveški misleci (npr. Dante Alighieri) in je bila obdana z radikalnimi idejami o republikanizmu in demokraciji, ki bi proizvajala projekte za svetovno vladovanje in bi temeljila na demokratičnih strukturah in procedurah (Bull 1997, 252). V 20. stoletju ni bilo zaslediti pomanjkanja načrtov za demokratično organizirane skupine narodov, svetovne federacije, kozmopolitske demokracije in druge kombinacije reprezentativnega in mednarodnega vladovanja. Prav tako tudi ni primanjkovalo kritik zoper tovrstne ideje. Večina kritik je vsebovala prepričanje o zaželenosti globalne demokracije, da jo lahko že en globalni subjekt sprevrže v globalno tiranijo ali v sredstvo, ki bi bilo v rokah prevladujočih političnih sil in nekaj, kar lahko posledično uniči nacionalno demokracijo in kulturno raznolikost. Druga velika kritika globalne demokracije pa se nanaša na pojmovanje globalne demokracije kot »muhe enodnevnice«, brez dolgoročne perspektive za njeno realizacijo v realnem svetu (Bull 1997, 252).

Konec hladne vojne je prinesel prepoved znotraj preučevanja globalne demokracije kot tudi nove kritike s strani strokovnjakov za mednarodne odnose in tudi strokovnjakov na področju demokracije in demokratizacije. Skupna sta jim bila kritika globalne demokracije kot »fantazijske teorije« in prepričanje, da je zunanja politika preresno področje, kjer bi se lahko

izvajale utopične ideje o dramatični rekonstrukciji družbenih razmerij (Koenig-Archibugi 2011, 3).

4.2 Možnosti vzpostavitve globalne demokracije

Pojem »globalna demokracija« se nanaša na lestvico različnih institucionalnih sistemov, ki imajo številne značilnosti. Če jih opredelimo, morajo le-te (Koenig-Archibugi 2011, 4–5):

1. zajeti/obsegati vse regije sveta;
2. opolnomočiti nadnacionalne organe za sprejemanje zavezujočih odločitev za vrsto tematik svetovnega pomena;
3. zagotovitvi, da so člani teh organov reprezentativni in odgovorni skupini državljanov preko volilnih mehanizmov ali drugih formalnih in transparentnih odnosov politične delegacije;
4. promovirati enakopravno zastopanje svetovnih državljanov v povezavi z drugimi načeli, kot so to uravnoteženo zastopanje konstitutivnih teritorialnih enot in možnosti oblik funkcionalne reprezentativnosti;
5. dovoliti nadnacionalnim organom, da odločajo v skladu z različnimi pravili odločanja, ampak izključijo pravico do veta za majhne manjšine, razen kadar temeljijo na zakonodajnih in nepristransko določenih skupnih interesih;
6. opolnomočiti neodvisne nadnacionalne zakonodajne organe za reševanje konfliktov v skladu z ustavnimi pravili vladajočega globalnega organa;
7. vključiti robustne mehanizme za promocijo skladnosti odločitev in pravil, vendar ne nujno preko centraliziranega nadzora nad sredstvi prisile.

4.3 Prostorske razsežnosti globalne demokracije

Klaus Dingwerth (2010, 3) opredeli tri glavne dimenzije demokratičnega vladovanja in sicer vključenost, demokratični nadzor in diskurzivno kvaliteto. Odločevalski proces na globalni ravni bo potemtakem vseboval prvine demokratičnosti, če dovoljuje vpletenim skupnosti, da sodelujejo pri odločevalskem procesu; če je odločevalski proces zadovoljivo transparenten in če je odločevalski proces institucionalno zavezan deliberativnim arenam. Globalna demokracija se pojavlja v različnih arenah, katere bomo v nadaljevanju podrobneje opredelili.

Prvo dimenzijo lahko opredelimo kot teritorialno dimenzijo globalne demokracije (t.i. teritorialna demokracija) in jo zaznamo v (Zver 2003, 48):

- I. lokalnih skupnosti: te se ne povezujejo le znotraj nacionalnih meja, temveč tudi med državami (t.i. čezmejno sodelovanje) in med regijami na evropski (npr. Evropski kongres lokalnih in regionalnih skupnosti: CLRAE) in celo na svetovni ravni (Mednarodna koordinacija združenj mest in lokalnih oblasti: WACLAC). Glavni cilj vseh teh aktivnosti je razvijanje lokalne samouprave in participacija enot lokalne samouprave (občin, mest, regij) v globalnem svetu (Haček v Zver 2003, 48).
- II. nacionalnih državah: nacionalna država je matična arena demokracije, inkubator demokracije. Razvoj demokracije na globalni ravni je najbolj odvisen ravno od tega, kako bo ta model političnega bivanja uspel ravno znotraj nacionalnih meja.
- III. mednarodnih regionalnih zvezah: ta prostor kot teritorij demokracije vedno bolj ubira svojo pot. Morda največje korake pri tem dela Evropska Unija, saj bo nov čas pred nami prinesel stoletje regionalnih zvez in delnega zatona nacionalne države kot osrednje arene demokracije.
- IV. svetovnem merilu: transnacionalne in transregionalne zveze predstavljajo najširši prostorski okvir globalne demokracije. Gre za različne mednarodne mreže, ki že funkcionirajo po načelih demokracije na globalni ravni. Najpomembnejša je OZN (Organizacija združenih narodov), ki je bila še včeraj arena soočanj ideološko in politično razcepljenega sveta, arena merjenja moči velikih sil ipd. Organizacija Združenih narodov šele postaja struktura z demokratičnimi potenciali na svetovni ravni.

Druga pomembna dimenzija je funkcionalni prostor globalne demokracije (t.i. funkcionalna ali korporativna demokracija). Gre za mreže globalnih političnih, socialnih, ekonomskih, obrambnih tehničnih, strokovnih, zdravstvenih, kulturnih, športnih in drugih interesnih organizacij, ustanov in skupnosti, če funkcionirajo po načelih interne in organizacijske demokracije. Funkcionalna demokracija uveljavlja transteritorialne interese znotraj določene strukture. Vzemimo za primer politično stranko na vseh ravneh vse tja do najvišje asociacije (npr. Svetovna demokratična unija), ekonomske organizacije (podjetje ali na najvišji ravni Svetovni ekonomski forum, WEF), socialne (društvo, sindikat ali Mednarodna organizacija dela, ILO), obrambne organizacije, kot je to NATO ipd. Obstaja več načinov odločanja,

pogosto z visoko kvalificirano večino ali celo s soglasjem. Tak kombiniran sistem je lahko eden od vzorcev globalnega odločanja (Zver 2003, 48–49).

Znotraj nacionalnih meja se lahko demokracija uveljavlja tudi na ravni t.i. civilne družbe, torej v nekem (namišljenem) prostoru izven dosega (politične) države, kar označimo za tretjo dimenzijo globalne demokracije. Pri tem je pomembno, da družbena moč ni porazdeljena pretirano asimetrično, da ni revščine in sistemske marginalizacije družbenih skupin. V kasnejšem obdobju so demokracijo vse bolj vezali na politiko in državo ter z načinom izbire političnega in državnega vodstva.

Pogojno pa moramo razlikovati med civilno-družbeno in »etablirano« sfero tudi na drugih ravneh, ne le na ravni nacionalne države. Na lokalni ravni stoji nasproti civilni družbi lokalna, tj. občinska, mestna ali regionalna javna uprava, na državni ravni v ožjem pomenu besede, na mednarodni regionalni ravni meddržavne strukture (v EU npr. Evropska Komisija). Konvencijo za prihodnost Evrope so zasnovali kot obliko delovanja evropske civilne družbe (Zver 2003, 49)

4.4 Obvezni pogoji za vzpostavitev globalne demokracije

Če je kakšen pogoj viden kot nujen v nacionalnem kontekstu, se moramo tudi vprašati, ali se tak pogoj demokracije pojavlja tudi na globalni ravni. Če kateri izmed obveznih pogojev za vzpostavitev demokracije na globalni ravni ni mogoč, potem se lahko pojavi vprašljivost možnosti za vzpostavitev globalne demokracije. Tukaj bomo preučili, kateri izmed »ugodnih« pogojev za demokracijo mora biti upoštevan glede na zgodovinske izkušnje in upoštevajoč druge pogoje, ki zadevajo tranzicijo demokracije na globalni ravni ter so trenutno odsotni za njeno realizacijo na globalni ravni. To so odsotnost države, visoke ravni kulturne homogenosti, visoke ravni ekonomske prosperitete, nizka raven ekonomske neenakosti in politična skupnost majhne ali zmerne velikosti (Koenig-Archibugi 2011, 8–9). Naslednji argumenti postavljajo vprašljivo možnost vzpostavitve globalne demokracije in sicer: prvič, demokracija je možna le znotraj države; drugič, kulturna heterogenost v svetu je nepremagljiva ovira za demokracijo; tretjič, veliko sveta je »prerevnega«, da bi bil dovoljen pojav demokratičnih institucij; in četrtič, zaradi prevelikih razlik v gospodarskih razmerah svetovnega prebivalstva, demokracija na globalni ravni ne more delovati. V nadaljevanju smo podrobneje izpostavili tiste pogoje, ki so potrebni za nadaljnje raziskovanje.

4.4.1 Odsotnost države (»brezdržavnost«)

Linz in Stepan (1996, 17) poudarjata, da je demokracija oblika vladovanja moderne države, kar pomeni, da brez forme države moderna demokracija ni mogoča. Ponudita tudi vsebinsko povezavo med tvorbo države in demokracijo: »demokracija je oblika vladovanja življenja v polisu, kjer imajo državljani pravice, ki so jim zagotovljene in zavarovane. V drugih besedah »demokracija zahteva »weberjansko« učinkovit monopol prisile, ki zavaruje državljske pravice in sposobnost za pridobivanje sredstev za opravljanje te funkcije«.

Pri tezi »ni države, ni demokracije« je potrebno upoštevati dve stvari. Prvič, vlade ne nujno izgubijo svoj demokratični karakter, ko je njihova kontrola nad državnim teritorijem, izzvana s strani oboroženih sil. Britanske, španske, turške in indijske vlade so se bojevale proti oboroženim silam v zadnjih 30 letih, medtem pa so ohranjale svoje demokratične institucije. Kakorkoli, demokratični procesi so po navadi prekinjeni v regijah, kjer so oboroženi konflikti najbolj intenzivni, kjer pride do dveh možnih scenarijev: ali vlade uspejo proti širjenju vojaških odporov na njihovem teritoriju ali pa pride do zatona demokracije na teh območjih.

Drugi argument pa se veže na zgodovinsko izkušnjo Združenih držav Amerike, kjer večina demokracije Združenih držav klasificira Sever in Zahod države kot omejeno demokracijo iz časov kolonizacije iz leta 1820 in kasneje kot polno demokracijo, medtem kot je Jug upoštevan kot konstitucionalna oligarhija oz. omejena demokracija vse tja do Akta o volilnih pravicah leta 1965 (Rueschemeyer v Koenig-Archibugi 2011, 12). Zgodnje Združene države so tako lahko označene kot primer »brezdržavne demokracije«. Ampak njihova nizka raven brez državnosti je lahko pojasnjena, zakaj je demokracija ostala omejena na nekaterih delih države pred in po državljanski vojni. Francisco E. Gonzales in Desmond King (v Koenig-Archibugi 2011, 12) na primer pojasnjujeta, da je omejena prisotnost federalne vlade v južnih državah pred »New Deal« dovolila lokalno nasilje nad pravicami državljanov in posledično tudi ogrožala demokracijo.

Zgornji primer pojasnjuje, da je vpliv različnih stopenj brez državnosti na demokracijo odvisnih od številnih okoliščin. Michael Zürn in njegovi kolegi (Koenig-Achibugi 2011, 12) prav tako zagovarjajo, da izkušnja EU ne potrjuje teze, da je centralni monopol sile nujno potreben za zagotovitev visokih standardov skladnosti z zakonom. Določena raven politične centralizacije, politična skupnost, je videna kot nujna za demokratizacijo političnega življenja, saj morajo demokratične pravice za zagotovitev participacije kot tudi skladnost z demokratičnimi odločitvami, biti zavarovane. Vsekakor pa je določena mera centralizacije

politične skupnosti nujno potrebna, da se izognemo poseganju v pravice državljanov (Koenig-Archibugi 2011, 12).

4.4.2 Kulturna homogenost

Znan je stavek Johna Stuarta Milla, da so »svobodne institucije nemogoče v državi, ki ima raznolike narodnosti. Med ljudmi brez skupnih točk, še posebej, če berejo in govorijo različen jezik, skupno javno mnenje, ki je obvezno pri delu reprezentativne vlade, ni mogoče« (Mill, 1991, 428). Če vzamemo za primer študijo Stevena Fisha in Robina Brooksa (Koenig-Archibugi 2011, 13), ki sta uporabila nedavno dokončano podatkovno bazo za ocenitev vpliva treh dimenzij drobljenja (etične, jezikovne in verske) na demokracijo v 166 državah. Z upoštevanjem tudi drugih faktorjev, kot so BDP, niti etična niti jezikovna in niti verska razdrobljenost nimajo statističnega ali kakršnega koli drugega vpliva na demokracijo. Zaključita, da stopnja raznolikosti (diverzitete) ni dokazana, da bi imela kakršnekoli vplive na obete demokracije. Niti ne obstaja noben dokaz, da bi bila kulturna razdrobljenost statistično vezana na pojav demokracije v državah z nižjimi prihodki (Koenig-Archibugi 2011, 13).

4.4.3 Ekonomska prosperiteta

Splošno obvelja, da obstaja neka vrsta odnosa med gospodarskim razvojem in demokracijo, kar je lahko tudi prikazano s kvantitativnim empiričnim dokazom. Lipset (Foweraker in Landman 2000) trdi, da obstaja močna povezava med gospodarskim razvojem in demokracijo, Halliwell je poudaril, da obstaja pozitivni linearni odnos med tema dvema spremenljivkama, medtem ko Burkhart in Lewis-Beck trdita, da je njun odnos vzročno-posledičen (Foweraker in Landman 2000).

Todd Landman (Forewaker in Landman 2000) prikazuje študijo povezave med gospodarskim razvojem in demokracijo, kjer naslavlja takratne transnacionalne podatke izbranih držav tekom štirih pomembnih obdobj, med drugim tudi industrijsko obdobje in »tretji val« demokracije. Tovrstne podatke, izbrane za razvoj demokracije v različnih preteklih obdobjih pa poveže s pristopi osmih glavnih vrednot liberalne demokratične vlade. Te vrednote so sledeče: odgovornost, reprezentativnost, omejitve, participacija, politične pravice, državljanske pravice, pravice manjšin in premoženjske pravice⁵.

⁵ Več o Todd Landmanovi študiji in njegovih rezultatih v Foweraker, Joe in Todd Landman. 2000. *Economic Development and Democracy Re-examined: Differentiating the Dependent Variable*. Dostopno preko: <https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/68ee191d-36b2-4cc8-ade5-4dbf47ff1c32.pdf>

Po letu 1950 je kvantitativna primerjava držav tekom različnih obdobjih dosegla močan konsenzus o pozitivnem linearnem odnosu med gospodarskim razvojem in demokracijo. Tovrstni odnos predlaga, da se države z večjo ravno gospodarskega razvoja, nagibajo k večji demokratičnosti, medtem ko manj razvite države v tem primeru niso nikoli bile demokratične ali pa so kmalu doživele padec demokracije. Primerjalna metoda je vsebovala standardizirane kazalnike razvoja in demokracije, kjer so te regularnosti podpirale tako šibko trditev, da sta razvoj in demokracija združljiva drug z drugim, kot tudi močno trditev, da razvoj povzroča oz. omogoča demokracijo (vzročno-posledični odnos). Ta konsenzus o vzročno-posledičnem odnosu med gospodarskim razvojem in demokracijo je prispeval k delovanju razvitejših industrijskih demokracij za promocijo k večji demokratizaciji sveta v zadnjih obdobjih; prav tako je tudi prispeval k optimističnim pogledom sodobnega procesa demokratizacije in predpostavil prihodno smer globalne politične spremembe. Po drugi strani pa se pojavijo dvomi o močni povezanosti med razvojem in demokracijo, kot je to v primeru primerjave posameznih demokracij ali pa držav znotraj razvojnih regij, kot je to Latinska Amerika (Foweraker in Landman 2000).

Dejansko preseneča število revnih in nerazvitih držav, ki imajo demokratične institucije. Statistični podatki iz študije Przeworskega in Limongija (Koenig-Archibugi 2011, 13) iz leta 1950 do 1990 potrjujejo, da raven gospodarske razvitosti nima nikakršnega vpliva na demokratizacijo. Demokracija se lahko pojavi na primeru vsake ravni *per capita* dohodka. Bogatejša demokracija kot je, manjša je verjetnost, da bi bila zamenjana s strani nedemokratičnega režima. Ampak trenutno bogastvo ni odločajoče, namreč, če lahko uspejo v generiranem razvoju, demokracije lahko preživijo tudi v najbolj revnih narodih. Te ugotovitve predlagajo, da globalna revščina sama po sebi ne prepreči prehoda v demokratično globalno identiteto, vendar pa bi ohranitev revščine ogrozila njeno konsolidacijo.

4.4.4 Ekonomska neenakost

Nekateri teoretiki so skušali raziskati povezavo med ekonomsko neenakostjo in politično demokracijo. Vanhanen (Vanhanen 2003, 29) označi dohodkovno neenakost kot eno izmed komponent bolj temeljne spremenljivke, kot je to razporeditev sredstev. Namreč meni, da je demokratizacija možna pod pogoji, kjer so sredstva moči tako široko razporejena, da nobena skupina ni na dolgi rok sposobna vzdrževati svoje hegemonije. V svoji študiji je analiziral 11 držav, ki so demokratične, četudi je njihova razporeditev sredstev pod ravno, ki jo označi za

tranzicijsko⁶. Z drugimi besedami, ekonomska neenakost morda lahko negativno vpliva na kvaliteto demokracije, ampak določena raven neenakosti na globalni ravni ni preprečila nobeni državi, da se ne bi razvijala in vzdrževala demokratične politične institucije. Federalni modeli poudarjajo direktno in enakopravno reprezentativnost državljanov pri globalnih strukturah, centralizacijo sredstev prisile in nadvlado federalnega prava nad državnim pravom. Konfederalni modeli pa poudarjajo vlade kot »čuvaje« med državljani in globalnimi institucijami, disperzijo vojaških in prisilnih zmogljivosti in sposobnost vsake individualne države članice, da blokira vsako nezaželeno kolektivno odločitev. Kot nekakšen vmesni model tovrstnih modelov in predlogov pa je poznan model kozmopolitske demokracije (Koenig-Archibugi 2011, 14).

4.5 Oblike globalne demokracije

Vsem konceptom globalne demokracije je skupna vizija sistema globalnega vladovanja, ki je odzivna in odgovorna preferencam svetovnim državljanom in deluje z namenom, da zmanjša politične neenakosti med njimi. Prvi idealni tip je blizu temu, kar avtorji Archibugi, Marchetti, Christiano in Bienen (Archibugi in Koenig-Archibugi 2012, 8) imenujejo konfederacija, medvladni demokratični multilaterizem (»intergovernmental democratic multilateralism«), »pravično prostovoljno združenje med demokratičnimi državami« ali pa »mednarodna demokracija«, utemeljena po načelu skupnosti. Tukaj bomo uporabili kar izraz konfederacija. Glavne lastnosti demokratičnega konfederalizma so: sestavne enote so države, ki so demokratično vodene in katerih vlade sledijo notranji demokratični legitimnosti; takšne vlade imajo izključne pravice, da predstavljajo svoje državljane vis-a-vis drugim vladam in pred konfederacijo kot celoto, pri čemer državljani nimajo direktnega dostopa do konfederalnih institucij; države članice prostovoljno sodelujejo v konfederaciji in vzdržujejo unilateralne pravice, da se lahko izključijo iz takšne unije; odločitve bodisi zahtevajo soglasje med državami članicami ali v primeru glasov, princip temelji na »ena država, en glas« (Archibugi in Koenig-Archibugi 2012, 8–9).

Drugi idealni tip je tip, ki ga Archibugi in Marchetti (Archibugi 2008, 107–9, Marchetti 2008, 149–69) opredelita za svetovno vladovanje ali svetovno federacijo. Glavne značilnosti takšnega demokratičnega federalizma so: tukaj je več nivojskih plasti države oz. državnih avtoritet, kjer imajo državljani direkten odnos do demokratične oblasti in odgovornost drug do drugega; volitve in odločitve v federalnih institucijah temeljijo po principu »ena oseba, en

⁶ Več o Gini koeficientu neenakosti in Vanhanenovi študiji v Vanhanen, Tatu. 2003. *Democratization: a comparative analysis of 170 countries*. London: Routledge

glas«, kljub temu, da je to »demokratsko načelo« lahko kombinirano z zveznim načelom, kot so večinske zahteve in »večpredstavnost« državljanov iz manjših sestavnih unij; federalna raven oblasti (izvršne, zakonodajne in sodne) ima po navadi zadnjo besedo pri vprašanju pristojnosti in ima dostop do sil moči; odstop iz federacije je mogoč le v skladu z natančnimi konstitutivnimi pravili in mora biti priznan s strani federalnih institucij (Archibugi in Koenig-Archibugi 2012, 9).

Tretji idealni tip je težje opredeliti. Sam model je blizu temu, kar je opredeljeno kot globalno vladovanje in globalna demokracija deležnikov, demokracija pod pogoji policentričnega vladovanja (v nadaljevanju policentrizem). Glavne predpostavke so naslednje: v današnji globalni areni moči je izvajan ne samo s strani držav, temveč tudi s strani nešteti nedržavnih akterjev, kot so podjetja, podjetniška združenja, specializirane mednarodne organizacije, nevladne organizacije, družbena gibanja in omrežja ekspertov; ti akterji in strani moči se demokratizirajo z medsebojnimi povezavami preko mehanizmov odobritve in odgovornosti do interesov tistih, ki so najbolj intenzivno prizadeti/vplivani; ti mehanizmi odobritve in odgovornosti so lahko specifični do določenih nedržavnih akterjev in sektorskih omrežjih; ti mehanizmi ne potrebujejo oblike volilne odobritve ali odgovornosti, dokler jim je zagotovljena učinkovita kontrola s strani relevantnih skupin deležnikov (Archibugi in Koenig-Archibugi 2012, 9–10).

V svoji originalni sintezi izrazit model globalne demokracije, »kozmpolitske demokracije«, združuje federalne in konfederalne elemente, kjer je poudarjena vloga regionalnih supranacionalnih unij in ne teritorialnih skupnosti, ki predstavlja kombinacijo federalnih, konfederalnih in policentričnih dimenzij (Archibugi in Koenig-Archibugi 2012, 10).

4.6 Poti do globalne demokracije

Za dosego uravnavanja globalizacijskih procesov ter za enakomerni razvoj v svetu je potrebna politična volja. V primeru obstoja globalne politične volje bo mogoče globalizacijske procese usmeriti tako, da bodo vsestransko produktivni. Tu imamo velike ideje, kako obvladovati globalizacijske procese: od unilateralizma hegemonistične narave pa do globalnega vladovanja, ki temelji na globalnih demokratičnih političnih institucijah ali celo kozmpolitski demokraciji. Skupna točka vsem tem pristopom pa je dejstvo, da smo do sedaj že soočeni z globalnim gospodarstvom in globalnim finančnim sistemom, zakaj ne bi imeli tudi globalne politične skupnosti, katera bi omogočala zagotavljanje globalnih javnih dobrin za vse. Po eni strani pa Griffin in drugi avtorji (Sholte v Pikalo 2009, 570) menijo, da so

regulacijski mehanizmi za globalno vladovanje še slabo razviti (za kar naj bi bila krivo ravno pomanjkanje politične volje), po drugi strani pa avtorji menijo, da globalni regulacijski mehanizmi že obstajajo (najbolj neposredno v obliki več kot 3600 večstranskih sporazumov), pri čemer je problematična predvsem njihova primarna narava, saj se ukvarjajo zgolj z gospodarskimi zadevami, ne pa tudi drugimi platmi človeškega življenja. Večina avtorjev pa se strinja, da je globalno vladovanje vsebinsko drugačno kot nacionalno, zato ni dobro samo prenesti vzorce nacionalnih ravni na globalne. Pomembno je, da na globalni ravni ni namen vzpostavitev centralne oblasti (kot je to pri nacionalni ravni), temveč naj bi šlo tukaj za regulacijo globalnih aktivnosti kot policentričen in večnivojski proces, ki temelji na med seboj na različne načine povezanimi dejavniki na regionalni, nacionalni in supranacionalni ravni (Pikalo 2009, 570–571).

V nadaljevanju bomo opredelili nekatere procese, ki lahko povečajo kvaliteto demokracije globalnih politik. Prva dva niza procesov, *»družbena mobilizacija od spodaj«* in *»reforma mednarodnih organizacij«* sta vzpodbudila veliko pozornosti v preteklih letih. Druga dva niza pa sta bila sicer malo manj preučena v relaciji do globalne demokratizacije, vendar morata v nadaljevanju biti prav tako raziskana: *»širitev supranacionalne moči sodne oblasti«* in *»kozmpolitske spremembe znotraj držav«*. V nadaljevanju bomo podrobneje predstavili vsakega izmed teh procesov (Archibugi in Koenig-Archibugi 2012, 11–15).

4.6.1 Družbena mobilizacija »od spodaj«

Globalna demokracija vključuje večjo politično participacijo posameznikov onkraj meja svojih držav. Aktivnosti s strani nedržavnih organizacij in drugih skupin aktivistov so najpogosteje neodvisne od državne agende. Participacija državljanov se lahko odraža v različnih oblikah in motivacijah. Državljeni se lahko aktivirajo: ker imajo občutek solidarnosti v odnosu s situacijami, ki so ločene od njihovega življenja, kot se to kaže v kampanjah za zaščito človekovih pravic v drugih delih sveta; čutijo, da imajo nekaj skupnih interesov, ki niso dosledno predstavljeni s strani njihovih vlad; zaznajo specifičen problem, ki bi ga bilo bolje rešiti z oblikovanjem povezav okoli politične skupnosti itd. Tako se nevladnim organizacijam, ki so aktivne v teh treh domenah, poveča pomembnost in so tako postale bolj avtoritativne v globalnih politikah. Participacija posameznikov v globalnih politikah lahko postane v različnih oblikah. Načeloma bi lahko takšna participacija bila v celoti organizirana in institucionalizirana, na podlagi istih kanalov političnega predstavnštva v obstoječih demokratičnih državah, kar gre v isti vrsti s stališči federalne teorije globalnega vladovanja. V praksi pa je vse to po navadi prostovoljno in izvajano s strani posameznikov, ki pa nimajo

direktne avtorizacije ali kontakta s strani njihovih držav, kar sovпада s policentrično idejo globalnega vladovanja. Glede na zagovornike globalne demokracije deležnikov, so nevladne organizacije in drugi nevladni akterji lahko predmet mehanizmov demokratične kontrole, kar vzpostavi policentrični sistem globalne demokracije.

4.6.2 Reformiranje mednarodnih organizacij

Mednarodne organizacije so označene kot obetavne za začetek globalne demokracije, saj v svoji strukturi vključujejo vsaj tri glavne vrednote demokracije: obstoj formalnih pogodb, javnost aktov in formalno enakost med člani. Kakorkoli te vrednote nam ne dovoljujejo, da jih označimo kot demokratične institucije, saj jim primanjkuje drugih osnovnih lastnosti demokracije. To pa vodi k dvema različnima pogledoma. Na eni strani imamo tiste, ki trdijo, da osnovne lastnosti preprečujejo mednarodnim organizacijam, da »utelesijo« osnovne vrednote demokracije. Po drugi strani pa so tisti, ki trdijo, da primerne reforme lahko omogočijo mednarodnim organizacijam, da postanejo demokratične ali vsaj bolj demokratične (Archibugi in Koenig-Archibugi 2012, 12).

Konfederalna interpretacija globalne demokracije opredeljuje, da so mednarodne organizacije lahko demokratične, če so tudi njihove države članice demokratične. Če se kljub demokratičnosti članic pojavlja demokratični deficit, ni nujno povezan s strukturo mednarodne organizacije, temveč z naravo njenih članic. Globalna demokracija je v tem primeru bolj notranji problem kot pa problem mednarodne organizacije same. Alternativni pogled temu predlaga, da mednarodna organizacija postane bolj demokratična tudi če ima avtokratične kot tudi demokratične države članice. Ta argument temelji na pogledu, da notranji režim ni nujno pogoj za zunanje obnašanje držav: demokracije so po navadi nasprotovale progresivnim reformam pri Združenih narodih in drugih mednarodnih organizacij, medtem pa so nedemokratične vlade po navadi odprte, da predstavijo v Združenih narodih demokratično odgovornost, katero oni zanikajo njihovim domačim subjektom. Zagovorniki tega pogleda kot primer opredelijo Kubo, ki je večkrat izjavila svojo podporo za neposredno participacijo posameznikov v OZN institucijah, medtem ko so Združene države preferirale vzdrževanje trenutnih konfederalnih dogovorov. Zagovorniki kozmopolitske demokracije trdijo, da bo neposredno predstavništvo državljanov sveta znotraj mednarodnih organizacij prispevalo k demokratizaciji na dva načina. Na eni strani bo to pripomoglo, da bo delovanje mednarodnih organizacij bolj transparentno, bolj odgovorno in bolj odzivno do potreb državljanov. Po drugi strani pa bo delovalo kot močna spodbuda k demokratizaciji v

teh državah članicah, ki imajo še vedno despotske vlade (Archibugi in Koenig-Archibugi 2012, 12–13).

4.6.3 Vzpon moči globalne sodne oblasti

Aktivna participacija državljanov onkraj meja je spodbudila vzpon moči globalne sodne oblasti. Pri tem je potrebno izpostaviti dve glavni komponenti. Prva je »aktivnost nacionalnih sodnikov«, ki so bolj aktivni v smislu preiskovanja zadev onkraj meja v njihovih državah. Globalizacija oblikuje drugačne oblike kriminala in nacionalni sodniki bolj natančno preiskujejo čezmejne finančne goljufije in organizirane mafije. Prav tako so nacionalni predstavniki sodne oblasti postali drznejši pri naslonitvi na tematike, ki so bile v domeni vlade, kot so genocid in glavne kršitve človekovih pravic. Druga komponenta pa je dejstvo, da je vzpon moči sodstva predstavljen s strani mednarodnih sodišč in dandanes je takšnih aktivnih sodišč že preko 40. Relativno mlado sodišče, kot je to Mednarodno kazensko sodišče, že ima pomemben vpliv na svetovne politike in javno mnenje. Druga sodišča pa imajo bolj skromne cilje in so osredotočena bolj na mednarodno arbitražo ali pa na vprašanja administrativne narave (Archibugi in Archibugi-Koenig 2012, 13).

4.6.4 Spremembe znotraj držav

Tudi najbolj zavzeti podporniki globalne demokracije verjamejo, da države so in bodo vedno najpomembnejši akterji v politični areni. Države načeloma delujejo v prid obrambe teritorija in njihovih državljanov, hkrati lahko implementirajo raznolike politike, ki lahko prispevajo k globalni demokraciji. Nekatere od teh aktivnosti vplivajo tudi na zunanjo politiko držav. Pripravljenost, da spoštujejo mednarodno pravo in da sodelujejo pri delu mednarodnih organizacij, prispeva k svetovni klimi, kar je tudi ugodno za širitev vrednot in norm demokracije. Države pa največ prispevajo k globalni demokraciji v dveh glavnih dimenzijah. Prva dimenzija spodbuja proces družbene mobilizacije, ki smo jo že prehodno omenili in še posebej preko možnosti njihovih državljanov, da bolj direktno sodelujejo pri svetovnih politikah. Tukaj lahko spodbujajo policentrizem iz preprostega razloga, ker dovoljujejo državljanom oblikovanje združenj in omrežij z drugimi državljani iz tujine. Na tak način izboljšajo demokratično kvaliteto obstoječih konfederalnih dogovorov z dovoljenjem večje kontrole parlamentov nad zunanjo politiko ali preko bolj inovativnih oblik, kot so na primer predlagali nekateri aktivisti, da naj bi bila eden ali dva od petih ambasadorjev, nominiranih iz vsake države za Združene narode, izbrana s strani državljanov (Archibugi in Archibugi-Koenig 2012, 15).

5 MODELI GLOBALNE DEMOKRACIJE

Pri tem poglavju bomo kritično predstavili glavne modele globalne demokracije v luči njihovih določljivih kriterijev za določitev relevantnega »demos«. Archibugi predstavlja tri glavne modele globalne demokracije, ki naslavlajo različne vidike globalne demokracije (gre za obseg demosa, demokratična načela in institucionalno oblikovanje). Za vsak model se obravnavajo načela, ki se uporabljajo za razmejitev političnih pristojnosti in pozneje za oblikovanje javnih institucij. Ti modeli niso reprezentacije trenutnih institucionalnih dogovorov, temveč služijo kot načrti za njihovo reformacijo (Marchetti 2011, 23–24). Jonathan Kuyper (2014, 7) pa predlaga štiri glavne modele; kozmopolitski model, svetovno vladovanje, deliberativni in statistični model, kjer poudarja njihovo povezljivost ter odnos do globalnega rizika. Ti modeli bodo tudi podrobneje predstavljeni v nadaljevanju tega poglavja.

Tabela 5.1: Povzetek lastnosti modelov globalne demokracije

	Obseg »demos«	Demokratična načela	Institucionalno oblikovanje
--	----------------------	----------------------------	------------------------------------

Medvladnost	Meddržavni <i>Demoi</i>	Priključitev/združenje	Regionalni ali svetovni multilateralizem (»večstranskost«)
Globalno vladovanje	Transnacionalni <i>Demoi</i>	Združenje deležnikov/akterjev	Hibridna omrežja
Globalna politična skupnosti	Globalni <i>demos</i>	Vse vključenost	Federalna integracija

Vir: Marchetti (2011, 23)

5.1 Medvladnost

Prvi in najbolj konvencionalen model za širitev demokracije onkraj meja, ki ga predstavlja Archibugi, je medvladnost. To je dejansko eden od najbolj klasičnih modelov organizacije mednarodnega sistema in je lahko definiran kot »institucionalna oblika, ki usklajuje večstranske odnose med tremi ali več državami«. Številni avtorji so mnenja, da ko je večstranska medvladnost združena z demokratičnimi režimi, imamo največje možnosti za implementacijo demokratičnega ideala na mednarodni ravni. To je zato, ker se relevantni »demoi« tukaj nahaja znotraj državnih meja in lahko le posredno vpliva na medvladne odnose. Kot bo pojasnjeno v nadaljevanju, je takšna oblika »globalne« demokracije še vedno zelo pomanjkljiva v smislu političnega vključevanja, kot je to v temeljih državno-centrične vizije mednarodnih odnosov (Marchetti 2011, 26).

5.1.1 Normativni pristop medvladnosti: združenje (»association«)

Tradicionalna metoda za odločanje o članstvu *demos*a in oris meja pristojnosti temelji na načelu nacionalne politične avtonomije. V tem pogledu je meje pristojnosti trenutne demokratične države težko obiti in vsak nadaljnji korak do demokracije onkraj meja zahteva jasne pogoje, ki jih je potrebno izpolniti. Če povzamemo, poleg obstoja nekaterih globalnih načel pravičnosti se morajo meje približevati tako blizu, kolikor je mogoče, trenutnim mejam

za posameznike, ki že uživajo status državljana, ki jim zagotavlja pravice in dolžnosti znotraj nacionalnega institucionalnega okvirja. Vse to najbolje opredeljuje asociativna demokracija. Nagel, ki je sledil Rawlsu, oblikuje politični koncept na podlagi katerega je pravičnost razumljena kot specifična asociativna vrлина, ki je vgrajena v že vzpostavljenih družbenih institucijah, ki so sposobne hkrati zagotoviti pravice in naložiti dolžnosti (Marchetti 2011, 27).

Christiano se zavzema za konzervativno načelo, ki temelji na dveh argumentih: država je edini trenutni akter s kapaciteto odločanja o pravičnosti ali nepravčnosti družbenega in političnega reda po načelu egalitarnosti. Drugi argument pa se navezuje na to, da moderne demokratične države vsebujejo skupno skupnost svojih državljanov, to je svet, v katerem se prepleta največ temeljnih interesov (Marchetti 2011, 27).

Asociativno načelo pa vsebuje tudi izključujočo komponento demokratične tradicije. Za zaščito legitimnih demokratičnih aspiracij notranjih deležnikov je potrebno izključiti zunanje akterje. Tukaj torej govorimo o strukturni diskriminaciji med državljani neke država in tujci, ki so zunaj meja te države in so obravnavani kot drugorazredni politični akterji. Bistveno pa perspektiva asociativne demokracije podpira tradicionalni ugovor globalnega demosa kot vsak sistem globalne demokracije, ki radikalno presega meje države, in sicer je sam kot tak nesprejemljiv, ne samo zato, ker bo spregledal državne institucije kot prostor pravičnosti, temveč tudi zaradi pomanjkanja družbene komponente v formi globalnega demosa, kar pa je izjemnega družbenega pomena za vsak projekt globalne demokracije. Ta ugovor kot tudi pomanjkanje mednarodnega ali celo globalnega demosa je lahko ovržen s tremi razlogi. Prvič, dandanes je vedno več prepoznavne nepravčnosti na mednarodni ravni. Kot rezultat tega je pojav globalne civilne družbe in globalnega javnega mnenja vedno bolj prepoznaven. Drugič, potrebno je poudariti, da participacija v javnem političnem življenju pomembno izobražuje posameznike k državljanskem pristopu, ki prepozna javne interese. Vzpostavitev globalnega demosa je tako lahko razumljena prej kot posledica kot pa vzrok javnih institucij. Zato ima lahko vzpostavitev mednarodnih demokratičnih institucij bolj pedagoško in državljansko vlogo pri vzpostavitvi bolj doslednih pristopov zaznavanja sebe kot del politično heterogenega, večnivojskega in globalnega demosa. Tretjič, jasno mora biti, da nanašanje na globalni demos ne vsebuje izbrisa tradicionalnih osnov družbenega in institucionalnega političnega življenja na nacionalni ravni. Nanaša se le na dodatek naslednjih ravni politične interakcije (npr. širjenje obsega odgovornosti), ki pa morajo biti dosledno kombinirane z nižjimi, tradicionalnimi ravnmi (Marchetti 2011, 27).

5.1.2 Institucionalno oblikovanje medvladnosti: univerzalni/regionalni multilateralizem

Tradicionalna širitev demokratičnega ideala politične avtonomije na mednarodni ravni izhaja iz modela medvladnega multilateralizma v svoji regionalni ali univerzalni obliki. Ta model je zelo povezan s tradicionalnim liberalnim internacionalizmom. Teorija liberalnega nacionalizma zavzema dejstvo, da znotraj neke države in tudi na mednarodni ravni ni pravih konfliktnih interesov in državljani želijo samo mir in gospodarske interakcije. Na podlagi tega je ves politični režim rezultat nacionalne samoodločbe in liberalnih demokratičnih vrednot, kjer ne bo nobene vojne in človeštvo živi v miru ter v vsakdanji vedno večji blaginji. Takšen primer liberalnega univerzalnega multilateralizma pa ne obstaja v trenutni mednarodni skupnosti, lahko pa naštejemo nekaj primerov, ki se približajo temu modelu. Po eni strani kot obstoječi institucionalni primer, ki še najbolj spominja na liberalni internacionalistični model, lahko označimo Evropski Svet, ki ga sestavljajo le demokratične vlade. Kakorkoli, vse to je neustrezno, saj ima regionalni obseg in je ukoreninjen v bolj kompleksni sistem Evropske unije. Po drugi strani pa lahko označimo še en institucionalni primer, ki sovpada z univerzalnim multilateralizmom, in sicer Generalno skupščino Združenih narodov, ki je sestavljena iz skoraj vseh priznanih držav. Prav tako je ta primer isto neustrezen že zaradi tega, ker vključuje nedemokratične člane in je ukoreninjen v bolj kompleksen sistem Združenih narodov (Marchetti 2011, 29–30).

5.2 Globalno vladovanje (»global governance«)

Drugi in vedno bolj popularni model za demokracijo onkraj meja je globalno vladovanje, ki je lahko definirano kot neprekinjena rast organov, katerih vladovanje, politična koordinacija in problemsko reševanje presegajo nacionalne okvire. Tak sistem je najpogosteje vzpostavljen s strani enofunkcionalnih institucij, ki odražajo trenuten proces redistribucije moči na transnacionalni ravni (Marchetti 2011, 31).

5.2.1 Normativni pristop globalnega vladovanja: deležništvo (»stakeholdership«)

Princip risanja meja pristojnosti, ki se navezuje na trenutno debato o globalni demokraciji, je »all affected one« ali »deležniški« princip. Ta princip temelji na dejstvu, da tisti, na katere vpliva določena policy odločitev, imajo možnost sodelovanja ali glasu v samem procesu. Tako morajo vsi vpleteni politični akterji biti odgovorni vplivanim posameznikom. V povezavi z »deležniškim« načelom je tudi model »deležniške« demokracije, kjer so vsi akterji kot člani neke specifične družbene interakcije zavezani, da sodelujejo v političnem odločevalskem procesu. Druga podobna verzija deležniškega modela je osnovana na

človekovih pravicah, pri čemer se štejejo tudi tisti oddaljeni posamezniki, na katere imajo določene odločitve tudi vpliv, vendar le v primeru, če so prizadete njihove človekove pravice, kar vključuje ekonomske in družbene kot tudi državljske in politične pravice.

Pojavljajo se trije specifični ugovori temu modelu, in sicer dva notranja in en zunanji. Prvič, težko je povsem določiti, kdo je tisti, ki je prizadet ali vplivan s strani katerekoli akcije. Drugič, akcije spodbudijo spreminjajoče efekte, kajti tukaj so ljudje, ki so bolj vplivani/prizadeti kot drugi. Ker je obseg vpliva drugačen, bi v principu tisti, ki so bolj vplivani, morali imeti več glasu ali pa multi-glas. Tako bi morala biti vzpostavljena skupna jurisdikcija, ampak bi s tem bilo kršeno načelo enakosti in bi prišlo do kolapsa demokratičnega ideala. Tretjič in hkrati tudi najbolj pomembno z današnje perspektive, ta model tudi »pade« po principu neizključnosti, saj so tisti, ki niso vplivani ali pa niso bili direktno vplivani, izključeni iz odločevalskega procesa (Marchetti 2011, 34).

5.2.2 Institucionalno oblikovanje globalnega vladovanja: hibridna omrežja

Skupna razširitev ideala deležniške demokracije na mednarodnem nivoju je sestavljena iz modela hibridnih omrežij, enega izmed tipičnih načinov globalnega vladovanja. Kot že prej rečeno, je sistem globalnega vladovanja večnivojski, ker vlada odnosom na globalni, transnacionalni, regionalni ali nacionalni ravni, in je poliarhičen, ker vključuje tudi interakcije, ki temeljijo na neenakopravnih formalnih postavkah, saj so vključeni različni akterji za posamezno policy področje, kot so to države, podnacionalne skupine, transnacionalni specialni interesi in druge skupnosti, kot tudi privatni ter javnih organi. Številni avtorji so formulirali predpogoje za povečanje stopnje legitimnosti v takšnih hibridnih omrežjih. Projekt kozmopolitskega vladovanja se zavzema za zmanjšanje pomanjkljivosti globalnega vladovanja ter stremi k temu, da postane demokratičen popravek trenutnih oblik multilaterizma. Druge rešitve se primarno navezujejo na nevladne akterje in možnost globalnega javnega mnenja neodvisno od posamezne nacionalne perspektive, oblikovane s strani nacionalnih interesov (Marchetti 2011, 35).

Predlogi hibridnih omrežij si znotraj odločevalskega procesa zaslužijo pozornost, saj zagotavljajo možnost najbolj izvedljive kratkoročne reforme mednarodnega odločevalskega procesa na podlagi globalne demokratizacije. Eksperimenti na tem področju se kažejo v obliki javnih zagovarjanj in posvetovanj s strani mednarodnih organizacij, ki omogočajo civilnodružbenim akterjem povečano vlogo pri odločevalskem procesu na globalni ravni (Marchetti 2011, 35).

Pri vsem tem pa se globalnemu vladovanju posebej očita demokratični deficit. Prvič, zaradi nezmožnosti garancije polne vključenosti vseh svetovnih državljanov znotraj globalnega odločevalskega procesa. Drugič, sooča se s pomanjkljivostjo resnične globalne organizacije z učinkovito in legitimno avtoriteto, ki bi omogočala politično kontrolo svetovnih odnosov v pogojih demokracije. Tako pa ta model določa, da samo omejeno število akterjev lahko sodeluje v transnacionalnem odločevalskem procesu (Marchetti 2011, 36).

5.3 Globalna politična skupnost

5.3.1 Normativno načelo globalnega »polity«: vsevključujočnost (»all-inclusiveness«)

V nasprotju s prejšnjima dvema modeloma, model globalne politične skupnosti zagovarja načelo vključujoče demokracije, podeljevanje politične moči znotraj odločevalskega procesa in postavljanje okvira v procesu javnih pravil za vse državljane sveta ne glede na to, ali so direktno ali ne prizadeti ali vplivani s strani odločevalskega procesa (Marchetti 2011, 38).

Pri modelu globalne politične skupnosti je izključitev akterjev možna le v primeru samo-izključitve. Generalno načelo univerzalne vključenosti mora delovati kot osnovni temelj demokratične prakse. V skladu s tem mora biti polna vključenost sprejeta tudi v primeru modeliranja demokracije onkraj meja, ki je podeljena vsem državljanom na vsaki ravni politične akcije, kot tudi vključitev globalnega političnega glasu in moč, ki zagotavlja odgovornost odločevalcev. Nobena diskriminacija zoper izključitve ni tolerirana, saj so vsi državljani enakopravno obravnavani kot del samega, globalnega demosa. Vse-vključujoč sistem posameznega globalnega demosa je potreben za legitimne rešitve v primeru sporov glede meja pristojnosti. Nacionalne (asociativni model) ali transnacionalne (deležniški model) meje so postavljene s strani tistih, ki so vključeni od znotraj in so tudi legitimno določene s strani načela vse-vključenosti. Tukaj organ/avtoriteta vse-vključenosti igra vlogo mediatorja (meta arbitra) ali kot »sodišče«, kamor se lahko pritožijo tisti, ki so nepravilno izključeni. To je pomembno tudi zato, ker sta vsak posameznik ali skupina lahko izključena s strani močnejših akterjev, ki naj bi bili edini relevantni agenti ali celo tudi edini relevantni deležniki. Aktivna participacija preko direktnih volitev pri odločevalskem procesu in postavljanju tovrstnega okvira na globalni ravni je ključni mehanizem za preprečitev transnacionalne izključenosti.

5.3.2 Institucionalno oblikovanje globalne politične skupnosti: federalna integracija

Svetovna integracija je najprimernejša alternativa obema, medvladnosti in hibridnim omrežjem pri odločevalskem procesu. Znotraj te perspektive je najbolj prefinjena

institucionalna verzija svetovnega federalizma oziroma kozmo-federalizma. Kozmo-federalizem predlaga demokratično, raje kot diplomatsko unijo držav, glede na katero bodo vsi politični predstavniki direktno izvoljeni v zakonodajno-odločevalsko skupščino s strani državljanov in vse politične odločitve s strani federalnih vlad se bodo prej direktno nanašale na državljane kot pa na države kot take. Glede organiziranja politične moči na različnih ravneh ima federalizem prednost pri centralizaciji in decentralizaciji, pri čemer obvelja načelo samo-vladovanja v pluralnosti centrov avtonomne moči, ki so demokratično koordinirani (Marchetti 2011, 40).

Institucionalni okvir bi zavzemal svetovno vladovanje, svetovni parlament, svetovno vrhovno sodišče in globalno ustavo. Te globalne institucije bi bile združene s številnimi drugimi institucionalnimi pod-ravnmi z relativno avtonomijo. Tako institucionalno oblikovanje globalne politične skupnosti bi učinkovito dalo glas različnim akterjem, vključilo bi vse akterje ne glede na njihovo nacionalnost in hkrati učinkovito realiziralo ideal inkluzivne demokracije. Glede na slednjo perspektivo bi naj bila ključna mednarodna organizacija, kot so to Združeni narodi, transformirana v globalno federalno organizacijo, kjer bi posamezniki in države delili moč za specifične globalne namene pod sistemom opolnomočenega mednarodnega prava. Transnacionalne odločitve bodo avtoritativne le do te mere, da ne bodo določene s strani nacionalnih vlad, temveč s strani svetovne skupščine in odgovorne le-tem. Posamezniki bodo pridobili polno kozmopolitsko državljanstvo; nacionalne manjšine lahko pridobijo njihovo legitimno politično težo, saj bodo njihovi marginalni glasovi agregirani na globalni ravni. Ker bodo globalni agenti prepoznani, da imajo pravice in dolžnosti, bodo lahko tudi zavarovani ali pa kaznovani za globalen kriminal glede na primerno več-nivojsko in več-aktersko shemo sankcij. Prav tako bo nastala potreba po globalni ustavi za oris porazdelitve zakonske in izvršilne oblasti glede na število funkcij med različnimi ravnmi političnih dejanj (Marchetti 2011, 40–41).

5.4 Modeli globalne demokracije pri soočanju z globalnimi tveganji

Kuyper (2014, 7) pa kot prvo institucionalno rešitev za demokratični deficit predlaga model kozmopolitske demokracije. Kozmopolitska demokracija predlaga, da morajo biti individualne pravice in avtonomija zaščitene s strani novih in obstoječih mednarodnih organizacij. Posamezniki-od lokalne do globalne ravni-naj bi bili vključeni pri odločitvah, ki vplivajo na njihovo življenje. V ta namen kozmopolitska demokracija išče podobne mehanizme svetovne države, kot so to parlamenti, sodišča, deklaracije pravic, itd. Te institucije bodo na operativni ravni sodelovale skupaj z nacionalnimi vladami. Tovrsten

model je ambiciozen, vendar se pojavljajo nejasnosti, če lahko globalni parlamenti in sodišča res oblažijo transnacionalne probleme. Poleg tega je sistem opredeljen z globokim pluralizmom in neenakostmi med razvitimi državami in državami v razvoju.

Zagovorniki Cabrera, Marchetti in Wendt (Cabrera 2004, 70–71) trdijo, da kozmopolitski demokrati ne naredijo dovolj (institucionalno gledano) za zaščito demokratičnih pravic in pri soočenju z globalnimi problemi. Za ta namen je potreben poglobljen model svetovne vlade, ki zagotovi institucionalen položaj vsem vpletenim posameznikom. Po Carbreri (2004, 71) to vsebuje prestrukturiranje globalnega sistema, da postavi države pod oblast supranacionalnih institucij. Tak model tudi vsebuje globalni parlament in sodišča, poudarja pa tudi pomen monopola prisile; položaj vojske in popolno globalno ustavo. Le večnivojski sistem demokratičnega svetovnega vladovanja, kjer so države in njihovi organi umeščeni v globalne organizacije, je lahko sredstvo proti globalnim tveganjem.

Kljub sposobnosti svetovne vlade pri soočenju z globalnimi tveganji in možnosti vpletenim državljanom pri demokratičnem vplivu na globalni odločevalski proces, ni jasno ali bo svetovna vlada oblikovana v skladu z demokratični ideali. V nasprotju z institucionalnimi rešitvami kozmopolitizma in svetovne vlade, deliberativni demokrati ponujajo svoj model, da zmanjšajo demokratični primanjkljaj. Medtem ko kozmopolitski demokrati in privrženci svetovne vlade predlagajo »vote-centric«
pojem demokratičnih politik, deliberativna demokracija ponuja »talk-centric«
pogled demokratičnih politik na globalni ravni. Ideal deliberativne demokracije je vključenost in recipročno diskusijo o skupnem interesu, kar oblikuje javno politiko. Tovrsten model omogoča vsem vpletenim posameznikom in državam enake možnosti za participacijo pri odločevalskem procesu za globalne tematike in konstrukcijo specifične institucije, kot je to globalna državljanska skupščina, ki zagotavlja orodja za odprto diskusijo o soočenju z globalnimi tveganji. Deliberativni model močno poudarja vzpon globalne družbene skupnosti, kot gonilo globalne demokratizacije. Dryzek (Kuyper 2014, 9) meni, da takšna globalna skupnost, ki je institucionalno sestavljena iz nevladnih organizacij, interesnih skupin ter državljanov, ponuja svobodno in neomejeno areno posvetovanja, stran od pritiskov nacionalnih vlad in trga. V takšnem prostoru organiziranja lahko državljani diskutirajo o svojih pogledih, preoblikujejo svoje preference in iščejo vpliv na odločevalce. Vse to pa poteka z lobiranjem nevladnih organizacij, družbenih gibanj in protestov, pisanja pisem nacionalnim predstavnikom in preko drugih kanalov. Problem, s katerimi pa se takšna globalna skupnost sooča, je predvsem možnost, da elite same postavijo okvire tematik, o katerih razpravljajo v globalni državljanski skupnosti; prav tako tisti

posamezniki ali nevladne organizacije z večjimi sredstvi lahko veliko bolj obsežno vplivajo na odločevalce kot pa tisti z manj sredstvi.

Kuyper (2014, 9) kot zadnjo institucionalno rešitev modela ponuja statistični model. Pri tem modelu je demokratični primanjkljaj zmanjšan s povečanjem in opolnomočenjem povezav med državljani in njihovo nacionalno vlado ter z zvišanjem vloge nacionalnih vlad v globalnih odnosih. Globalno vladovanje bo demokratično do takšnega obsega, da se pojavi več-nivojsko sodelovanje med demokratičnimi državami. Tovrsten model je sestavljen iz dveh vej. Najbolj radikalna veja se imenuje »nova suverenost«. Zagovorniki tega modela John Bolton, Jack Goldsmith, Eric Posner, Jeremy Rabkin in drugi (Kuyper 2014, 9) trdijo, da globalno vladovanje v vseh svojih oblikah spodkopava suverenost ljudstva ter nacionalno demokracijo. To kar predlagajo ti pripadniki nove suverenosti, je stopiti korak nazaj pri medodvisnosti globalnega vladovanja ter povečati nacionalno avtoriteto. Manj radikalni pogled pa opredeljujejo Robert Keohane, Andrew Moravcsik in Steven Macedo (Kuyper 2014, 9–10), kjer naj bi globalno vladovanje podprlo nacionalne demokracije z omejevanjem moči posebnih interesnih skupin, zaščito posameznikovih pravic ter izločitev prostora posvetovanja.

Obe veji statističnega modela predlagata demokratične pravice vseh vpletenih pri odločevalskem procesu na nacionalni ravni, globalno vladovanje pa bi bilo omejeno na več-nivojske institucije, ki podpirajo nacionalne demokracije (Kuyper 2014, 10).

5.5 Formacija politične skupnosti in obvezni pogoji, ki so nujni za delovanje takšne skupnosti

Politična skupnost ne potrebuje biti kulturno homogena, bogata in ekonomsko enakopravna zavoljo vzpostavitve demokratičnih institucij. Vsi do sedaj omenjeni pogoji za delovanje demokracije na globalni ravni potrjujejo, da je neka dodatna količina koncentracije moči empirično pomembna za demokracijo, saj bi brez tega bile pravice državljanov prepuščene na milost zasebnih akterjev moči, ki bi bili nesposobni izvajanja njihovih formalnih pravic enakopravnega državljanstva. Primeri zgodnjih Združenih držav Amerike in Evropske unije dokazujejo, da takšen monopol ne zagotavlja nujno sovpadnosti s političnimi odločitvami in varstvom državljanskih pravic. S tem namenom se bomo v nadaljevanju navezali na institucionalno infrastrukturo globalne demokracije z uporabo bolj splošnega termina »polity«, kot pa bolj specifičnega, kot je termin »država« (Koenig-Archibugi 2011, 18).

Struktura takšne politične skupnosti mora vsebovati stopnjo koncentracije moči, ki je primerna za zagotovitev monitoringa in aktivne promocije:

1. Učinkovite verige reprezentativnosti, delegacije in odgovornosti, ki povezuje politično skupnost in državljane vseh regij sveta
2. Lokalno skladnost z odločitvami, ki so na globalni ravni sprejete demokratično.

Z drugimi besedami, Gilpin (Koenig-Archibugi 2011, 19) meni, da mora politična skupnost izpolniti določene zahteve, ki se nanašajo na »input« in »output« političnega procesa. Interpretacija svetovnih politik s strani realističnih teoretikov predstavlja razloge, zakaj pojav globalne politične skupnosti ne bo demokratičen. Z ozirom na predpostavke šole realistične politične teorije je država prisiljena znotraj anarhičnih in tekmovalnih pogojev mednarodnih odnosov da razširi svojo moč in pristop k širitvi kontrole nad mednarodnim sistemom. Če država pade pri uveljavljanju tega pristopa, tvega možnost drugih držav, da povečajo svoje relativne moči pozicije in tako postavijo svoj obstoj ali interese v ogrožen položaj.

Na podlagi neorealistične politične teorije lahko pričakujemo, da se lahko vsak premik od anarhije k politični skupnosti pojavi le kot rezultat ali (Koenig-Archibugi 2011, 20):

1. osvojitve ali podrejanje ene politične skupnosti nad drugim,
2. prostovoljno združenje dveh ali več političnih skupnosti, da se prepreči osvojitev ali podreditev tretji, močnejši politični skupnosti.

V prvem primeru bi morda lahko govorili o globalni politični skupnosti, ampak njegova oblika vladovanja bi bila prej imperialna kot pa demokratična. V drugem primeru pa bi lahko vzpostavili demokratično politično skupnost, ampak takšen ne bi nikoli zajel celoten svet, ker potem takem ne bi bilo »groženj« s strani tretje skupine, ki bi posledično sprožila poenotenje. Takšna politična skupnost bi se torej našla v anarhični državi skupaj z drugimi državami in bi bila prisiljena igrati »igro moči« v zameno ohranitve (Koenig-Archibugi 2011, 21).

Za primer prehoda anarhije v politično skupnost bi označili evropsko integracijo in s to predpostavko se strinjajo tudi realisti, saj njihovo razumevanje obveznih pogojev za formacijo politične skupnosti vključuje proces evropske integracije. Pri tem bomo izpostavili glavni nabor odločitev, ki je bistveno povečal »polity« naravo oblike EU: predaja zakonodajne, proračunske in nadzorne moči s strani držav članic do nadnacionalnega organa, ki je direktno voljen s strani evropskih državljanov. Povečana vloga Evropskega parlamenta ni bila rezultat globalne anarhije. Medtem ko je v nekaterih primerih parlamentarizacija EU povečala

učinkovitost odločevalskega procesa na EU ravni in je tako prispevala k EU globalni kompetitivnosti, so drugi teoretiki mnenja, da se je v drugih primerih njena učinkovitost zmanjšala (Koenig-Archibugi 2011, 23–24).

Namesto iskanja relevantnega modela globalne demokracije, so zagovorniki de Burca, Bexell in ostali (Kuyper 2014, 10–11), razdružili koncept demokracije, kot vladavino ljudstva, v skupek vrednot, po katerih bi delovali procesi v mednarodnem sistemu. Vrednote, kot so enakosti participacije, odgovornosti, nadzora ljudstva, posvetovanje in odprti procesi, izhajajo iz različnih demokratičnih modelov in bi služile kot demokratične vrednote v mednarodnem sistemu. Na tak način lahko tudi nadzorujemo mednarodne organizacije kako dobro le te ščitijo participacijo, odgovornost, deliberacijo in druge vrednote v spoštovanju z vpletenimi odločevalci. Medtem ko modeli demokracije omogočajo institucionalno shemo globalnega parlamenta, doseganje demokratičnih vrednot odpira nove možnosti za vključitev zainteresiranih strani, ki zagotavljajo skladnost pri iskanju demokratičnih rešitev za globalne izzive (Kuyper 2014, 11).

Za model najbolj verjetne izvedljivosti kozmopolitskega globalnega vladovanja bi opredelili globalno politično skupnost, saj deluje po načelu vse-vključenosti vseh državljanov ne glede na to, ali je določena politika imela na njihovo življenje direkten vpliv ali pa vpliva sploh ni imela. Vsekakor model globalne politične skupnosti še najbolj opisuje temelje kozmopolitske demokracije v smislu transparentnosti vseh akterjev ter centralizacije organa, ki je centraliziran do te meje, da imajo vsi akterji še vedno možnost vpliva na odločevalske procese. Ta centraliziran organ je globalna institucija, kamor so neposredno izvoljeni vsi predstavniki držav članic in vse politične odločitve se bodo direktno nanašale prej na državljane te politične skupnosti kot pa na države kot take. Znotraj takšnega modela politične skupnosti je najbolj verjetno tudi demokratično določiti vrednotni sistem, po katerem bo takšna skupnost delovala in bo podlaga za vzpostavitev svetovnega državljanstva.

Model globalne politične skupnosti lahko opredelimo kot primeren temelj za oris globalnega kozmopolitskega modela vladovanja, vsekakor pa je prav tako potreben nadgradnje, predvsem v smislu poteka razdelitve pristojnosti, saj se pri tem zaenkrat navezuje le na delitev izvršne in zakonodajne oblasti glede na število funkcij med različnimi ravnmi političnih akcij.

6 OBLIKOVANJE INSTITUCIJ ZA GLOBALNO DEMOKRACIJO

6.1 Globalni demokratični primanjkljaj in institucionalne predpostavke

Povečan proces družbene, politične in ekonomske denacionalizacije (tipično opredeljena kot globalizacija) je imel dva izrazita rezultata. Prvič, mednarodne institucije niso sposobne celotnega nadzora nad problemi, ki so »zbežali« tradicionalnim mejam nacionalnih držav. Drugič, mednarodne institucije ne delujejo v skladu z demokratičnimi standardi. Kot take so mednarodne institucije ne-reprezentativne in akterji znotraj teh institucij in omrežjih niso dovolj odgovorni tistim, na katere ima določena politika vpliv. Poleg domačih demokratičnih prizadevanj nekaterih transnacionalnih aktivnosti se nacionalne vlade še vedno soočajo s pomanjkanjem demokratične kontrole nad medvladnimi in nadnacionalnimi strukturami, kot so to »Svetovna trgovinska organizacija (WTO)« ali pa »Mednarodni denarni sklad (IMF)« (Kuyper 2013, 197).

Predlogi za globalno demokracijo kot del mednarodne normativne politične teorije predstavljajo funkcionalen odgovor na demokratičen primanjkljaj. Prvi odgovor na to je instrumentalna obravnava: mednarodne institucije postajajo vedno bolj politizirane in zahtevajo zadostno mero legitimnosti, da se izognejo številnim upornostim v mednarodni skupnosti. Drugi pogled pa je bolj institucionalne narave, saj so mednarodne organizacije vedno bolj dosegljive različnim transnacionalnim akterjem v obeh, uradnih in neuradnih pogojih. Po tem pojavu bodo mednarodni akterji (birokrati, državni voditelji, in drugi) vedno bolj zainteresirani za formalno oblikovanje demokratičnih mehanizmov (Kuyper 2013, 198).

Demokratični primanjkljaj je spodbudil interes v navezavi demokratičnih standardov onkraj države. Čeprav demokracija epistemološko pomeni vladanje ljudstva, je ta osnovna interpretacija v bistvu sporna. Bewell, Tallberg in Uhlin so izjavili, da normativna demokratična teorija ni enoten pristop, ampak je sestavljen iz različnih modelov demokracije. David Held je kategoriziral 11 takšnih modelov, vključujoč reprezentativnega, participativnega in deliberativnega. Ti modeli sprožajo različne normativne principe, kot so: enaka zaščita interesov (reprezentativni), osebni razvoj (participativni) in subjektivna legitimnost (deliberativni) ter predpostavljajo različne institucije, ki podpirajo/potrjujejo te normativne vrednote. Globalna demokracija je po navadi zasnovana kot projekt indukcije različnih modelov onkraj države. V teh primerih so ti modeli generalno oblikovani kot normativni in institucionalni ideali, ki naj bi se v svojih prvinah drug drugemu čim bolj približali. To vse velja za deliberativne koncepcije, kozmopolitske napovedi in predloge svetovnega vladovanja (Kuyper 2013, 197).

6.2 Zmanjšanje demokratičnega primanjkljaja s prvinami kozmopolitizma

Archibugi in Held sta poudarjala in predlagala pomembnost kozmopolitske demokracije pri zmanjšanju demokratičnega primanjkljaja med globalnimi odločevalci in vsemi vpletenimi z namenom spoštovanja posameznikove avtonomije in rešitve globalnih problemov (Kuyper 2014, 5).

Največ znanstvenih prispevkov o demokratični legitimnosti mednarodnih organizacij govori o štirih tradicijah: libertarni, pluralistični, socialdemokratski in deliberativni. Libertarni pogled demokracije primarno označuje demokratični politični režim kot sredstvo za zaščito individualnih svoboščin proti potencialni korupciji in tiranski moči moderne države. Pluralistični pogled demokracije se enači z direktno formalno odgovornostjo odločevalcev do volilnih spodbud in sankcij. Pri tem so sistemi demokratično legitimni do te mere, da

omogočijo aktivnim posameznikom enakopravno priložnost za vplivanje na politične izide. Tukaj Robert Dahl (Moravcsik 2004, 339) opozori na nezmožnost podpore demokratičnih politik s strani mednarodnih organizacij, zaradi odsotnosti volivcev. Socialdemokratska koncepcija demokracije označuje politične institucije kot sredstva za zmanjšanje moči koncentriranega bogastva, ki se pojavlja v kapitalističnih gospodarstvih. Medtem ko liberalci priznavajo svobodo nad enakostjo, socialni demokrati zagovarjajo nasprotno. Karl Polanyi, Fritz Scharf in drugi teoretiki socialne demokracije trdijo, da je najbolj pomemben element v demokratični skupnosti vzdrževanje ravnovesja med liberalizacijo trga in socialne zaščite. V tem pogledu mednarodnim institucijam primanjkuje demokratične legitimnosti v obsegu, da so pristranske v odločevalskem procesu v neoliberalni smeri in ne zagotovijo potrebno socialno zaščito pri odmiku od širitve trgov in koncentracije bogastva (Moravcsik 2004, 341).

Deliberativna koncepcija demokracije označuje politične institucije kot sredstvo zagotovitve enakih možnosti za participacijo ali odmika od obstoječih pristranskosti, ter tudi kot sredstvo izboljšanja politične kapacitete do državljanov. V tem pogledu morajo politične institucije zagotoviti možnosti participacije ter biti oblikovane tako, da spodbujajo in širijo pomembnost učinkovite participacije. Za ta namen demokratični sistem ne potrebuje samo reprezentativnih institucij, temveč tudi politične stranke, interesne skupine ter skupen diskurz (Moravcsik 2004, 341–342).

Keohane (McGrew 2015) postavlja vprašanje, kako združiti učinkovite mednarodne institucije z demokratičnimi praksami, da postanejo demokratično legitimne. Pri tem Keohane izpostavlja pomembno vlogo agencij družbene skupnosti. Globalna združenja na vseh ravneh so spodbudila ogromno širitev aktivnosti nevladnih organizacij in transnacionalnih omrežij različnih zagovorniških skupin, kot delavskih, profesionalnih in verskih združenj, kar je vzpostavilo infrastrukturo transnacionalne družbene skupnosti. Te transnacionalne družbene skupnosti so tako postale instrumentalne pri zbiranju potreb državljanov in kolektivnosti znotraj mednarodne sfere. Pri tem lahko transnacionalna družbena skupnost postane gonilna sila za demokratičnost svetovnega reda ali pa gre v nasprotno smer, kjer privilegirani ter močnejši vzdržujejo svojo globalno hegemonijo, ki ostaja v njihovih okvirjih (McGrew 2015).

7 RAZLIČNA POJMOVANJA GLOBALNE DEMOKRACIJE

7.1 GLOBALNA DEMOKRACIJA KOT TRANSNACIONALNA DEMOKRACIJA

Anthony McGrew (2015) uporablja termin transnacionalne demokracije in v zvezi z njo zaznava štiri temeljne teorije: liberalni internacionalizem, radikalni pluralizem, kozmopolitsko demokracijo in deliberativno demokracijo. Vsem teorijam je skupen pristop, ki opredeli idejo transnacionalne demokracije in izpostavi normativna načela, etične ideale in institucionalne pogoje, potrebne za njeno učinkovito realizacijo. Pod pogoji sodobne globalizacije, tovrstne teorije delijo prepričanje, da je transnacionalna demokracija nujen, zaželen in politično izvedljiv projekt. V nadaljevanju bomo podrobneje predstavili štiri temeljne teorije transnacionalne demokracije.

1. *Liberalni internacionalizem*: takšen globalni red naj bi temeljil na mednarodnem pravu in sodelovanju med državami. Že najbolj znano poročilo Komisije za globalno

vladovanje, kjer se nahajajo skupne zaveze za bolj reprezentativno, odzivno in odgovorno mednarodno vladovanje, vsebuje prvine liberalnega internacionalizma. Takšne ideje se vedno bolj kažejo tudi znotraj globalnih institucij, od IMF do WTO. Načela transparentnosti in odgovornosti sta nujna za doseg ciljev transnacionalne demokracije, vendar pa brez mehanizmov za zagotovitev učinkovite reprezentativnosti državljanov sveta v političnem procesu, ostaja nemogoče za realizacijo. Kljub priznavanju pomembnosti transnacionalne družbene skupnosti, liberalni internacionalisti ostajajo zahodnjaški in državno-usmerjeni, dokler transnacionalna demokracija omogoča zagotovitev transparentnosti in z njo povezano odgovornost. Pojavljajo pa se tudi različni pogledi te smeri, npr. sodobni »ortodoksni neoliberalizem« je manj naklonjen globalni vladavini in globalni demokraciji; poudarek daje na delovanju globalnega trga. Drugi so spet bolj naklonjeni supranacionalnim institucijam. Po njihovem mnenju naj bi bil glavni razlog za »demokratski deficit« na globalni ravni korporativna moč.

2. *Radikalni pluralizem*: poudarja pomen neposredne demokracije in samouprave, skupaj z oblikovanjem alternativnih struktur vladovanja od lokalne proti globalni ravni. Nova svetovna demokracija naj bi izhajala iz načel »nove politike« in vključevala pooblaščenke posameznikov in skupnosti. Gre za »koktajl« postmodernistov, marksistov in drugih, ki z doktrino »dobre skupnosti«, povezano z načeli javnega dobra, enakosti, aktivnih državljanov in harmonije z naravo, skušajo dati odgovor na globalno preureditev sveta. Na tak način bi se svetovna demokracija začela graditi »od spodaj«, pri čemer bi v sistemskem smislu šlo za pluralno raznovrstnost, nasproti državnim avtoritetam in celo načelu suverenosti. Novo demokratsko življenje politik, je primarno izvajano preko številnih kritičnih družbenih gibanj, kot so to okoljska gibanja, gibanja žensk in mirovna gibanja, ki izzivajo oblasti držav in mednarodne strukture, kot tudi hegemonijo liberalnih politik.
3. *Kozmopolitska demokracija*: osrednji predstavnik te paradigme je David Held. Zagovarja »dvojno demokratizacijo političnega življenja, transnacionalno in teritorialno, tako da je zanj kozmopolitska demokracija v bistvu politična ureditev demokratskih asociacij, mest in nacij, kot tudi regij in globalne mreže«. Velik poudarek daje t.i. demokratski avtonomiji znotraj meja skupnosti, na drugi strani pa kozmopolitskemu demokratskem pravu, ki ureja moč in pravila, pravice in dolžnosti, ki prenaša zahteve nacionalnih držav. Predvideva »kozmpolitsko demokratsko skupnost«, ki ni isto kot svetovna vlada, niti kot federalna supra država, ampak kot

raznolik in prekrivajoč sistem moči, centralno oblikovan in omejevan z demokratičnim pravom. Od liberalnega internacionalizma se razlikuje zlasti po tem, da je skeptična do primarne vloge države.

4. *Deliberativna demokracija*: paradigma, ki ne ponuja pomembnih institucionalnih inovacij, izhaja iz prepričanja, da v »jedru demokratične legitimnosti« niso volitve ali reprezentanca, ampak posvetovanje. Načela deliberativne demokracije vključujejo: ne-dominantnost, participacijo, javno posvetovanje, odzivno in odgovorno vladovanje in pravico vseh vpletenih v javno odločanje, kar vpliva na njihovo blaginjo in interese. Dryzek (McGrew 2015) trdi, da je realizacija transnacionalne demokracije odvisna od priznavanja obstoja demokratične legitimnosti ne na podlagi volitev ali reprezentativnosti, temveč v osnovah posvetovanja. Deliberativna demokracija je skeptična do vsakršne alternativne globalne politične strukture in je dokaj neoromantična percepcija političnega, ki domneva, da lahko ljudje sami z intenzivno aktivnostjo nepristransko upravljajo skupnost. Poudarek je torej na funkcionalni demokraciji, ki bi prerasla meje, ki jo postavljajo predstavniške in teritorialne koncepcije.

7.2 GLOKALNA DEMOKRACIJA

Roland Robertson, eden izmed avtorjev kulturne globalizacije poudarja (Beck 1997, 45), da pojem globalizacije vedno vključuje proces lokalizacije. Podjetja, ki proizvajajo in na trgu delujejo globalno, morajo vzpostaviti lokalne povezave, zato, da njihova produkcija obstane in deluje na lokalni ravni, kar še dodatno poveča njeno globalno prepoznavnost. Robertson pojem globalno zamenja kar s pojmom trans lokalno (Beck 1997, 46). Vzemimo za primer lokalno-globalno igro Coca Cole ali Sonya. Obe korporaciji opisujeta svoji strategiji kot globalna lokalizacija, pri kateri ni pomembno, da se gradi trgovine na vsakem delu sveta, temveč je pomembno, da postanejo del lokalne kulture.

Zver (2003, 56) podpira model, ki izraža kompromis med globalno homogenizacijo in pretirano parohializacijo, s katero poudari intenzivno intermediacijo lokalnega in globalnega, prehod informacij, vrednot, stilov, okusov, prepričanj, modnih trendov itd., ki jo je prinesla s seboj sodobna informacijska družba.

Glokalna demokracija je v pojmovnem smislu skovanka med lokalizacijo in globalizacijo, povezanima z demokracijo. Globalni koncept demokracije predpostavlja, da se nižja družbena entiteta po načelu subsidiarnosti lahko upravlja

sama. To načelo je uporabno tudi za nacionalne, regionalne in globalne ravni. Omogoča torej, da se splošni demokratični principi (in strukture) prilagodijo tudi lokalnim (kulturnim) danostim (Zver 2003, 56).

Bauman pa nasprotno kot Robertson trdi (Beck 1997, 55), da glokalizacija razdvoji svetovno skupnost. Zagovarja dejstvo, da sta globalizacija in lokalizacija gonilni sili in izrazi nove polarizacije svetovne populacije v bogato globalizirano na eni strani in revno lokalno skupnost na drugi strani. Bauman nadalje trdi, da je glokalizacija proces, kjer na svetovni ravni nastaja nova družbeno-kulturna hierarhija kvazi suverenosti, teritorialnih delitev in identitet.

7.3 OZN-DEMOKRACIJA

Fenomen demokratizacije ima velik vpliv na OZN. V preteklosti je njihova vloga bila predvsem v demokratizaciji post kolonialnih območjih, sedaj pa jim je zaupana naloga vzdrževanja miru in demokracije ter zaščito človekovih pravic. Velikokrat pa jim je zaupana tudi podpora držav, da spodbujajo aktivno participacijo državljanov v političnem procesu in podpirajo pojav produktivne družbene skupnosti, vključujoč odgovorne in neodvisne komunikacijske medije (Newman in Rich 2004, 5–7).

Pojem demokracije se ne pojavlja v listini OZN, prav tako ni edini namen OZN, da spodbuja demokracijo ali sproži proces demokratizacije. Za lažje razumevanje povezav med demokracijo in modelom OZN bomo v nadaljevanju predstavili demokracijo skozi osnovne namene delovanja OZN. Prvi namen OZN je rešiti naslednje generacije pred grozotami vojn. Priznanje demokratične teorije miru najbolj upraviči prizadevanja OZN za to področje. Predlagana povezava med mirom in demokracijo bo opredelila demokratično delo OZN kot proaktivno sredstvo za soočanje z grožnjami vojne (Newman in Rich 2004, 5–7).

V OZN definirajo demokratizacijo kot proces transformacije političnega, socialnega in vrednotnega sistema družbe. V vseh teh razpravah pa so izrecno poudarjali, da so demokratični potenciali, demokratična kultura in metode prisotni v vsaki družbi na svetu, s čimer so zavrnili tezo o demokraciji kot »zahodnemu konceptu«. Poudarjali so, da lahko vsaka družba na svetu razvija demokratični politični sistem, v katerem se bo slišal in bo odmeval glas posameznega državljana. Demokratizacija ne more biti izvozni artikel ene države. Demokratizacija kot dolgoročni proces političnih in socialnih sprememb se mora izpeljati z državljani dane države in pri tem mora mednarodna skupnost nuditi asistenco na način, da ustvarja demokraciji plodno družbeno okolje: preprečuje revščino, vpliva na

vladavino prava, na demilitarizacijo družb in uvedbo civilnega nadzora nad vojaškimi silami, na vzpostavitev in ohranitev miru in varnosti državljanov (Zver 2003, 63). Potrebno pa je izpostaviti problem pri demokratični mirovni teoriji, saj se le ta sooča bolj z med državnimi konflikti kot pa z notranjimi nacionalnimi konflikti. Današnji konflikti pa se v veliki meri pojavljajo znotraj držav, kjer pa demokratična teorija miru nima veliko vpliva za uspeh (Newman in Rich 2004, 5–7).

Druga lastnost delovanja OZN se osredotoča na človekove pravice. Mednarodna skupnost mora zagotoviti podporo izboljšanja in širjenja demokracije, razvoja in spoštovanja človekovih pravic ter svoboščin na celem svetu. Povezava med človekovimi pravicami in demokracijo je še dodaten razlog vključitve OZN v demokratizacijo držav, pri čemer je praksa OZN, da še dodatno poveže demokracijo z človekovimi pravicami, oblikuje intervencije ter podporne programe za opolnomočenje spoštovanja človekovih pravic z razvojem demokratičnega procesa vladanja (Newman in Rich 2004, 7–8).

Nekateri demokratični mehanizmi so že uveljavljeni: OZN vključuje vse države sveta, katerih predstavniki se dejavno vključujejo v delo npr. Generalne Skupščine ali drugih organov. V nekaterih organih je zagotovljen celo sistem veta kot temeljni mehanizem konsenzualnega odločanja. Seveda pa bolj kot na demokratizacijo notranjih odnosov vloga OZN največ napora v proces demokratizacije še ne demokratiziranih območij. V glavnem gre za t. i. post-konfliktna območja. S tem se je OZN prelevila v dejavnika ne le varnosti in miru, ampak tudi širitve demokracije v države, kjer še ni zaživela.. Na svetovni ravni imajo veliko vlogo tudi organizacije, ki niso pod okriljem OZN, niti posameznih držav, čeprav jih podpirajo tudi vlade. Te mreže, ki spodbujajo razvoj demokracije, postajajo izjemno učinkovite zlasti na tistih območjih sveta, kjer se z demokracijo šele srečujejo (Zver 2003, 63).

8 IDEJA KOZMOPOLITSKE DEMOKRACIJE

Pojem »globaliziranja demokracije« je lahko razumljen preprosto kot fenomen, ki vpliva na notranje režime različnih držav, lahko pa je tudi predstavljen kot nov način razumevanja in reguliranja svetovnih političnih odnosov. Večina teoretikov zahodnih držav meni, da naj le-te progresivno določijo njihova načela vladavine prava in deljeno participacijo znotraj področja mednarodnih odnosov. To je bila osnovna ideja v ozadju kozmopolitske demokracije, da globalizira demokracijo, medtem ko hkrati tudi demokratizira globalizacijo (Archibugi 2004, 438).

Kozmopolitizem kot način reševanja nadnacionalnih in posledično tudi domačih problemov ni nov koncept. Med vzroke za porast zanimanja za kozmopolitsko demokracijo po padcu berlinskega zidu lahko štejemo naslednje (Hutchings v Pikalo 2009, 561):

1. Konec hladne vojne, kar je prineslo posledice za celo vrsto področij: za humanitarne intervencije (ali pomanjkanje le teh) v okviru Združenih narodov, za osamosvajanje narodov srednje in vzhodne Evrope; vedno več je bilo govora o globalnem triumfu

liberalne demokracije. Vse to je še dodatno spodbudilo razmišljanje o pomenu demokracije, še posebej znotraj nacionalne države.

2. Ekonomska in kulturna globalizacija postavita pod vprašanje dejstvo, ali je nacionalna država sploh sposobna obdržati svojo zahtevo po suverenosti.
3. Razvoj EU je za številne raziskovalce primer nastajanja oblike političnega kozmopolitizma z drugačnim tipom suverenosti (kot je to v primeru nacionalne države in pravega transnacionalnega državljanstva, ki ga uživajo državljani držav članic)
4. Vedno večja uveljavitev številnih transnacionalnih družbenih gibanj, ki se osredotočajo na človekove pravice, ekologijo, pravice žensk, mir itd. To je spodbudilo pozornost na vprašanje politik z globalnimi dimenzijami.

Govorimo lahko o dveh vrstah kozmopolitizma, in sicer o moralnem, ki se nanaša na moralni univerzalizem, ki predvideva univerzalno veljavnost in uporabnost moralnih načel. Na drugi strani pa imamo politični kozmopolitizem, ki pa se nanaša na vsako videnje, ki predpisuje načine političnega delovanja in institucije, ki delujejo prek, nad in čez meje nacionalne države in se imajo za globalne v svojem obsegu (Hutchings v Pikalo 2009, 561).

Ulrich Beck (Harvey 2009, 105) meni, da je kozmopolitizacijo treba razumeti kot nelinearen dialektičen proces, skozi katerega si je treba zamišljati splošno in posamezno, podobno in različno, globalno in lokalno, in to ne kot kulturna nasprotja, temveč kot načela, ki druga drugo povezujejo in prežemajo. Beck priznava, da obstajajo nerazjasnjena področja, ki dopuščajo zlorabo človekovih pravic za izprijene namene. Zato se moramo varovati pred »lažnim kozmopolitizmom«, ki uporablja kozmopolitsko retoriko; retoriko miru, človekovih pravic, svetovne pravičnosti; za doseganje nacionalno-hegemonističnih ciljev. Kljub temu pa je univerzalizem človekovih pravic posameznika osnova Beckovega kozmopolitizma.

Ključna transnacionalizacija človekovih pravic ni samo medkulturni konsenz, temveč je tudi razvoj postopkov medsebojnega sodelovanja in odvisnosti. David Held (Beck 1997, 94) opisuje sledeče oblike vizije strukture kozmopolitizma v prihodnosti:

- Globalni red je večnivojski, kjer se prekrivajo omrežja moči, ki obsegajo blaginjo, kulturo, volonterske organizacije, ekonomijo, mednarodne povezave odvisnosti in organizirano nasilje. Obseg kozmopolitske demokracije izhaja iz teh raznolikih omrežij, ter stran od večdimenzionalnih ravnovesij moči med narodi, organizacijami in državljani.

- Vse skupine in organizacije zahtevajo relativno avtonomijo, ki se kaže v določenih pravicah in odgovornostih. Pristop tega kar je dovoljeno in prepovedano, mora biti zbrano v fundamentalnih načelih prava kozmopolitske demokracije, ki pa mora biti posebej oblikovan za področja družbene, ekonomske in politične akcije. Kozmopolitsko pravo Kant (Harvey 2009, 22) označuje kot »zasedo prostora« med človekovimi pravicami in državljanskimi pravicami; torej med pravico človeštva v naši osebi in pravicami, ki jih prejmemo s tem, ko smo člani posameznik republik. Ta formulacija temelji na predpostavki o suvereni oblasti države (po možnosti demokratične republike), ki je jasno ozemeljsko opredeljena. Kar se tiče državljanstva, državno ozemlje velja za absolutni prostor (torej nespremenljiv in nepremičen prostor z jasnimi mejami). Toda univerzalna (torej posplošena) pravica do gostoljubja odpre absolutne prostore vseh držav za druge, a v zelo specifičnih okoliščinah.
- Zgoraj navedena načela so legitimna in dovoljena s strani transnacionalnih in lokalno postavljenih parlamentih ter sodišč.
- Nacionalne države predajo del svoje suverenosti in moči transnacionalnim institucijam, s čimer se razvije novo poimenovanje nacionalnih držav kot koordinatorjev transnacionalne odvisnosti.
- Posamezniki bodo pripadali različnim nacionalnim in transnacionalnim arenam moči, ter izvajali svoje pravice participacije in samoodločbe od lokalne do vse do globalne ravni arene.

Kant (Harvey 2009, 100) pa ni predvidel, da bo medsebojna materialna povezanost, ki jo je povzročil kapitalizem, ustvarila zaprto politično skupnost nacije. Tega ni predvidel, čeprav je zasnoval teorijo o nacionalnem značaju in idejo o nacionalni pripadnosti, ki temelji na skupnem poreklu. Sprejel je omejenost suverene države na absoluten prostor, zato si je državo lahko zamišljal kot virtualnega posameznika v meddržavnem sistemu. Izzivi suvereni oblasti države (denimo z nastankom EU in neoliberalizacijo) in samoumevnosti idej nacije in države (v obliki ogromnega čezmejnega pretoka kapitala, migracijskih gibanj in kulturnih izmenjav) so odprli prostor za oživitvev kozmopolitstva kot načina za soočanje z globalnimi politično-ekonomskimi, kulturnimi, okoljskimi ter pravni vprašanji.

Tako Beck kot tudi Held (Harvey 2009, 109) trdita, da dejstva globalizacije nujno terjajo obrat h kozmopolitskim oblikam vladanja. Pri tem Held oblikuje nekaj osnovnih načel za sistem globalnega vladovanja. Ta načela so: enakovrednost in dostojanstvo; aktivno

delovanje; osebna zavezanost in odgovornost; soglašanje; kolektivno odločanje o javnih zadevah s pomočjo volilnih postopkov; vključenost in subsidiarnost; izogibanje resni škodi in trajnost. Ta načela lahko razdelimo v tri glavne skupine: prva tri se tičejo pravic in odgovornosti posameznika in so torej popolnoma neoliberalne narave; naslednja tri načela opisujejo kako bi bilo dejanja posameznikov mogoče kolektivizirati ter zadnja dva načela pa kažeta na cilje, h katerim bi morale biti usmerjene odločitve javnosti. Held trdi, da je kozmopolitstvo torej oznaka za »etični in politični prostor, ki ga zajema teh osem načel.

Normativna naravnost sheme kozmopolitske demokracije močno poudarja pomembnost posameznikove moralnosti, kjer ima vsak posameznik enakopravno moralno vrednost (Coates 2000, 90). Held trdi, da v trenutnem globalnem redu nacionalni interesi pogosto prevladajo nad nekaterimi globalnimi izzivi, kar lahko dodatno poslabša odnose v mednarodni skupnosti (Jarczewska 2013).

Kozmopolitska demokracija ni nikoli zagovarjala, da mora država propasti. Pomembno je, ker samo nacionalna država lahko opravlja določene funkcije in sama širitev na svetovno državo ne bi še ničesar rešila. Globalna razširitev demokracije se torej ne zavzema za novo državo, ampak je njen cilj nova oblika organizacije, ki bo vzpostavila funkcije in moči držav na mednarodni ravni, ki bi posledično tudi preprečile oligarhične pozicije, kot jih poznamo danes. Heldov problem je ravno to, da demokracijo dojema kot tehnično, mehanično zadevo in ne kot proces, ki zahteva ideal, ki je utemeljen enkrat znotraj politične skupnosti, drugič pa na transcendentnem nivoju (Pikalo 2009, 563). Kozmopolitska demokracija pa je soočena predvsem s praktičnim problemom, namreč, potrebno je določiti njene vrednote, ideale, ki so prepotrebni za vsako obliko demokracije in predvsem, kateri bo tisti temelj, katerega bodo novi državljani sveta sprejeli kot svojega in jih bo s tem spodbudila k soodločanju o globalnih vprašanjih (Pikalo 2009, 564).

Človekove pravice so po svoji naravi globalne in jih je vsekakor potrebno uveljaviti v večnivojskem in večdimenzionalnem prostoru, hkrati pa je treba različnim globalnim akterjem zaupati vlogo uveljavljanja človekovih pravic na globalni ravni. Človekove pravice lahko služijo kot okvir nacionalnih in globalnih politik, prav tako tudi okvir za delovanje supranacionalnih institucij, akterjev in mrež, ki se ukvarjajo s transnacionalnimi zadevami. Recimo v primeru, ko so revnejše države prisiljene zmanjševati izdatke za socialno varstvo, pri čemer trpijo zdravstvena, socialna in izobraževalna zaščita državljanov, so človekove pravice okvir, ki zagotavlja, da bodo spoštovane ekonomske, socialne in kulturne pravice

posameznikov in skupin. Prav tako lahko predstavljajo moralna načela za institucije, akterje in mreže, na podlagi katerih lahko presojujejo in regulirajo globalne procese na vseh ravneh (Pikalo 2009, 572). Izrednega pomena pa je tudi dejstvo, da bi na človekove pravice ne smeli gledati kot na zaključeno zadevo, temveč kot na sistem, ki se nenehno nadgrajuje. Predvsem je potrebno nanje gledati kot na proces, ki se ves čas dopolnjuje in nadgrajuje v obliki lokalnih, regionalnih, nacionalnih in nadsacionalnih izkušenj. Le v primeru, ko na človekove pravice gledamo kot na proces, imajo možnost, da postanejo univerzalni moralni kodeks za presojanje vseh tistih dejanj, ki izhajajo iz nadsacionalnega prostora in uhajajo tradicionalnem nadzoru držav. Lahko so torej kodeks za izgubljeno etično vrlino kozmopolitske demokracije. Več-nivojsko, deregulirano in decentralizirano vladovanje globalnim zadevam mora biti sposobno ustvarjati globalne javne dobrine in enakomeren razvoj za vse. Globalne institucije pa morajo biti sposobne vse to zagotoviti (Pikalo 2009, 573).

Med zagovorniki novega kozmopolitstva pa obstaja nenadno nagnjenje k predpostavki, da so se bolj ali manj primerni modeli globalne demokracije že izoblikovali v okviru vodilnih nacionalnih držav in nam ostane le še to, da se ukvarjamo z možnostjo razširitve teh modelov po vsem svetu. To je tudi tisto, kar skuša Held doseči s pojmom »večplastnega kozmopolitstva« (Harvey 2009, 111).

Četudi Kant ni bil zagovornik demokracije, se je zavzemal za reorganizacijo oblasti na transnacionalni ravni, kjer bodo posamezniki »državljeni univerzalne države človeštva«. Held vzpon različnih ravni vladovanja znotraj sodobnega sveta označi proti večplastnem državljanstvu, kjer so posamezniki državljani njihovih izvornih političnih skupnosti in hkrati državljani širšega regionalnega in globalnega omrežja, ki ravno tako vpliva na njihovo življenje (Held 1995, 233). Njegova definicija kozmopolitske demokracije predlaga model politične organizacije, kjer državljani, ne glede na to kje se nahajajo, imajo glas in možnost vplivanja na politične predstavnike v mednarodnih odnosih, neodvisno od svojih izvornih vlad. Predlogi kozmopolitskega državljanstva se navezujejo na članstvo globalne človeške skupnosti ali niz globalnih institucij; hkrati pa se navezujejo tudi na moralne in etične zaveze ter dolžnosti do celotnega človeštva (Stoker, Armstrong in Mason 2011, 4–9).

Današnji zagovorniki globalne razdelitve pravičnosti trdijo nasproti temeljem globalnega sodelovanja, ki je večkrat rezultat interesov bogatejših držav. Zagovarjajo pravilno porazdelitev naravnih virov, zmanjšanje globalne revščine, enakovredno razdelitev stroškov pri soočanju z podnebnimi spremembami in druge ukrepe. Kozmopoliti se pri soočanju z

globalno pravičnostjo nanašajo na oblikovanje močnih globalnih institucij za vzdrževanje globalnih javnih dobrin (Stoker, Armstrong in Mason 2011, 10–12).

8.1 Struktura kozmopolitske demokracije

Held meni, da posamezniki lahko vedno manj vplivajo na odločitve, saj se večina le-teh sprejema mimo njih in je zato potrebna politizacija svetovne politike (kot tudi notranje) kot dopolnilo mednarodni vladavini z reprezentativnimi mehanizmi. Konkretni predlogi kozmopolitske demokracije vključujejo razvoj globalnih kanalov za demokratično reprezentacijo in legitimnost ter posledično omejitev suverene moči države. Model kozmopolitske demokracije ni kot prejšnji federalistični modeli, ker ne želi niti odpraviti držav niti nadomestiti njihove moči s popolnoma drugim institucionalnim okvirjem (Held v Pikalo 2009, 562). Demokracijo bo treba usposobiti, da bo lahko delovala na globalni ravni in bo sposobna ne-ozemeljske oblike demokratičnega sprejemanja odločitev. Pri tem pa ni najbolj pomembna demokratizacija vseh držav, temveč je nujna demokratizacija odnosov med državami ter demokratični nadzor tistih delov mednarodnega delovanja, ki je zunaj nadzora nacionalnih držav (Pikalo 2009, 562).

Najboljši način za konceptualizacijo kozmopolitske demokracije je njen opis na različnih ravneh vladovanja. Te ravni vladovanja niso toliko povezane med seboj v smislu hierarhične strukture, temveč bolj kot niz funkcijskih odnosov. Archibugi definira pet paradigmatičnih dimenzij: lokalno, državno, meddržavno, regionalno in globalno. Teh pet ravni ustreza pojmovanju Michaela Manna, ki takšne ravni definira kot omrežja družbeno-prostorske družbene interakcije (Archibugi 2004, 446).

8.1.1 Lokalna raven

Težko si je zamisliti nacionalne demokracije brez lokalnih omrežjih demokratičnih institucij, združenj in gibanj. Kakorkoli, dandanes lokalne dimenzije ne pripadajo globalni dimenziji. Torej, medvladne in nevladne organizacije so oblikovane, da združijo skupnosti in lokalne organe, ki ne pripadajo le eni državi. Takšne organizacije se bistveno večajo. Kozmopolitska demokracija podpira to opolnomočenje strukture lokalnega vladovanja, kjer je to potrebno in mogoče, tudi takrat, ko to zahteva presegati meja več kot ene države (Archibugi 2004, 446).

8.1.2 Državna/nacionalna raven

Manj kot polovica držav na svetu še vedno ni sprejela političnega sistema, ki ustreza sodobnem razumevanju demokracije. Nove demokracije so v konstantni nevarnosti soočanja dnevnih bojev za konsolidacijo in tudi s tem, ali so državljani v večini najbolj razvitih

demokratskih sistemov popolnoma zadovoljni s svojimi režimi. Če pogledamo tematiko širitve demokracije od državne ravni k globalnemu sistemu, imamo tukaj primer: države so vpoklicane, da podelijo posameznikom, ubežnikom in migrantom pravice, katere jim tradicionalno niso bile podeljene. Podeljevanje pravic tujcem enakopravno kot svojim državljanom je še vedno dolgotrajen proces, ampak ta problematika poudarja dejstvo, kako so demokratične države trenutno obdane z dilemo, koga upoštevati kot svojega državljana, tiste, ki so se rodili v tej skupnosti, ali pa morda tiste, ki živijo in plačujejo davke v tej skupnosti. Ali tudi tiste, ki bi radi bili državljani neke določene demokratične politične skupnosti? Celo znotraj določene skupnosti so pravice različnih skupin in državljanov diferencirane. Ena od najbolj relevantnih teorij razvoja modernega državljanstva ima pomisleke priznavanja specifičnih pravic za skupnosti z določenimi verskimi, kulturnimi in etičnimi identitetami. Demokratična država, kot jo poznamo, ni ekskluzivno opredeljena s pojmom enakosti, ampak tudi s priznanjem različnosti. Skupaj z njenimi notranjimi dimenzijami je država tudi opredeljena kot član mednarodne skupnosti. Kaj je potem tisto, kar razlikuje demokratičnega člana od nedemokratičnega? John Rawls (v Archibugi 2004, 447) razlikuje, kakšna naj bi bila zunanja politika liberalne demokratične države. Rawls prepušča državi pravico, da avtonomno narekuje svoje norme in pravila. Liberalna država naj bi se razlikovala ne samo kot predmet svoje zunanje politike, ampak tudi s svojo pripravljenostjo slediti pravilom in postopkom. Dober državljan mednarodne skupnosti se tako razlikuje po aktivnem spoštovanju podeljenih norm in tudi po vzpostavljanju novih (Archibugi 2004, 447).

8.1.3 Meddržavna raven

Prisotnost medvladnih organizacij je pokazatelj pripravljenosti za širitev številnih demokratičnih načel (formalna enakost med državami članicami, javna odgovornost, vladavina prava) na meddržavni ravni, hkrati pa je tudi izraz njihove različnosti, kako doseči demokratična načela. Ni potrebno, da ima demokracija kozmopolitsko dimenzijo, da lahko podpre delo medvladnih organizacij, hkrati je to dolžnost, da spodbujajo delo držav, da je demokratično ali avtokratično-do mere, da se ne omejuje njihove suverenosti. Hkrati pa se pojavlja vprašanje, ali lahko opredeljujemo delo medvladnih organizacij kot demokratično? In če ne, ali lahko le-te postanejo demokratične institucije? Z vedno večjim demokratičnim deficitom se ne sooča samo Evropska unija, temveč tudi druge organizacije, kot so to Združeni narodi. Priporočeno je bilo, da se moč, transparentnost, legitimnost in demokratična odgovornost Združenih narodov poveča. Vendar pa, kako bo vse to mogoče, če članstvo v ZN ne zapoveduje kriterija, da mora biti članica demokratična država. Tudi v primeru članstva

meddržavnih organizacij, ki vključuje samo demokratične države, kot je to primer EU, ne garantira, da bo odločevalski proces spoštoval in upošteval preference večine deležnikov. Večina meddržavnih organizacij temelji na formalni enakosti njihovih članskih držav in jim v zameno vsaki garantira pravico do enega glasu, neodvisno od njihove populacije, politične in vojaške moči in vključitev v odločevalske procese. V primeru Združenih narodov je Generalna skupščina sestavljena iz držav članic, ki vsebujejo 5% celotne populacije na zemlji in imajo posledično večino v Skupščini. V tem primeru ima 6 držav (Kitajska, Indija, Združene države, Indonezija, Brazilija in Rusija) stabilno večino pri odločanju (Archibugi 2004, 449).

Nenazadnje se ne sme prezreti večinskega načela odločanja. Jasno je, da se moč veta 5 stalnih članic Varnostnega Sveta UN odmika od tradicionalnih načel demokracije. Znotraj Mednarodnega denarnega sklada (IMF) in Svetovne Banke so volilne pravice nedemokratično podeljene državam članicam glede na denarne prispevke. Tudi znotraj skupin G7 in G8 samo nekatere vlade članice teh skupin odločajo o tematikah, ki imajo posledice za celoten svet. Ne smemo pa pozabiti na glavno sodobno vojaško zvezo NATO, ki je skoraj v celoti sestavljena iz držav članic, ki pa je bila v nekaterih primerih prej ovira kot pa spodbujevalec demokratičnih odnosov med državami. Poleg tega je participacija prizadetih posameznikov v odločevalskem procesu znotraj meddržavnih organizacij večkrat omejena na »dekorativno« funkcijo. Z izjemo Evropske Unije, ki ima voljeni parlament, nobena druga meddržavna organizacija ne predvideva participativne vloge pri odločevalskem procesu za državljane njihovih sestavnih članic (Archibugi 2004, 449).

8.1.4 Regionalna raven

V večini primerov se regionalna raven morda pojavlja kot najbolj primerna raven vladovanja. Najbolj presenetljiv historični primer tega je Evropska unija. Vse, kar se je počasi začelo s šestimi državami, se je kasneje razvilo v razširitev in poglobitev unije držav, katera je s svojo razširitvijo tudi opolnomočila demokratične sisteme držav članic. Obstoje Parlament, izvoljenega s strani vseh 28 držav članic, priča o sposobnosti združitve toliko držav in s tem razlikuje EU od vseh drugih regionalnih organizacij. Hkrati pa EU ni sama, v zadnje desetletju so se pojavile in povečale regionalne organizacije, večinoma z osredotočenostjo na trgovske sporazume. Kakorkoli, regionalna omrežja in organizacije lahko tudi postanejo pomembni promotorji stabilnosti na področjih, kjer so posamezni člani manj seznanjeni z demokracijo. Predvsem gre tu za področja, kjer države niso bile dovolj sposobne uporabe legitimnih sil znotraj njihovih meja ali pa obdržati mirne odnose s svojimi sosednimi

državami. Drugi pa so označili kozmopolitsko demokracijo kot model regionalnih unij, kot je to primer Mercosur⁷ (Archibugi 2004, 450).

8.1.5 Globalna raven

V zadnjih desetletjih ali več so nevladni akterji imeli priložnost, da je njihov glas slišan tako na različnih OZN vrhovnih srečanjih kot tudi znotraj agencij pri IMF in WTO. To vodi k dejstvu, da imajo meddržavne organizacije osebne naprave in kanale, ki jim dovoljujejo, da povečajo svojo odgovornost in reprezentativnost. Še vedno pa so nevladne organizacije bolj omejene na bistveno zagovorniško vlogo kot pa na vplivanje pri odločevalskem procesu. Združeni narodi in druge mednarodne države so v smislu njihovega meddržavnega karakterja v večini primerov šle onkraj njihovega originalnega mandata in odprle vrata nevladnim akterjem. Klic po vladovanju na globalni ravni je vedno večji v večini primerov, na primer glede finančnih tokov, imigracij, okoljske problematike, človekovih pravic, razvojne pomoči itd. Vsak od teh režimov ima posebej svoja pravila, lobije in naprave kontrole. Hkrati pa vsak od teh režimov spodbuja iniciative in kampanje, ki zagovarjajo večjo odgovornost in demokracijo. Četudi se včasih dozdeva, da vse te iniciative različnih režimov oz. področij delujejo vsaka zase, pa vendar vse težijo k večji demokratizaciji, povečanju transparentnosti, kontrole in odgovornosti globalnega vladovanja (Archibugi 2004, 451).

Wendt (v Archibugi 2004, 451) pa je mnenja, da demos ni nujno pripravljen, da podpira globalno demokracijo. Le s konstrukcijo političnih institucij je mogoče testirati, koliko tematik, ki jih zagovarjajo družbena gibanja, je podprtih s strani večine svetovne populacije. Ob istem času pa bo obstoj takšnih institucij povečal pomembnost možnosti naslavljanja globalnih tematik preko skupne politične akcije. Osnovna institucija demokratičnega vladovanja je tako svetovni parlament. To je starodaven in utopičen predlog, ki je že večkrat nastopil in ki bi moral dandanes postati jedro kampanj globalnih gibanj (Archibugi 2004, 452).

8.1.6 Odnosi med različnimi ravnmi vladovanja

Medtem ko se povečujejo ravni in institucije vladovanja, se pojavljajo naslednja vprašanja: Kako se bodo delile pristojnosti med različnimi organi? Se pojavlja tveganje oblikovanja novih nalog, kjer vsak organ opredeljuje suverenost, hkrati pa mu je primanjkuje? Ali lahko pride do novih konfliktov? V tem primeru avtor predlaga zamenjavo koncepta suverenosti

⁷ Mercosur je vodilni trgovinski blok Južne Amerike, poznan kot »Skupni trg juga«, katerega cilj je prosti prenos dobrin, kapitala, storitev in ljudi med državami članicami.

znotraj držav kot tudi med državami v koncept konstitucionalizma. Vsebina tega predloga je podobna ideji vertikalnega prenosa suverenosti, predlagane s strani Poggeja, in kozmopolitskemu modelu suverenosti, predlaganemu s strani Helda. Dejstvo, da so lahko konflikti na globalni ravni prej rešeni z uporabo konstitucionalnih in pravnih postopkov, kot pa z uporabo sredstev prisile, izgleda vizionarno, vendar temelji na pristopu, da so norme lahko spoštovane tudi ob odsotnosti sredstev prisile. Projekt kozmopolitske demokracije je tukaj identificiran s širšo ambicijo, in sicer obrniti mednarodne politike od izvora antagonizma k izvoru agonizma. Takšen proces se je že potrdil znotraj demokratičnih držav in je skupna praksa, da se različne institucije vključujejo v spore preko svojih pristojnosti. Za dosego istih rezultatov na globalni ravni bi to pomenilo odločilen korak proti bolj progresivni ravni civilizacije (Archibugi 2004, 453).

8.2 Kritike kozmopolitske demokracije

Heldova opredelitev projekta globalnega parlamenta (Jarczewska 2013) znotraj modela kozmopolitske demokracije deluje kot neizvedljiva in neučinkovita. Pojavlja se vprašanje ali državljani posamezne države čutijo pomanjkanje možnosti za izražanje svojih mnenj ter ali so sploh želijo imeti večji vpliv na oblikovanje globalnih politik. Največkrat so ljudje najbolj privrženi k tematikam, ki direktno zadevajo njihovo delovanje, hkrati pa se po drugi strani soočamo tudi s pomanjkanjem interesa za nacionalne politike, kar med drugim privede tudi do slabe udeležbe na volitvah. Drugi problem, s katerim se sooča kozmopolitska demokracija in njene institucije, je tudi vprašanje nedemokratičnih držav, saj bodo le te težko sprejele skupne demokratične vrednote na globalni ravni.

Antoni Gramsci (Harvey 2009, 102) je kozmopolitstvo opisal kot »kulturno pogojeno, pogubno vzvišenost, ki je značilno povezana z imperializmom, z zlaganim ekumenizmom katoliške cerkve in s pojavom izkoreninjenega intelektualiziranega vodilnega razreda«.

Beck (2002, 61) trdi, da kozmopolitizacija že obstaja in jo opazno stopnjuje postmoderna mešanica meja med kulturami in identitetami; pospešuje jo dinamika kapitala in potrošnje; krepi jo kapitalizem, ki spodkopava nacionalne meje ter jo razgibava svetovno občinstvo transnacionalnih družbenih gibanj.

Jarczewska (2013) predlaga, da bi bilo bolj koristno preusmeriti fokus analize proti obstoječim institucijam in jih nadgraditi, da se zavzemajo za enakopravno obravnavo vseh segmentov našega prebivalstva in zagotovijo enako vključevanje vseh ustreznih državnih ter nedržavnih akterjev na svetovnem prizorišču.

V nadaljevanju bomo še podrobneje predstavili nekaj segmentov kritik modela kozmopolitske demokracije.

8.2.1 Kritika realistov

Iz perspektive realistov bi bilo narobe trditi, da interesi vseh vpletenih agentov v mednarodnih politikah nasprotujejo demokratičnemu upravljanju odločevalskega procesa. Na eni strani imamo vpliv, ki je izvajan na odločevalskem procesu s strani nekaterih centrov moči (nekateri vlade, vojaške skupine, velika podjetja, itd), na drugi strani pa imamo zahteve širših interesnih skupin, da bi povečale svoj vpliv znotraj odločevalskega procesa. Vendar pa, bodisi da gre za periferne države, globalna gibanja bodisi za nacionalne industrije, te skupine akterjev sledijo namreč agendi, ki je že de facto anti-hegemonska, saj njihovi osebni interesi nasprotujejo interesom centralizirane moči. Nekateri realisti zavračajo ne samo izvedljivost kozmopolitskega projekta, temveč tudi njeno zaželenost. Nekateri teoretiki, kot so Bobbio, Habermas in Held, so omejili svojo podporo priložnosti globalnega vladovanja na povečano vladavino prava in integracije znotraj globalnih politik, hkrati pa niso nikoli trdili v prid globalne koncentracije moči prisile. Kozmopolitska demokracija ni identificirana s projektom globalnega vladovanja, ampak ravno nasprotno, to je projekt, ki spodbuja prostovoljske povezave med vladnimi in metavladnimi institucijami, kje je dosegljivost moči prisile podeljena med akterji in izpostavljena sodni kontroli (Archibugi 2004, 454).

8.2.2 Ameriška hegemonija

Današnji svet dominira hegemonski blok, kjer ima ena država, kot so to Združene države, nadpovprečne moči in mandat »uveljavljanja« svojih ekonomskih in političnih interesov. Ta hegemonija se razvije celo tako daleč, da se zateče k vojaški moči za prodor svojih ekonomskih in političnih aktivnosti. Kritiki opisujejo, koliko mednarodnih organizacij (kot so to Mednarodni denarni sklad, WTO, NATO in druge) med drugim predstavlja namen vzdrževanja in ohranjanja interesov novega hegemonkega bloka. Kritiki tudi poudarjajo, da projekt, katerega cilj je opolnomočenje globalnih institucij, da koordinirajo in kontrolirajo nacionalne politike, vodi v de facto zmanjšanje odvisnosti različnih držav in navsezadnje okrepi ideologijo trenutnega hegemonkega centra moči. Kakorkoli, potrebno je najti strategijo, ki lahko učinkovito nasprotuje temu hegemonkem bloku ali pa proti kateri drugi hegemoniji. Številni konflikti v Iraku še dodatno potrjujejo potrebo po omejitvi moči hegemonkega bloka. Po eni strani primanjkovalje mednarodnega konsenza ni omejilo dveh demokratičnih držav, ZDA in VB, ki sta spodbujali vojno proti mednarodnem pravu. Po drugi strani pa je mednarodni skupnosti primanjkovalo »neprisilnih« instrumentov moči, s katerimi

bi protestirali proti nasilju človekovih pravic s strani vlade v Iraku, katera predstavlja status suverena svoje države. Kozmopolitska perspektiva bi nasprotno nagovorila mednarodno skupnost, da prevzame akcije nasprotovanja, omejitve in navsezadnje tudi odprave takratne Iraške vlade (Archibugi 2004, 455).

8.2.3 Kritika marksistov

Pogosto se hegemonsko moč ZDA in njenih bližnjih zaveznic označuje kot posledico trenutnega mednarodnega ekonomskega sistema. Kozmopolitska demokracija ne daje veliko prostora ekonomskim dinamikom in je kritizirana, da zavrača nekatere ključne centre moči. Z marksistične perspektive, je potrebno mednarodno demokracijo sprejeti izključno le, kadar je transformacija globalnih politik lahko podprta s strani novih ekonomskih režimov. Veliko ekonomskih interesov je dejansko zadovoljnih s sedanjimi mehanizmi kontrole in nimajo interesa za povečanje demokratičnega managementa nad tokovi kapitala ali mednarodnim trgovanjem (Archibugi 2004, 456).

Drugi marksisti trdijo, da projekt kozmopolitske demokracije nepravilno opredeljuje termin »kozmpolitizem«. Brennan trdi, da bi bolj sovpadal termin »internacionalizma« (Archibugi 2004, 456). Archibugi (2004, 456) pa je mnenja, da je bolje obdržati termin kozmopolitske demokracije kot pa termin mednarodne demokracije. Termin »mednarodnost« opozarja na tip organizacije, ki je karakterizirana s strani dveh ravni reprezentativnosti. Prvič, z obstojem vlad znotraj države in drugič, z vzpostavitvijo mednarodne skupnosti, ki temelji na vladovanju različnih vlad. Sprejetje pojma »kozmpolitizem« med drugim omogoča tudi vzpostavitev tretje ravni vladovanja in hkrati zahteva bolj aktivno participacijo posameznikov v globalnih političnih zadevah. Državljeni bi tako igrali dvojno vlogo, in sicer kot državljani svoje države in državljani sveta. Marksisti (Archibugi 2004, 457) poudarjajo perspektivo internacionalizma predvsem z vidika, da se nanaša raje na politične akterje znotraj države, ki so v konfliktu z svojimi vladami. Tako poudarjajo moč skupnega interesa združevanja proletarcev v različnih državah in tako naj bi konflikti med proletarskimi državami bili rešeni dosti hitreje kot konflikti med buržoaznimi državami. Marksisti (Archibugi 2004, 457) pa tudi poudarjajo obstoj začasnega konflikta interesov med rivalskimi družbenimi sloji, ki ne obstajajo samo znotraj posameznih držav, temveč tudi med državami. Vzpostavitev svetovnega državljanstva po njihovem mnenju naj ne bi končala oz. rešila teh konfliktov interesa. Njihov cilj je le najti institucionalni *loci*, kamor bi bilo možno nasloviti in kjer bi bilo možno upravljati vse te konfliktne interese. Kozmopolitska demokracija predlaga vzpostavitev institucij in reprezentativnih kanalov, ki niso omejeni na specifičen družbeni

sloj, ampak odprti vsem posameznikom. Njen cilj ni preseči družbene sloje, temveč vzpostaviti enakopravne ambicije, ponuditi kanale direktne reprezentativnosti vsem ljudem na globalni ravni ne glede na njihov družbeni status. To pomeni utemeljiti odločevalski proces na globalnih tematikah na podlagi preferenc večine in ne samo enega družbenega statusa oziroma sloja (Archibugi 2004, 457).

8.2.4 Komunitarna/ multikulturalna kritika/ugovor

Ti zagovorniki kritizirajo kozmopolitsko demokracijo zaradi njene nestabilnosti spoštovanja identitet političnih skupnosti. Ti avtorji so šli celo tako daleč, da poudarjajo dejstvo, ali je politični sistem demokratičen ali pa samo kozmopolitski. Torej po njihovem mnenju demokracija ne more biti kozmopolitska in kozmopolitski sistem ne more biti demokratičen. Kymlicka (v Archibugi 2004, 460) spodbuja demokratične države, da povzamejo odgovornost tudi za tematike, kot so to migracije, finančni tokovi, multietnične skupnosti, manjšinske pravice in druge. Hkrati pa trdi tudi, da morajo države zagotoviti pozitiven prispevek k globalni skupnosti, kot je to na primer z opolnomočenjem mednarodnega varstva človekovih pravic in razvojnih pomoči. Kymlicka ne zavrača potrebo po globalni odgovornosti, temveč verjame, da bi bila takšna vrsta odgovornosti boljše vodena preko obstoječih državnih institucij kot pa preko institucij, ki temeljijo na globalnem državljanstvu. Archibugi pa poudarja, da je država pomembna komponenta projekta kozmopolitske demokracije in da lahko tudi najbolj razvite države postanejo eksperimenti kozmopolitske demokracije (Archibugi 2004, 461).

8.2.5 Iskanje globalnega demosa

Velikokrat se kozmopolitski demokraciji očita tudi, da ni dovolj demokratična zaradi pomanjkanja globalnega demosa. Archibugi (2004, 461) poudarja dejstvo, da je prezgodaj za govor o globalnem demosu, hkrati pa trdi tudi, da je pojem globalne družbene skupnosti večkrat pretiran; manjšine in elite so še vedno primarni udeleženci pri diskusijah, ki se nanašajo na globalne politike. Avtor poudarja tudi dejstvo, da demokracija ne more obstajati brez demosa. Kakorkoli, ni še dorečen niz kriterijev, ki bi določal in obsojal, kako množica ljudi naredi/vzpostavi *demos*. Ljudje so lahko predstavljeni kot prebivalci neke vasi, mesta ali države, ampak tudi kot etična skupina, člani verskih organizacij in celo člani nogometnega društva. V različnih funkcionalnih področjih je obstoj različnih demoj, ki pa niso vedno jasno določeni z državnimi mejami. Archibugi tudi verjame, da demos ni neodvisen od institucij in v nekaterih institucionalnih kontekstih je podelitev skupnih institucij povzročila obstoj/vzpostavitev demosa (Archibugi 2004, 461).

Po drugi strani pa kritiki tukaj še vedno povezujejo kozmopolitizem kot elitističen model. Glede na Collinsovo definicijo kozmopolitizma, ki ga lahko najdemo tudi v angleškem slovarju, je »kozmpolitist tisti, ki ima veliko kontaktov z ljudmi iz različnih držav in kot rezultat vsega tega je tak posameznik zelo odprt do drugačnih idej in načinov delovanja; zato takšna interpretacija bolj označuje elitiste, kot pa demos politične skupnosti kot take (Archibugi 2004, 462).

9 GLOBALNO VLADOVANJE IN POMEN »NOVE DIPLOMACIJE«

V nadaljevanju bomo predstavili nekaj trendov razvoja globalnega vladanja in sicer: korporativno vladanje, Komisijo za globalno vladanje ter liberalistično znanost mednarodnih odnosov.

Prvič, korporativno vladovanje je bilo uporabljeno pri odnosih do podjetjih, ki so bili izpostavljeni pritiskom globalizacije, pomanjkanjem zaščite v domači areni ter obdani z globalnim trgom, so se soočali z racionalizacijo notranjega managementa in spremembam, da sovpadajo z mednarodnimi standardi. Drugi pomemben trend je Komisija za globalno vladanje, ki je spodbudila uradno priznanje konceptov osnovnih človekovih potreb, trajnostnega razvoja, človeškega razvoja in zaščito državljanov v mednarodni skupnosti (Makoto 2005, 4). V letu 1995 je po številnih nizih aktivnosti in v sodelovanju ter ob podpori OZN izdala poročilo z naslovom »Naša globalna sosesčina. To poročilo definira globalno vladovanje kot vsoto različnih poti posameznikov in institucij, javnih in privatnih, ki upravljajo njihove skupne odnose. Natančneje definira globalno vladovanje kot:

širok, dinamičen, kompleksen, interaktiven proces odločanja, ki se stalno razvija in odziva na spreminjajoče se okoliščine. /.../ Vladanje je seštevka različnih poti, prek katerih posamezniki ter zasebne in javne inštitucije rešujejo skupne probleme. Vključuje formalne inštitucije in režime, pristojne za izvrševanje sprejetih sklepov, kakor tudi neformalne dogovore, ki se sprejmejo v sodelovanju med inštitucijami in ljudmi (Šabič 2011, 563).

Na globalni ravni je vladanje primarno predstavljeno kot medvladni odnosi, vendar ga vedno bolj opredeljuje tudi vključitev nevladnih organizacij, državljskih gibanj, večnacionalnih korporacij in globalnega trga (Commission on Global Governance 1995, 23).

Tretji trend globalnega vladovanja znotraj liberalistične znanosti mednarodnih odnosov pa predstavi Oran R. Young in jo definira kot »proces dogovorov, oblikovanih za reševanje družbenih konfliktov, ki promovirajo trajno sodelovanje v raznolikih in prepletenih odnosih ter oblažijo probleme kolektivnih akcij v svetu med odvisnih akterjev. Ta trend dovoljuje globalnem vladanju, da vključuje ne samo državne akterje, temveč tudi privatne akterje, kot so to nevladne organizacije, multinacionalna podjetja, migranti in drugi nedržavni akterji. Dodatno tudi dovoljuje ne samo obseg managementa in vladanje od zgoraj, temveč tudi participacijo in vzpon novih tematik »od spodaj« (Makoto 2005, 8).

9.1 Vlada v državi in vladanje v mednarodni skupnosti

Tako kot državne institucije, ki se pri vladanju soočajo z interesi parlamenta in civilne družbe, se tudi v mednarodni skupnosti države soočajo z interesi različnih mednarodnih institucij. Med državo in mednarodno skupnostjo obstajajo velike razlike, in sicer moderno državo opredeljuje demokratično izvoljena vlada, v mednarodni skupnosti pa govorimo o procesih vladovanja, ki nadomeščajo odsotnost globalne države in naj bi temeljila na svobodni trgovini, demokratičnem predstavnstvu in stabilnih institucijah. V teh procesih pa ne sodelujejo samo predstavniki nacionalnih interesov, temveč tudi drugi akterji, ki zagovarjajo vrednote oziroma rešitve za probleme, ki so družbeno relevantni (Šabič 2011, 566–567).

Po Šabičevem mnenju zasledimo akterje globalne družbe že časa hladne vojne. Mednje štejemo mednarodno zakonodajo, ki »prepoveduje vojno kot sredstvo zunanje politike, spodbujanje varstva človekovih pravic, vzpostavitev različnih možnosti prostovoljnega pristopa k mednarodni arbitraži ter vzpostavljanje splošnih organov v mednarodnih vladnih organizacijah, kjer države rešujejo skupne probleme in oblikujejo standarde za ravnanje v mednarodnih odnosih« (Suganemi v Šabič 2011, 568). Hkrati pa lahko govorimo o razvoju

birokratskega aparata na globalni ravni (mednarodne vladne organizacije), pojavnih oblikah globalne civilne družbe (mednarodne nevladne organizacije) in oblikah demokratičnega predstavništva (mednarodne parlamentarne institucije) – torej o elementih, ki so sestavni del ustroja demokratičnih držav (Šabič 2011, 568).

Dandanes pa globalne institucije postajajo vse močnejše in tudi današnja sodobna diplomacija je na videz še vedno samostojna in »zasebna last držav«, hkrati pa je že na nek način tudi del globalnega vladovanja, kjer se pojavljajo akterji, ki utegnejo tvoriti bodočo globalno družbo, utemeljeno na stabilnih elementih oblasti (Šabič 2011, 568).

9.2 O globalnemu vladovanju in (novi) diplomaciji

Sodobna diplomacija se odvija v visoko integrirani mednarodni skupnosti, ki ima vedno bolj razvite elemente mednarodnega organiziranja, tako horizontalnega kot tudi vertikalnega. Organiziranje mednarodne skupnosti pooseblja globalno vladanje, in sicer ga označuje kot neprekinjen, ciklični proces razvoja, izvrševanja ter opustitve norm in pravil obnašanja, udejanjenih v najrazličnejših institucijah. Je proces, ki je v večni interakciji z razvojem mednarodne skupnosti in njenih subjektov (Šabič 2011, 568).

James Rosenau poudari, da vladovanje mednarodni skupnosti ni isto kot vladavina v državi, saj je vladavina v državi utemeljena z zakonodajnimi postopki in uveljavljana s formalno avtoriteto oz. institucijami prisile (sodišča, policija). V mednarodni skupnosti primerljivih institucij ni. Zato se postavlja vprašanje, kako to, da države in drugi subjekti mednarodnih odnosov vseeno pristajajo na pravila igre v medsebojnih odnosih na mednarodni ravni? Odgovor je v širšem razumevanju koncepta vladanja, ki temelji na skupnih ciljih, ki si jih delijo vsi subjekti in ki so, enako kot v državi, povezani z željo po vzajemni varnosti. Ne samo države, ampak tudi mednarodne vladne organizacije, nevladne organizacije in druge institucije, ki si želijo red in stabilnost odnosov v mednarodni skupnosti, pristajajo na določena skupna pravila, četudi v odsotnosti formalne globalne oblasti in represivnih organov (Rosenau v Šabič 2011, 569).

Izhajajoč iz vedno večje potrebe po participaciji različnih subjektov mednarodne skupnosti in njihove težnje po sodelovanju v globalnih odločevalskih procesih so avtorji začeli govoriti o »novi diplomaciji«. O razvoju nove diplomacije govori Cardosoovo poročilo iz leta 2005, ki jo razume kot:

naslavljanje mednarodnih problemov s strani koalicij enako mislečih, čeprav po statusu različnih akterjev. Takšne koalicije ne tekmujejo s tradicionalnim multilateralizmom, temveč ga dopolnjujejo. Toda moč te nove diplomacije je treba šele priznati. /.../ Zato morajo takšna partnerstva postati prioritetni način delovanja /.../ tako na normativni kot na izvedbeni ravni (Neumann v Šabič 2011, 570).

Problem sodobne diplomacije, pravi Neumann, je, da ni dovolj prilagodljiva in da ne razume razsežnosti sprememb v mednarodni skupnosti, ki niso povezane le z razvojem komunikacijske tehnologije. Prej ko bodo diplomati razumeli njihovo soodvisnost z drugimi akterji, lažje jim bo svoje tradicionalne poglede in metode prilagoditi novonastalim okoliščinam (Neumann v Šabič 2011, 570–571).

Vse tja do konca hladne vojne je veljalo, da se visoka diplomacija osredotoča predvsem na varnostna vprašanja, ki zadevajo regionalne konflikte, preprečevanje jedrske vojne in razoroževanje. Toda že od sedemdesetih let dalje so na globalni dnevni red visoke diplomacije postopoma prihajala vprašanja, ki so, za razliko od vojaških konfliktov, ki smo jim bili priča po letu 1945, enako ali vsaj podobno prizadejala večino prebivalcev našega planeta. Podnebne spremembe, razvojna vprašanja in rast prebivalstva so kot posledica globalizacije (in z njo težnje po stalni gospodarski rasti) postali varnostni problemi prvega reda. V takšnih razmerah je nemogoče pričakovati, da bodo države same skušale reševati te probleme: za sprejemanje ukrepov potrebujejo podporo vseh subjektov, vključno z mednarodnimi vladnimi in nevladnimi organizacijami (Šabič 2011, 571–572).

William Moomaw (2012) trdi, da je vzpostavitev ter formacija OZN po drugi svetovni vojni začela s procesom »nove diplomacije«, ki predstavlja nov niz pravil, ki poveča nezadovoljstvo tradicionalnih diplomatov in vlad. Nova diplomacija opozarja na veliko novih izzivov, ki jih prinaša globalizacija. Globalizacija ni samo sposobnost gospodarstva in transnacionalnih podjetij, da si prilastijo naravne vire kjerkoli na svetu in prodajajo produkte globalnemu potrošniškemu razredu. Globalizacija pomeni tudi širjenje enakopravnosti delavne sile, enakopravno porazdelitev naravnih virov, skrb za okolje ter hkrati tudi sposobnost privatnih korporacij in nevladnih organizacij preseči meje nacionalnih držav ter širiti znanost, informacije in transparentnost. Da uspe, mora nova diplomacija postati trajnostna in razvojna diplomacija, ki naslavlja socialne, ekonomske in okoljske dimenzije za trajnostne skupnosti, ki naslavlajo potrebe vseh ljudi (Moomaw 2012).

10 ANALIZA ZDRUŽENIH NARODOV KOT GLOBALNEGA SUBJEKTA PRI REŠEVANJU GLOBALNIH VPRAŠANJ

V tem delu bomo raziskali globalno vladovanje modela Združenih narodov skupaj z mednarodnimi pristopi za naslovitev transnacionalnih problemov v globalni areni. Tukaj se ne bomo osredotočali toliko na vlogo držav članic Združenih narodov (kar avtorji označujejo kot »Prvi OZN«) in na glavni profesionalni organ Sekretariata Združenih narodov (kar avtorji označujejo kot »Drugi OZN«). Glavni fokus našega pregleda modela Združenih narodov bo »Tretji OZN«, ki je sestavljen iz nedržavnih akterjev kot tudi nevladnih organizacij, akademikov, svetovalcev, ekspertov, neodvisnih komisij in drugih skupin posameznikov, ki redno sodelujejo s »Prvim« in »Drugim« delom Združenih narodov in tako vplivajo na delovanje svetovnega telesa, njegove politike, prioritete in akcije.

Weiss in Thakur sta raziskala delovanje vseh treh »delov« Združenih narodov, pri čemer sta izpostavila pet glavnih pomanjkljivosti globalnega vladovanja, s katerim se pri svojem delovanju soočajo OZN. Preden začnemo z identifikacijo teh petih »lukenj«, je potrebno najprej definirati koncept globalnega vladovanja v povezavi z modelom Združenih narodov. Weiss definira globalno vladovanje kot vsoto zakonov, norm, politik in institucij, ki definirajo, konstituirajo in posredujejo pri trans-mejnih odnosih med državami, kulturami,

državljeni, meddržavnimi in nedržavnimi organizacijami in trgov. Zavzema institucije, politike, pravila, prakse, norme, postopke in iniciative, s katerimi države in njihovi državljani skušajo vključiti več predvidevanj, stabilnosti in reda zavoljo odgovorov na transnacionalne izzive, kot so podnebne razmere in okoljska degradacija, nuklearno širjenje in terorizem, kar gre onkraj kapacitet posameznih držav, da bi bile sposobne nadzorovati in se soočiti s tovrstnimi problemi (Weiss 2009, 1–2).

Preživetje in vitalnost mednarodnih organizacij je odvisno od dveh faktorjev in sicer od sposobnosti za spremembo in možnih prilagoditev ter od kvalitete njihovega vladanja. Temelječ na solidarnosti preko in onkraj transnacionalnih nacionalnih perspektiv, OZN zagotavlja in upravlja okvir za združitev svetovnih voditeljev, da se soočijo z globalnim problemi za preživetje, razvoj in blaginjo vseh državljanov sveta. »Več-nivojskost« je pod velikim izzivom, od nadzora nad vojnih območjih, podnebnih sprememb in uporabe vojaške moči na tujih območjih. V tem času je še posebej pomembno ponovno potrditi vlogo OZN kot osnovno utelešenje načel globalnega več-nivojskega vladovanja in glavni forum za njegovo delovanje. Tako ostaja najpomembnejši akter za enotnost, kjer globalni problemi zahtevajo večplastne rešitve (Thakur 2015, 9).

Archibugi, Jarczewska ter drugi (Jarczewska 2013) predlagajo osvoboditev koncepta demokracije iz njenih teritorialnih in državnih omejitev ter delovanje v smeri bolj demokratičnega globalnega reda. Menijo, da je izvedljivost tega cilja mogoča le znotraj obstoječih režimov, predvsem OZN, kot pa z vzpostavitvijo nove globalne geopolitične strukture. Andrew Hurrell, Jean-Philippe Thérain in Madeleine Domontier poudarjajo, da so se v preteklosti že pojavili poskusi povečanja participacije nedržavnih akterjev znotraj državnih struktur, kot je to obstoj »Nevladne zveze Liason« znotraj OZN, ki je že v letu 1975 vključevala nevladne organizacije pri odločevalskem procesu in povečanju sodelovanja med agencijami OZN ter civilno družbo. Naslednji trend demokratizacije s strani OZN predstavlja tudi predstavitev globalnega partnerstva, kot so to Milenijski razvojni cilji, ki vključujejo različne akterje, od državnih do nedržavnih. Will Kymlicka (Jarczewska 2013) predlaga okrepitev demokracije znotraj posameznih držav in obstoječih mednarodnih organizacij, kot je to OZN, kar bo omogočilo večjo verjetnost realizacije globalne demokracije. To ne pomeni, da je potrebno opustiti vizijo kozmopolitskega globalnega reda, temveč se moramo osredotočiti na to, kaj lahko storimo sedaj, da se poveča odgovornost in pravičnosti v globalnem sistemu.

Poleg vseh pomanjkljivosti so Združeni narodi še vedno najbolj univerzalna in legitimna organizacija z velikim potencialom razširitve. Četudi svetovni organ ne more zamenjati odgovornosti lokalnih, državnih in nacionalnih vlad, je pa lahko prostor multilateralne diplomacije in kolektivne akcije za rešitev problemov, s katerimi se soočajo številne države. »Dobro« globalno vladovanje pomeni, ne samo ekskluzivne politične pristojnosti, temveč optimalno partnerstvo med različnimi tipi akterjev, ki se pojavljajo na lokalni, nacionalni, regionalni in globalni ravni (Weiss 2009, 2).

10.1 Pet pomanjkljivosti globalnega vladovanja in vloga modela Združenih narodov

Pri globalnem vladovanju in združenih narodih avtorja Weiss in Thakur identificirata pet pomanjkljivosti med naravo večine trenutnih globalnih izzivov in dostopnih morebitnih rešitev. Te pomanjkljivosti se nanašajo na znanje, norme, politike, institucije in skladnost. Obseg uspeha Združenih narodov pri izboljšanju teh pomanjkljivosti je bil raznolik znotraj in med različnimi področji (Weiss 2009, 2).

10.1.1 Pomanjkljivosti znanja

Večkrat se pojavi nestrinjanje glede najboljših ponujenih rešitev določenih problemov. Dobra primera za to sta podnebne spremembe in nuklearno orožje. Združeni narodi so sodelovali pri izboljšanju dveh pomanjkljivosti v strokovnosti oziroma znanju, ki sta pomembni za sodobno pojmovanje globalnega vladovanja. Za večino globalnih tematik so zelo dobro definirane ideološke predpostavke in empirični podatki, ki pa ni nujno, da bodo dovolj močni, da postavijo pod vprašanje nekatere že ukoreninjene pozicije, katere so največkrat oblikovane že, preden so informacije zbrane. V nekaterih primerih Združeni narodi že priznavajo in se zavedajo teh problemov ter so v nekaterih primerih že generirali nova znanja. Zagotovili so areno, kjer je obstoječe informacije mogoče zbrati in razpravljati o različnih konkurenčnih podatkih. To je lahko prostor za dejansko povečanje oziroma nadgraditev znanj ter strokovnosti, ki bi prispevala k izboljšanju političnih zahtev in predlogov. V preteklosti so »Prvi« in »Drugi« Združeni narodi igrali relativno bolj pomembno vlogo pri generiranju podatkov in pri oblikovanju ter podkrepitvi teoretskih razlag kot pa civilna družba. Treba pa je priznati, da civilno družbeni akterji, kot so univerze, raziskovalni inštituti, znanstveniki, think tanki in nevladne organizacije, igrajo trenutno rastočo vlogo pri izpolnjevanju strokovnih »lukenj« (Weiss 2009, 2–3).

10.1.2 Normativne pomanjkljivosti

Norma je lahko statistično definirana kot vzorec obnašanja, ki je najbolj skupen ali predvidevan. Definiran pa je lahko tudi etično, kot vzorec, kateremu je potrebno slediti glede na dani sistem vrednot ter je generalno sprejet kot standard primerne obnašanja. Združeni narodi so bistvena arena, kjer države kodificirajo norme v obliki resolucij in deklaracij (mehko pravo). Kot univerzalna organizacija je tudi forum, kjer se iščejo konsenzi o normativnih pristopih za naslonitev globalnih izzivov. V nekaterih primerih se obe razlagi norm lahko pojavita v praksi. V večini primerov bodo vrednotni sistemi držav sovpadali, so pa tudi primeri, kjer se ti sistemi razlikujejo. Glaven vir idej, da se izpolni normativna luknja, je največkrat civilna družba ali tudi »Tretji« Združeni narodi, katerih člani večkrat vplivajo na spremembe z delovanjem skupaj ali pa preko dveh drugih delov Združenih narodov, držav članic in sekretariatov (Weiss 2009, 3).

10.1.3 Politične pomanjkljivosti

Politični dokumenti Združenih narodov so sestavljeni iz resolucij oziroma mednarodnih pogodb in konvencij. Odločevalci Združenih narodov so dejansko politični organi svetovnega telesa, kot sta to Varnostni svet in Generalna skupščina Združenih narodov. V teh medvladnih forumih ljudje sodelujejo pri političnih odločitvah kot delegati svojih nacionalnih vlad. Torej oni že oblikujejo politične izbire znotraj vladnega okvirja svojih nacionalnih zunanjih politik v domačih vladah. Ali pa države članice ustvarjajo politične izbire na različnih vrhovnih konferencah. Pri tem pa je potrebno omeniti veliko nepovezanost pri globalnem vladovanju. Medtem ko obstaja lestvica današnjih največjih globalnih izzivov, katerih vsaka konkretna rešitev za tovrstne probleme mora biti globalna, politična oblast za preseganje le-teh ostaja v odmeri držav. Implementacija večine »politik Združenih narodov« (kot »prvi Združeni narodi«) ni primarno v domeni Sekretariata Združenih narodov (kot »drugi« Združeni narodi), ampak je prestavljena navzgor proti državam članicam (Weiss 2009, 3).

10.1.4 Institucionalne pomanjkljivosti

Institucije so opredeljene kot formalne organizacije, lahko pa so tudi neformalni subjekti. Mednarodne institucije se razmeroma dobro soočajo s problemskimi področji, in le-te so najbolj afektivne, saj imajo dobro vgrajene norme in konsenz med državami članicami. Nekatere institucije dejansko pripomorejo k spremembam pri globalnem vladovanju: Mednarodna Atomska Energijska Agencija (IAEA), UNICEF, Mednarodna Telekomunikacijska Unija, WHO in druge. Institucionalne luknje največkrat obstajajo tudi, ko so znanje, norme in politike dobro zastavljeni. Eden najbolj očitnih razlogov za

institucionalne pomanjkljivosti je preprosto to, da so sredstva dodeljena nesorazmerno z velikostjo globalnega problema. Druga glavna nepovezanost v globalnem vladovanju je ta, da kapaciteta prisile za mobilizacijo sredstev, potrebnih za soočenje z globalnimi problemi, ostaja v domeni držav. Institucionalna pomanjkljivost je še posebej presenetljiva znotraj sistema Združenih narodov, ker niso tukaj niti vplivne globalne institucije s poglobitno avtoriteto nad članicami niti tiste šibke, katerih sredstva so sorazmerna z velikostjo čezmejnih problemov, katere naj bi naslovili. Tudi najbolj vplivnim institucijam, kot so Varnostni svet, Svetovna banka, Mednarodni denarni sklad, velikokrat primanjkuje primernih sredstev kot tudi oblasti oziroma avtoritete. Kakorkoli, sredstva za izpolnjevanje vrzeli pri institucionalnih pomanjkljivostih bodo najverjetneje prej vlade in mednarodne vladne organizacije kot pa nedežavni akterji (Weiss 2009, 4).

10.1.5 Pomanjkljivosti skladnosti

Skladnost definiramo kot proces implementacije, monitoringa in izvrševanja. Šibkejši akterji morda niso dovolj sposobni implementacije dogovorjenih elementov mednarodne politike. Tudi če obstaja institucija ali sporazum, se velikokrat srečujemo s pomanjkanjem politične volje za zagotovitev virov za določene procese. Drugič, pojavlja se vprašanje, kdo ima oblast, odgovornost in kapaciteto za monitoring vseh implementiranih zavez. Tretjič, problem velike neskladnosti z enim ali več člani, kar pomeni, da se kolektivna skupina sooča s pomanjkanjem moči za skupnimi interesi za opolnomočenje norm skupnosti (Weiss 2009, 5).

10.2 Idejna vloga Združenih narodov v globalnem vladovanju

Ena izmed premalo cenjenih primerjalnih prednosti Združenih narodov je njegova kapaciteta in mobilizacija moči pri nabiranju znanja od zunaj in zagotovitev diskusij ter razširjanja tega med vladami. Združeni narodi sponzorirajo svetovne konference, vrhovne konference različnih vlad, komisije, panelne diskusije za postavljanje agende, za mobilizacijo številnih virov ter za monitoring in priporočila nadaljnjih popravkov in prilagoditev. Ko so informacije zbrane in dokazi raziskani, da je določen problem dovolj resen za dodatno pozornost mednarodne politične skupnosti, morajo biti nove norme artikulirane, razširjene in institucionalizirane. Na podlagi postavljanja skupnih perspektiv vseh 193 držav članic, so »Prvi« Združeni narodi bistveni za dovoljenje izražanja javnih mnenj na podlagi mednarodnih norm. Podobno, glede na razhajanja držav na podlagi nacionalnosti, kulture, jezika in administrativnih norm, igrajo »Drugi« Združeni narodi pomembno vlogo birokratskega eksperimenta pri odpiranju vrste in-putov, ki vključuje veliko različnih pogledov na določen

problem. Ko se norme začno spreminjati in postanejo široko razširjene, je naslednji korak formulacija vrste možnosti, kako lahko vlade in njihovi državljani ter mednarodne vladne organizacije spremenijo obnašanje. Ko se določena norma približa k temu, da postane univerzalna, je primeren čas, da se naslovi specifične pristope k problemskemu reševanju, da se zapolni politična vrzel. Vse to se nanaša na dogovor načel in akcij, po katerih bo delovala organizacija. Sposobnost Združenih narodov za širše svetovanje igra veliko vlogo pri oblikovanju operativnih idej, kar pa je največkrat naloga ne samo držav članic, temveč tudi Sekretariata Združenih narodov, ki delujejo skupaj s svetovalci, z nevladnimi organizacijami in ekspertnimi skupinami iz »Tretjega« delu Združenih narodov. Te politične ideje za formulacijo novih politik so večinoma debatirane, razširjene in sprejete v javnih forumih in globalnih konferencah (Weiss 2009, 6).

10.3 Analiza kozmopolitskih dimenzij modela delovanja Združenih narodov

V nadaljevanju bomo na podlagi teoretičnega okvirja podali lastno refleksijo na dimenzije kozmopolitizma pri delovanju modela Združenih narodov. Že pri zgornji analizi smo se omejili na raziskovanje delovanja Združenih narodov kot globalnega akterja znotraj globalnega vladovanja. Ne ukvarjamo se s postopkom odločanja znotraj tega modela, temveč je bistvo naše analize raziskati, v kolikšni meri se Združeni narodi približajo kozmopolitskem delovanju globalnega vladovanja in ali lahko sploh govorimo o Združenih narodih kot globalni politični skupnosti oziroma »demosu«.

Nanašajoč se na predhodno analizo globalnega vladovanja Združenih narodov lahko opredelimo, da so Združeni narodi kot akter v globalnem vladovanju pri vseh teh pomanjkljivostih kot nekakšno sredstvo številnih držav članic, da dosežejo svoje interese v globalni sferi, hkrati pa je implementacija končnih politik Združenih narodov še vedno v domeni držav članic, zato ni nujno, da je implementacija le-teh najbolj učinkovita in nadzorovana. Med drugim Združeni narodi ne posegajo toliko na druge ravni, vse pustijo v domeni držav članic. Torej posegajo bolj informativno v smislu ozaveščanja držav članic o problemih, ki jih mora mednarodna skupnost zaznati kot globalno grožnjo. Dopuščajo večji vpliv različnih akterjev pri zbiranju informacij in znanj o določenih politikah oz. zaznanih globalnih problemih, sam vpliv na odločevalske procese pa dopuščajo v domeni držav članic ali partnerskih organizacijah, saj je od njih odvisno, v kolikšni meri bodo dopustile vpliv civilne družbe pri oblikovanju svojih odločitev.

Potrebno je tudi pojasniti, da nobena meddržavna organizacija ne predvideva participativne vloge pri odločevalskem procesu za državljane njihovih sestavnih članic, kar nevladne organizacije omeji bolj na zagovorniško vlogo kot pa vlogo pri odločevalskem procesu.

Lahko bi rekli, da je med drugim vloga Združenih narodov tudi širjenje demokratizacije in zaznavanje globalnih problemov ter o tem ozaveščati mednarodno skupnost. Raznoliki akterji, ki pa niso nujno del sestavnih članov tega modela, se največ pojavljajo v tako imenovanem »tretjem« delu Združenih narodov, kjer z organi opravljajo posvetovalno funkcijo in oblikujejo relevantne strokovne podlage za določeno problemsko območje. Problem, ki ga je potrebno izpostaviti, je, da tukaj različni akterji ne morejo toliko vplivati na odločevalski proces, saj države članice v domačih vladah oblikujejo končne odločitve, o čemer se potem glasuje in razpravlja na vrhovnih srečanjih članov OZN. Nepovezanost globalnega vladovanja se kaže tudi pri implementaciji večine politik OZN, ki je še vedno v domeni držav članic.

Navezujoč se na dimenzijo kozmopolitske demokracije pri delovanju Združenih narodov bi opredelili, da so zaznane primarne prvine kozmopolitske demokracije, vendar pa te v veliki meri niso dovolj izražene. Primarni cilj Združenih narodov je predvsem zagotavljanje miru in širjenje demokratizacije, vendar se le-ta osredotoča bolj na širjenje demokratizacije med nedemokratske države, kot pa na samo demokratizacijo odnosov med državami in akterji v mednarodni skupnosti, kar je pomembna prvina kozmopolitske demokracije. Na področju vzpostavljanja normativnih standardov in vzpostavitve funkcij ter moči držav na mednarodni ravni sovпада z idejno zasnovo kozmopolitizma, vendar se v določenih primerih tukaj zopet pojavlja vprašanje demokratičnosti odnosov. To opredelitev opravičuje tudi dejstvo, da četudi je organ »tretji« del Združenih narodov dober primer globalnih kanalov in vplivanja nevladnih akterjev in drugih subjektov v mednarodni skupnosti, je njihova vloga še vedno svetovalna, hkrati pa tudi njihova možnost za poročanje zaznanih problemov v globalni skupnosti. Tako govorimo o transparentnosti delovanja, ne pa tudi nujno o transparentnem odločanju, saj države članice odločajo o svojih odločitvah zunaj modela OZN.

Če pa pogledamo na širšo vlogo OZN kot globalnega akterja, ki je vzpostavila funkcije in moči držav v mednarodni skupnosti, ter nadzoruje tista področja, ki so ušla nadzoru držav članic in ki posledično pomenijo globalno grožnjo, bi pa lahko opredelili OZN kot globalni demos s prvinami kozmopolitizma v nekaterih strukturnih temeljih delovanja, tako da ne moremo popolnoma trditi, da model OZN ne vključuje osnovnih zasnov kozmopolitske demokracije.

Glede na modele globalnega vladovanja so Združeni narodi še najbolj blizu modelu globalne politične skupnosti, kljub nepopolni inkluzivni demokraciji. Če bi upoštevali teoretične predpostavke globalnega demosa, bi se OZN morala torej transformirati predvsem pri transnacionalnih odločitvah, ki naj bodo avtoritativne le do te mere, da ne bodo določene s strani nacionalnih vlad, temveč s strani svetovne skupščine in odgovorne le-tem. Ker pri delovanju OZN in njegovi normativni strukturi primanjkuje pojem svetovnega državljanstva, je potrebno tudi uveljaviti polno kozmopolitsko državljanstvo, ki bo vključevalo generalno načelo univerzalne vključenosti, ki bo podeljeno vsem državljanom na vsaki ravni politične akcije kot tudi vključitev globalnega političnega glasu. Na podlagi dosedanje analize lahko opredelimo, da bi model Združenih narodov lahko bil dobra podlaga oblikovanja idealnega kozmopolitskega demosa pri globalnem vladovanju. Relevantnost nove vzpostavitve modela se kaže v potrebi po vedno večjih globalnih izzivih, zato se morajo tudi odnosi v mednarodni skupnosti »modernizirati«, da postanejo še bolj demokratični, inkluzivni, transparentni in nadzorovani za doseg skupnih globalnih politik.

11 IDEJNA ZASNOVA KOZMOPOLITSKEGA MODELA GLOBALNEGA DEMOSA

Idealno-tipski model bo zasnovan na temeljih najprimernejših oblik in modelov globalnega vladovanja, kjer bo med drugim primarni cilj poskusiti zasnovati nastavke takšnega modela, ki bo obsegal svetovno državljanstvo, politično participacijo, odgovornost, da bo inkluzivna demokracija na mednarodni ravni primerno delovala in obsegala vse segmente tovrstnega modela.

11.1 Model globalnega *demos*

Model globalnega demosa bi izhajal iz svetovne integracije različnih *demos* struktur, kar pomeni, da bi bil ta globalni demos sestavljen iz več različnih glavnih globalnih *demos*, in sicer Globalne skupščine, Nadzornega *demos*, Transnacionalnega *demos* in Nacionalnega *demos*. V nadaljevanju bomo opisali delovanje vsake strukture in jih povezali v skupno globalno politično skupnost ali *demos*. Ta globalni *demos* ne bo izvajan samo s strani držav članic, ki bi oblikovale globalne rešitve v teh *demos* strukturah, temveč tudi s strani številnih nedržavnih akterjev, od specializiranih mednarodnih organizacij, nevladnih organizacij, družbenih gibanj, interesnih skupin, ekspertov in drugih. Odnosi teh akterjev se

demokratizirajo z medsebojnimi povezavami preko mehanizmov odobritve in odgovornosti, nove diplomacije ter s pomočjo učinkovite kontrole s strani globalnega sodne oblasti.

Tako oblikovana globalna politična skupnost bi temeljila na transnacionalnem sistemu pravil, načel in praks, ki je usmerjen na veliko število akterjev. Institucije in mehanizme globalne politične skupnosti je potrebno reformirati, da temeljijo na odgovornosti, subsidiarnosti, pluralnosti ter koheziji. V vsaki demoi strukturi bomo upoštevali prvine deliberativne in kozmopolitske demokracije, da bodo lahko najbolj učinkovito izražene znotraj modela »globalnega demosa« ter sposobne tvoriti etični in politični prostor takšne globalne politične skupnosti.

11.1.1 Nacionalni demoi

Glavne sestavine nacionalnih demoi so države članice, ki so eden izmed najpomembnejših akterjev v globalni areni, saj lahko hkrati tudi implementirajo politike, ki prispevajo k globalni demokraciji in zunanji politiki držav članic. K demokratičnosti globalnega vladovanja prispevajo s svojo politično voljo in pripravljenostjo državljanov na sodelovanje pri oblikovanju svetovnih politik. Hkrati pa tudi dovoljujejo svojim državljanom tvorbo unij in združenj z drugimi državljani iz tujih držav članic, kar spodbuja demokratični policentrizem. Vsako posamezno državo članico kot samosvoj nacionalni demoi bi v Globalni skupščini predstavljali predstavniki ali ambasadorji iz vsake države članice, ki bi bili izvoljeni preko demokratičnih volitev s strani državljanov. Njegova primarna vloga pri Globalni skupščini je predstavniška za svoj nacionalni demoi, kjer predstavniki podajo predloge svoje države. Preden pa sploh pride do razprave in končnih odločitev v Globalni skupščini, morajo predstavniki držav članic v mesecu po javno razglašeni globalni tematiki, ki ogroža mednarodno skupnosti ali po zaznavi katerekoli globalne problematike, v svojih nacionalnih državah organizirati javni forum, kjer bo predstavljena določena globalna problematika in kjer bodo vsi državljani in nevladni akterji imeli priložnost podajanja iniciativ, predlogov, ki bodo zbrani v končno poročilo oziroma predlog države članice. Le-ta bo kasneje predstavljen v Globalni skupščini.

Nacionalni demoi torej sestavljajo tako države kot tudi vse nevladne in vlade organizacije, civilno družbene skupine in vsi državljani, ki želijo sodelovati pri oblikovanju globalne skupnosti in njihovih politik. Znotraj nacionalnega demoi družba in država delujeta dialektično, preoblikujeta druga drugo ter delujeta kot partnerji na nacionalnem skupnem vladanju. Takšno vladanje pa temelji na formalni demokraciji in razdelitvi moči med tistimi,

ki vodijo državo ter tistimi, ki jim država vlada; pogajalski proces pa poteka med vsemi vladnimi in nevladnimi deležniki ter temelji na decentralizaciji pretoka informacij.

11.1.2 Globalna skupščina ali meddržavni demoi

Globalna skupščina je prostor, kjer predstavniki vseh držav članic podajo svoje nacionalne predloge k rešitvi ali nadzoru neke globalne problematike. Po vrsti debat, diskusij in glasovanj predstavnikov držav članic o končnih predlogih o rešitvah vseh držav članic se poda končno javno poročilo v obliki priporočila, ki je sestavljeno iz treh glavnih predlogov rešitev, o katerih zopet na podlagi mehanizmov e-demokracije (ki dolgoročno ne predstavlja prevelikih finančnih sredstev za državo) glasujejo vsi državljani celotnega globalnega demosa. Pri tem se izognemo prevladi močnejših interesov ter spodbujamo globalno državljanstvo, saj bodo imeli vsi državljani demosa občutek pripadnosti in participacije, da lahko tudi sami vplivajo na oblikovanje globalnih politik. Seveda je pri tem postopku glasovanja potrebno oblikovati natančne in zanesljive mehanizme e-demokracije, da bodo lahko dostopni vsem državljanom ter pravilno nadzorovani. Glede dostopnosti e-demokratskih mehanizmov pa je potrebno tudi zagotoviti alternativo v tistih delih držav članic, ki nimajo dovolj primerne infrastrukture, da bi jim bilo zagotovljeno glasovanje preko e-demokratskih mehanizmov.

Na podlagi glasovanja Skupščina končno rešitev, ki je prevladovala na podlagi glasov državljanov, izda v obliki resolucije, ki je obvezujoča za vse države članice, da bodo implementirane tako na globalni kot tudi na državni ravni. Transnacionalne odločitve bodo avtoritativne le do te mere, da ne bodo določene s strani nacionalnih vlad, temveč s strani svetovne skupščine in odgovorne le-tem.

Poleg odločevalskega procesa pa je pomembna vloga Skupščine tudi sodelovanje s transnacionalnim demoi, ki prispeva k strokovnosti, transparentnosti in sodeluje pri zaznavanju globalnih problematik. Tukaj je kozmopolitska demokracija najbolj izražena, saj išče mehanizme in institucije globalne politične skupnosti, kot so to parlamenti, sodišča in druge institucije za zaščito pravic in avtonomije. Te institucije bodo na operativni ravni sodelovale skupaj z nacionalnimi vladami.

11.1.3 Globalna sodna oblast - nadzorni demoi

Vzpon globalne sodne oblasti s sabo prinaša globalno ustavo, globalno državljanstvo in nove mehanizme/kanale, ki demokratizirajo transnacionalne odnose med akterji, pri čemer je v prvi meri izrednega pomena opolnomočiti mednarodno pravo. Pri sami vzpostavitvi bo primarna naloga globalne sodne oblasti najprej oblikovati globalno ustavo, ki bo temeljila na

vrednotnem sistemu in človekovih pravicah ter bo delovala kot etični temelj presojanj globalnih akterjev ter demokratičnosti odnosov med akterji. Globalna ustava pa je prav tako pomembna tudi z vidika orisa porazdelitve zakonske in izvršilne oblasti glede na število funkcij med različnimi ravnmi političnih akcij. Opredelitev skupnih globalnih vrednot je izrednega pomena, saj bo tako to razširilo in vzpostavilo zavest globalnega državljanstva in pripadnosti k globalnim demosu. Ko se bodo državljani počutili del demosa in ko jim bo to globalno državljanstvo dopuščalo možnost vplivanja na oblikovanje globalnih politik, se bo povečala tudi transparentnost, politična participacija državljanov in posledično tudi politična volja, da države članice implementirajo nove globalne politike. Institucija sodne oblasti kot nadzornega demoi bo temeljila na kozmopolitanski demokraciji ter z njo povezana načela globalnega vladovanja in sicer enakovrednost in dostojanstvo; aktivno delovanje; osebna zavezanost in odgovornost; soglašanje; kolektivno odločanje o javnih zadevah s pomočjo volilnih postopkov; vključenost in subsidiarnost; izogibanje resni škodi in trajnost.

Druga pomembna vloga, ki zadeva nadzorni demoi, je tudi vzpostavitev mehanizmov nadzora nad delovanjem demosa; da bo odločevalni proces temeljil na inkluzivni demokraciji; da bo nadzorovan proces glasovanja in volitev; to telo bo služilo tudi kot organ, kamor se lahko akterji pritožijo, v kolikor jim bodo kršene državljske pravice. Tukaj organ vse vključenosti igra vlogo mediatorja (meta arbitra), kamor se torej lahko pritožijo tisti, ki so nepravilno izključeni. To je pomembno tudi zato, ker sta vsak posameznik ali skupina lahko izključena s strani močnejših akterjev, ki naj bi bili edini relevantni agenti ali celo tudi edini relevantni deležniki.

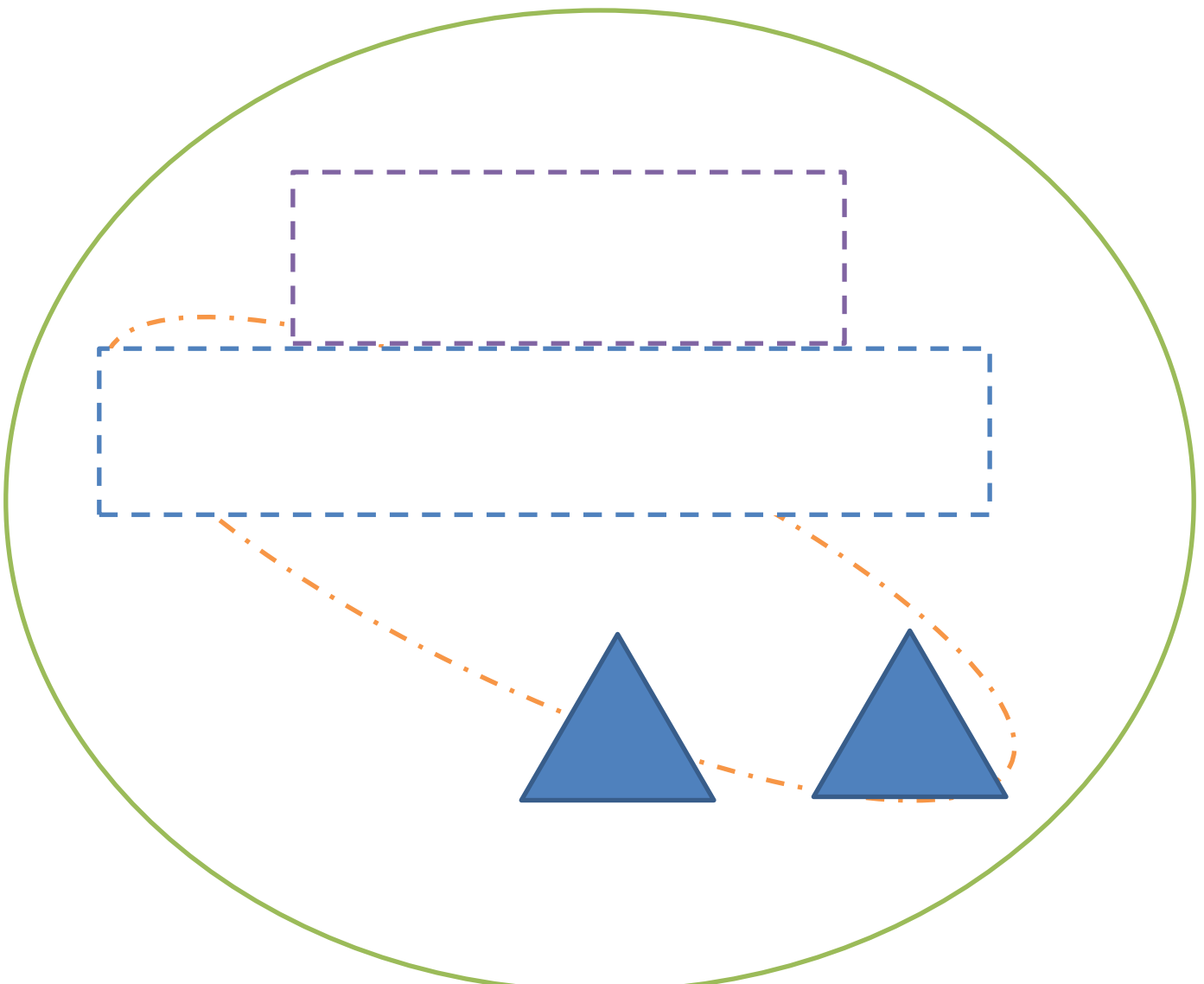
11.1.4 Transnacionalni demoi

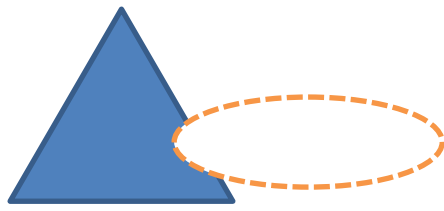
Ta organ sestavljajo nevladne organizacije in drugi nevladni akterji in so tako predmet mehanizmov demokratične kontrole, kar vzpostavi policentrični sistem globalne demokracije. Tukaj lahko govorimo o direktnem predstavnštvu državljanov demosa, kar bo pripomoglo tudi k temu, da je delovanje mednarodnih organizacij bolj transparentno, odgovorno in bolj odzivno do potreb državljanov. Vsi različni akterji, od nevladnih organizacij, do civilnodružbenih skupin, interesnih skupin, strokovnjakov in drugih vladnih akterjev ter think tankov, bodo lahko del procesa zaznavanja globalnih problematik in postavljanja iniciativ za rešitev le-teh. Tukaj se bodo torej povezovali številni transnacionalni akterji, prispevali k strokovnosti in transparentnosti delovanja demosa. Znotraj transnacionalnega demoi bo deliberativni model demokracije najbolj izražen, saj ponuja svobodno in neomejeno areno posvetovanja, stran od pritiskov nacionalnih demoi in vlad. V takšnem prostoru organiziranja

lahko državljani diskutirajo o svojih pogledih, preoblikujejo svoje preference in iščejo vpliv na odločevalce. Vse to pa poteka z lobiranjem nevladnih organizacij, družbenih gibanj in protestov, pisanja pisem nacionalnim predstavnikom in preko drugih kanalov.

11.2 Oris globalnega *demos*a

Slika 11.1: Oris procesa globalne politične skupnosti ("demos")

Vir: prirejeno po Marchetti (2011, 23)

Legenda:

- Nacionalni demo
- Transnacionalni demo
- Globalna Skupščina ali meddržavni demo
- Globalno sodna oblast ali nadzorovani demo
- Globalni demos

12 SKLEP

Dandanes se vedno bolj soočamo z večanjem negativnih učinkov globalizacije, kar vedno bolj stremi k skupni akciji vseh svetovnih akterjev in deležnikov na vseh ravneh organiziranja. Vzpostavitev skupnega globalnega modela vladovanja vsekakor pripomore k večjim možnostim skupnih akcij in k dosegu konsenza ter posledično večje transparentnosti oblikovanja globalnih politik. Težko je opredeliti, ali bi takšen model politične skupnosti bil popolnoma sposoben reševanja globalnih izzivov, lahko pa trdimo, da bi vsekakor prispeval k večji odzivnosti in vpletenosti vseh državljanov na odločevalski proces na globalni ravni, kar bi povečalo možnosti za skupno in zavezujočo akcijo soočenja z globalnimi problemi.

Kozmopolitski model globalnega vladovanja bi zagovarjal načelo vključujoče demokracije, podeljevanje politične moči znotraj odločevalskega procesa in postavljanja okvira v procesu

javnih pravil za vse državljane sveta ne glede na to, ali so direktno ali ne prizadeti ali vplivani s strani odločevalskega procesa. Vsi ti odprti kanali pa so vsekakor odvisni od velike mere politične volje in pripravljenosti držav članic ter uveljavljanja »nove diplomacije«, kot mehanizma, ki bo v odnosih znotraj mednarodne skupnosti, omogočal večjo vplivnost nevladnih in transnacionalnih akterjev pri oblikovanju globalnih politik. Pri modelu globalne politične skupnosti je izključitev akterjev možna le v primeru samo-izključitve. Generalno načelo univerzalne vključenosti mora biti vzdrževano kot osnoven temelj demokratične prakse. Nobena diskriminacija zoper izključitve ni tolerirana, saj so vsi državljani enakopravno obravnavani kot del samega, globalnega demosa. Z institucionalnega vidika bo to demokratična unija, glede na katero bodo vsi politični predstavniki direktno izvoljeni v zakonodajno-odločevalsko skupščino s strani državljanov in vse politične odločitve s strani federalnih vlad se bodo prej direktno nanašale na državljane kot pa na države kot take. Glede organiziranja politične moči na različnih ravneh bo obveljalo načelo samo-vladovanja v pluralnosti centrov avtonomne moči, ki so demokratično koordinirani. Tako institucionalno oblikovanje globalne politične skupnosti bi učinkovito dalo glas različnim akterjem, vključilo bi vse akterje, ne glede na njihovo nacionalnost ter hkrati učinkovito realiziralo ideal inkluzivne demokracije.

Nova diplomacija je vsekakor ključnega pomena, saj modernizira odnose akterjev v mednarodni skupnosti, da so ti odprti in dosegljivi ter omogočajo vpliv različnih igralcev pri oblikovanju globalnih politik. Lahko rečemo, da je nova diplomacija mehanizem, ki še dodatno demokratizira odnose med akterji na vseh ravneh; od lokalne do transnacionalne ravni.

Izhodišče poskusa oblikovanja globalne politične skupnosti so predstavljali temelji modela OZN, predvsem v svoji procesni obliki delovanja. Model OZN kot globalni akter, ki združuje večino držav sveta, širi demokratizacijo v svetu, oblikuje globalne strukture, po katerih deluje skupno odločanje o globalnih politikah, lahko vsekakor opredelimo, da sovpada z nekaterimi prviniami kozmopolitske demokracije. Razlogi, zaradi katerih pa ne moremo trditi, da bi lahko v polni meri predstavljali primer kozmopolitske globalne skupnosti, tičijo v nedemokratičnosti odnosov med različnimi akterji, neizpolnjeni inkluzivni demokraciji, saj je nevladnim akterjem in drugim deležnikom omogočena participacija le v »tretjem OZN« modelu, kjer lahko s svojim znanjem in iniciativami prispevajo k ozaveščanju globalnih groženj. Prav tako model OZN ne deluje na vseh ravneh, temveč deluje na globalni oziroma nadnacionalni ravni, zato ne moremo govoriti o transnacionalnem globalnem vladovanju.

Problemi in izzivi, s katerimi se kozmopolitska globalna politična skupnost sooča, so predvsem pri vzpostavitvi vrednotnega sistema, kjer je potrebno opredeliti skupne globalne vrednote ter po katerih bodo določene pristojnosti med posameznimi globalnimi strukturami globalnega modela. Takšen model se lahko sooča tudi z veliko mero nestabilnosti, če strukture in vmesni procesi vplivanja ne bodo dobro nadzorovani. Pomemben izziv za kozmopolitski globalni sistem bo tudi vzdrževati zadostno mero demokratičnosti odnosov akterjev na vseh ravneh delovanja ter da bodo produkt delovanja res transparentne odločitve in ne samo transparentno delovanje modela. Velik izziv bodo tudi največji globalni problemi, kot so onesnaževanje zraka, podnebne razmere in terorizem, ki pa vsak po sebi vključujejo ogromno skritih interesov in političnih iger, zato bo velik izziv najti konsenz in skupne rešitve za doseg rezultotov tudi na teh področjih. Vsekakor pa model predstavlja korak naprej k demokratičnosti odnosov in transparentnosti v globalni skupnosti, ki združi vse državljane sveta, da se kot velika družina lotimo izzivov, ki so skupni vsem ter na dolgi rok ogrožajo našo varnost in vzdržno življenje na Zemlji.

13 LITERATURA

- *Analysis and overview of new actors and formats for the global partnership for development post 2015*. 2013. Dostopno prek: http://www.un.org/en/development/desa/policy/untaskteamundf/thinkpieces/20thinkpiece_analysis_newactors.pdf (3.november 2015).
- Archibugi, Daniele in Mathias Koenig-Archibugi. 2012. *Introduction: Mapping Global Democracy*. Dostopno prek: http://disciplinas.stoa.usp.br/pluginfile.php/338151/mod_resource/content/0/AULA%2012%20Global%20Democracy%20Normative%20and%20Empirical%20Perspectives%2-%20Archibugi%20Koenig%20Marchetti%20-%20McDonald%20e%20Archibugi.pdf (20. oktober 2015).
- Archibugi, Daniele. 2015. *Cosmopolitan Democracy and its Critics: A Review*. Dostopno prek: http://www.danielearchibugi.org/wp-content/uploads/2015/01/CD_and_critics_A_review.pdf (10. marec 2015).

- Badger, Keely. 2015. *Cosmopolitanism and Globalization: A Project of Collectivity*. Dostopno prek: <http://www.dartmouth.edu/~themalsjournal/pdf/winter14/badger.pdf> (12. marec 2015).
- Beausang, Francesca. 2002. *Democratising Global Governance: The Challenges of the World Social Forum*. Dostopno prek: http://www.unesco.org/most/dsp59_en.htm (28. november 2015).
- Beck, Ulrich. 1992. *Risk Society*. London: Sage Publications.
- --- 1997. *What is Globalization?* Cambridge: Polity Press.
- --- 2002. The Cosmopolitan Perspective: Sociology in the Second Age of Modernity. V *Conceiving Cosmopolitanism*, ur. Steven Vertovec in Robin Cohen, 61–85. New York: Oxford University Press.
- Beetz, Jan Pieter. 2010. *Cosmopolitan Democracy With Purpose, But Without Trust*. Dostopno prek: http://www.criticalglobalisation.com/Issue3/147_149_REVIEW_COSMOPOLITAN_DEMOCRACY_JCGS3.pdf (12. marec 2015).
- Brezovšek, Marjan. 2003. Uvod: globalizacija in nova paradigma upravljanja. V *Globalizacija in državna uprava*, ur. Marjan Brezovšek in Miro Haček, 5–23. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Bruhl, Tanja and Volker Rittberger. 2015. *From International to Global governance: Actors, collective decision-making, and the United Nations in the world of the twenty-first century*. Dostopno prek: <http://archive.unu.edu/unupress/sample-chapters/GlobalGov.pdf> (1. december 2015).
- Bull, Hedley. 1977. *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*. London: Macmillan.
- Cabrera, Luis. 2004. World Government: Renewed Debates, Persistent Challenges. *European Journal of International Relations* 16 (3): 511–530.
- Cohen, Joshua in Charles F. Sabel. 2005. *Global Democracy?* Dostopno prek: <http://www2.law.columbia.edu/sabel/papers/NYI403Cohen&Sabel.pdf> (15. november 2015).
- *Commission on Governance: Our Global Neighbourhood*. 1995. Dostopno prek: <http://www.gdrc.org/u-gov/global-neighbourhood/> (15. november 2015).
- Costa, Sergio. 2005. *Cosmopolitan Democracy: Conceptual Deficits and Political Errors*. Dostopno prek: http://socialsciences.scielo.org/pdf/s_rbcso/v1nse/scs_a04.pdf (2. december 2015).

- Dingwert, Klaus. 2010. *Global Democracy without Global Justice*. Dostopno prek: http://www.glogov.org/images/doc/Glogov_WP41.pdf (1. december 2015).
- Fioretos, Orfeo in drugi. 2013. *Historical Institutionalism in Political Science*. Dostopno prek: https://noticide.files.wordpress.com/2013/11/tulia-falleti_historical_institutionalism_290513.pdf (11. marec 2015).
- Giddens, Anthony. 1990. *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Harvey, David. 2009. *Kozmopolitstvo in geografije svobode*. New York: Columbia University Press.
- Held, David in Daniele Archibugi. 1995. *Cosmopolitan Democracy: An Agenda for a New World Order*. London: Wiley
- Held, David. 1995. *Democracy and the Global Order*. Cambridge: Polity Press.
- Jarczewska, Daria. 2013. *Critical Assessment of Cosmopolitan Democracy*. Dostopno prek: <http://www.e-ir.info/2013/01/22/critical-assessment-ofcosmopolitandemocracy> (3. december 2015)
- Kell, Georg. 2003. *The Global Compact Origins, Operations, Progress, Challenges*. Dostopno prek: <http://www.davideacrowther.com/csrmodule/csreading4a.pdf> (10. marec 2015).
- Keohane, Robert. 2002. *Global Governance and Democratic Accountability*. Dostopno prek: <http://www.lse.ac.uk/publicEvents/pdf/20020701t1531t001.pdf> (15. november 2015).
- Koenig-Archibugi, Mathias. 2011. *Is global democracy possible?* Dostopno prek: http://eprints.lse.ac.uk/28941/1/__libfile_repository_Content_KoenigArchibugi,%20M_Is%20global%20democracy%20possible_Is%20global%20democracy%20possible%20%28LSE%20RO%29.pdf (10. marec 2015).
- Kuyper, W. Jonathan. 2013. *Designing Institutions for Global Democracy*. Dostopno prek: <http://www.ethicsandglobalpolitics.net/index.php/egp/article/view/19163/31443> (10. marec 2015).
- ---2014. *Global Democracy*. Dostopno prek: <http://globalchallenges.org/wp-content/uploads/Kuyper-2014.pdf> (4. december 2015).
- Linz, Juan J., and Alfred C. Stepan. 1996. *Problems of Democratic Transition and Consolidation: Southern Europe, South America, and Post-communist Europe*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

- Lowndes, Vivien. 2002. Institutionalism. V *Theory and Methods in Political Science*, ur. David Marsh in Gerry Stoker, 91–97. New York: Palgrave Macmillan.
- Luard, Evan. 1990. *The Globalization of Politics: the Changed Focus of Political Action in the Modern World*. New York: New York University Press.
- Makoto, Kobayashi. 2005. *The Hierarchy of Global Governance: a Metaphor for the Imperial Machine*. Dostopno prek: http://www.ritsumei.ac.jp/acd/re/k-rsc/ras/04_publications/ria_en/03_2.pdf (16. november 2015).
- Marchetti, Raffaele. 2011. *Models of Global Democracy. In defence of cosmofederalism*. Dostopno prek: https://www.academia.edu/3077842/Models_of_Global_DemocracyIn_Defence_of_Cosmo-Federalism (10. oktober 2015).
- Marsh, David in Paul Furlong. 2002. A Skin, not a Sweater: Ontology and Epistemology in Political Science. V *Theory and Methods in Political Science*, ur. David Marsh in Gerry Stoker, 36–39. New York: Palgrave Macmillan.
- McGrew, Tony. 2015. *Transnational Democracy: Theories and Prospects*. Dostopno prek: <http://www.polity.co.uk/global/transnational-democracy-theories-and-prospects.asp> (28. november 2015).
- Mill, John Stuart. 1991. *'Considerations on Representative Government' (1861), in On Liberty and Other Essays*. Oxford: Oxford University Press.
- Moomaw R. William. 2012. *New Diplomacy*. Dostopno prek: http://fletcher.tufts.edu/~media/Fletcher/Microsites/CIERP/Publications/2012/New_Diplomacy%202012.pdf (26. november 2015).
- Moravcsik, Andrew. 2004. *Is there a 'Democratic Deficit' in World Politics? A Framework for Analysis*. Dostopno prek: <https://www.princeton.edu/~amoravcs/library/framework.pdf> (25. november 2015).
- Nakano, Takeshi. 2006. *A Critique of Held's Cosmopolitan Democracy*. Dostopno prek: <http://www.palgrave-journals.com/cpt/journal/v5/n1/pdf/9300167a.pdf> (12. marec 2015).
- Neumann, Iver. 2008. Globalisation and Diplomacy. V *Global Governance and Diplomacy: Worlds apart?*, ur. Andrew F. Cooper, Brian Hocking in William Maley, 15–28. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- *New Diplomatic Techniques in a New World*. 2015. Dostopno prek: <http://www.un.org/depts/dhl/dag/docs/newdiplomatic.pdf> (12. marec 2015).

- Newman, Edward and Roland Rich. 2004. *The UN role in promoting democracy: Between ideals and reality*. Dostopno prek: <http://archive.unu.edu/unupress/sample-chapters/UNrole.pdf> (1. december 2015).
- Pikalo, Jernej. 2003. O diskurzu globalizacije in vlogi države v njem. V *Globalizacija in državna uprava*, ur. Marjan Brezovšek in Miro Haček, 25–43. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- --- 2009. Kozmopolitska demokracija: Včeraj, danes, jutri, nikoli več? *Teorija in Praksa* 46 (5): 559–574.
- Puljiz, Vlado. 1998. *Globalizacija i socialna država*. Zagreb: Pravni fakultet, Sveučilišče u Zagrebu.
- Rosenau, James N. 1990. *Turbulence in World Politics: A Theory of Change and Continuity*. Brighton: Princeton University Press.
- ---1992. Governance, Order and Change in World Politics. V *Governance without Government: Order and Change in World Politics*, ur. James N. Rosenau in Ernst-Otto Czempel, 1–30. Cambridge: University Press.
- Rosenberg, Chuck. 2015. *Note on »Cosmopolitan Democracy as Global Governance«*. Dostopno prek: http://www.oneworlduv.com/wp-content/uploads/2011/06/note_n_cosmopolitan_democracy-global_governance.pdf (11. marec 2015).
- Šabič, Zlatko. 2011. *Analogija med strukturama države in mednarodne skupnosti: globalno vladanje, mednarodne institucije in diplomacija v 21. stoletju*. Dostopno prek: http://dk.fdv.uni-lj.si/db/pdfs/tip2011_3_Sabic.pdf (11. marec 2015).
- Stoker, Gerry, Chris Armstrong, Andrew Mason in drugi. 2011. *Global Citizenship: Cosmopolitan Futures?* Dostopno prek: https://www.academia.edu/2275250/Global_Citizenship_Cosmopolitan_Futures (3. december 2015).
- Tånnsjö, Torbjörn. 2008. *Global Democracy: the Case for a World Government*. Edinburg: Edinburg University Press.
- Thakur, Ramesh. 2015. *The United Nations in Global Governance: Rebalancing Organized Multilateralism for Current and Future Challenges*, Dostopno prek: http://www.un.org/en/ga/president/65/initiatives/GlobalGovernance/Thakur_GA_The_matic_Debate_on_UN_in_GG.pdf (9. november 2015).
- Vanhanen, Tatu. 2003. *Democratization: a Comparative Analysis of 170 Countries*. London: Routledge.

- Weiss, Thomas. 2009. *The UN's Role in Global Governance*. Dostopno prek: <http://www.unhistory.org/briefing/15GlobalGov.pdf> (10. november 2015).
- Wolin, Richard. 2010. *The Idea of Cosmopolitanism: from Kant to the Iraq War and beyond*. Dostopno prek: <http://www.ethicsandglobalpolitics.net/index.php/egp/article/view/5213/5637> (10. marec 2015).
- Zver, Milan. 2003. Globalna demokracija-dileme in perspektive. V *Globalizacija in državna uprava*, ur. Marjan Brezovšek in Miro Haček, 45–65. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Foweraker, Joe in Todd Landman. 2000. *Economic Development and Democracy Re-examined: Differentiating the Dependent Variable*. Dostopno preko: <https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/68ee191d-36b2-4cc8-ade5-4dbf47ff1c32.pdf> (4. januar 2016).
- Vanhanen, Tatu. 2003. *Democratization: a comparative analysis of 170 countries*. London: Routledge